

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

ZKRÁCENÉ REŽIMY ODDLUŽENÍ

Rigorózní práce

Mgr. Kristýna Blafková

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra obchodního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

ZKRÁCENÉ REŽIMY ODDLUŽENÍ

Rigorózní práce

Mgr. Kristýna Blafková

Plzeň 2020

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, listopad, 2020

Mgr. Kristýna Blafková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Ing. Lukáši Vlašanému za věcné připomínky k této práci a předávání znalostí během mé dosavadní praxe. Zároveň bych ráda poděkovala JUDr. et Mgr. Silvii Anderlové za cenné poznatky ke zpracování této rigorózní práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 OBECNÝ ÚVOD DO ODDLUŽENÍ	5
1.1 HISTORIE ODDLUŽENÍ OD POČÁTKU PRÁVNÍ ÚPRAVY DO AKTUÁLNÍ ÚČINNOSTI	5
1.2 HLAVNÍ ZÁSADY INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	9
1.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.4 POJEM ODDLUŽENÍ	12
1.5 PROCES ODDLUŽENÍ	14
2 AKTUÁLNÍ REŽIMY ODDLUŽENÍ	17
2.1 ÚVOD DO KAPITOLY	17
2.2 NOVELIZACE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA Č. 67/2017 Sb.	17
2.2.1 Změny v rovině organizační	17
2.2.2 Změny týkající se sepisu a podání insolvenčního návrhu	18
2.2.3 Systém přidělování případů	20
2.2.4 Způsoby oddlužení	20
2.2.4.1 Zpeněžení majetkové podstaty	21
2.2.4.2 Plnění splátkového kalendáře.....	21
2.2.4.3 Zpeněžení majetkové podstaty v kombinaci s plněním splátkového kalendáře.....	22
2.2.4.4 Dílčí shrnutí.....	23
2.3 NOVELIZACE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA Č. 31/2019 Sb.	23
2.3.1 Způsoby oddlužení	25
2.3.1.1 Zpeněžení majetkové podstaty	27
2.3.1.2 Splátkový kalendář se zpeněžením majetkové podstaty	27
2.3.1.3 Po dobu 5 let vynaložit veškeré úsilí k uspokojení pohledávek	28
2.3.1.4 Splacení pohledávek	30
2.3.1.5 Jiné možnosti splnění oddlužení	30
2.3.1.6 Dílčí shrnutí.....	30
2.4 MYŠLENKA ZKRÁCENÉHO ODDLUŽENÍ A „PRIVILEGOVANÝCH“ DLUŽNÍKŮ.	33
2.4.1 Prosociální tendence oddlužení.....	33
2.4.2 Tříletý splátkový kalendář.....	34
2.5 SHRNUÍ KAPITOLY	35
3 ODDLUŽENÍ ZA DOBU 3 LET PŘI SPLNĚNÍ 60 % POHLEDÁVEK	37
3.1 PODMÍNKY ODDLUŽENÍ.....	37
3.2 ZMĚNA VÝHOD PŘI VYŠŠÍM USPOKOJENÍ VĚŘITELŮ	38
3.3 PRODLOUŽENÍ SPLÁTKOVÉHO KALENDÁŘE	39
3.4 MOTIVACE DLUŽNÍKŮ ČI UKONČENÍ NADĚJE VĚŘITELŮ NA 100% USPOKOJENÍ?	41

3.5	SHRNUTÍ KAPITOLY	45
4	ODDLUŽENÍ POŽIVATELŮ DŮCHODU	48
4.1	ÚVODNÍ SLOVO	48
4.2	ODDLUŽENÍ STAROBNÍCH DŮCHODCŮ	48
4.2.1	Nárok na přiznání starobního důchodu	48
4.2.2	Výše starobního důchodu	50
4.2.2.1	Souběh starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti	50
4.2.3	Důležitost přiznání zkráceného oddlužení starobním důchodcům.....	51
4.2.4	Podmínky oddlužení	54
4.2.5	Problematika nové úpravy.....	56
4.2.5.1	Tzv. model „babička“	56
4.2.5.2	Problém společného oddlužení manželů.....	56
4.2.5.3	Nezabavitelná výše částky jako výhra i prohra dlužníků.....	58
4.2.6	Dílčí shrnutí.....	59
4.3	ODDLUŽENÍ POŽIVATELŮ INVALIDNÍHO DŮCHODŮ	62
4.3.1	Nárok na přiznání invalidního důchodu.....	62
4.3.2	Výše invalidního důchodu.....	63
4.3.2.1	Souběh invalidního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti	64
4.3.3	Důležitost přiznání zkráceného oddlužení invalidním důchodcům	64
4.3.4	Podmínky oddlužení	66
4.3.5	Problematika nové úpravy.....	67
4.3.6	Dílčí shrnutí.....	69
4.4	SHRNUTÍ KAPITOLY	70
5	ODDLUŽENÍ TZV. „DĚTSKÝCH DLUŽNÍKŮ“	72
5.1	ZPŮSOBILOSTI PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ DĚTÍ.....	72
5.1.1	Historický exkurz.....	72
5.1.2	Aktuální právní úprava.....	72
5.1.2.1	Problematika aktuální právní úpravy.....	73
5.2	MODEL TZV. DĚTSKÉHO DLUŽNÍKA	78
5.3	CÍL NOVELIZACE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA Č. 230/2019 SB.	80
5.4	NOVELIZACE ZÁKONA Č. 230/2019	81
5.5	PODMÍNKY ODDLUŽENÍ.....	82
5.6	PRŮZKUM PROVEDENÝ MEZI NEZLETILÝMI.....	84
5.6.1	Shrnutí výsledků	89
5.7	PROBLÉM DĚTSKÝCH DLUŽNÍKŮ (NE)VYŘEŠEN	90
5.7.1	Připravovaná novelizace občanského zákoníku a občanského soudního řádu	90
5.7.1.1	Varianta I	91
5.7.1.2	Varianta II	91
5.7.2	Finanční gramotnost.....	92

5.8	SHRNUTÍ KAPITOLY	94
6	BUDOUCÍ VÝVOJ.....	96
6.1	SMĚRNICE O RESTRUKTURALIZACI A INSOLVENCII V SOUVISLOSTI S ODDLUŽENÍM	96
6.1.1	Transpozice směrnice v SRN	100
6.2	NÁVRHY DE LEGE FERENDA	102
6.2.1	Transpozice směrnice druhé šance pouze v nutných změnách	102
6.2.2	Zkrácení oddlužení pro spotřebitele za splnění podmínky min. uspokojení	104
6.2.3	Plošné zkrácení oddlužení a podpora státu	105
6.3	SHRNUTÍ KAPITOLY	111
	ZÁVĚR	112
	RESUMÉ	116
	SEZNAM ZKRATEK	119
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	121
	ODBORNÁ LITERATURA A KOMENTÁŘE	121
	ODBORNÁ LITERATURA DOSTUPNÁ Z ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	122
	PRÁVNÍ PŘEDPISY	125
	OSTATNÍ	126
	SEZNAM TABULEK	127

Úvod

Problematika vztahu dlužníka a věřitele, stejně jako oddlužení, je lidstvu známa od nepaměti. Již v sumeru si byli vědomi toho, jak je podstatné se dluhů zbavovat, a sumerští vládci pravidelně vyhlášovali všeobecnou amnestii, kterou byly spotřebitelské půjčky prohlášeny za neplatné. Přestože se změnila doba a svoje dluhy nesplácíme sloužením v paláci věřitele, obsah vztahu mezi věřitelem a dlužníkem zůstává neměnný, stejně jako uvědomění si, jak je důležité se dluhů zbavovat. Ať již proto pro oddlužení hledáme důvody ekonomické, psychologické, sociologické či mnoho dalších, není pochyb o tom, že má smysl a je nutné, nehledě na jeho aktuální podobu. Dluhy zde vždy byly a vždy budou, není možné je zcela vymýtit, avšak je zapotřebí se s nimi naučit efektivně pracovat.

Institut oddlužení je, i přes jeho zařazení do českého právního řádu až s přijetím zákona č. 182/2006 Sb., dle statistik nejvíce využívaným způsobem řešení úpadku. Není pochyb o tom, že zvyšující se případy zadlužení a nemožnosti dluhy splácet z důvodu nedostatku finančních prostředků je způsobeno zvyšující se životní úrovní jednotlivců, která je spojena s narůstající spotřebou. K tomuto stavu nenapomáhá ani situace snadno přístupných půjček a možnosti kupovat věci na splátky. Vzhledem k tomu, že jednotlivci mají nutkání zvyšovat spotřebu, avšak nedisponují dostatečným příjmem pro udržení jejich vysněného standardu a současně často nezvládají vhodně hospodařit se svými finančními prostředky, dochází ke zvyšování zadluženosti v České republice. Dlužníci se dostávají do prodlení se splátkami, jsou na ně vedena exekuční řízení a většinou až ve chvíli, kdy je již situace za prahem únosnosti, vyhledávají možnost oddlužení. Přestože mají dlužníci při oddlužení přesně stanovená pravidla, při jejichž splnění je jim umožněno být osvobozen od dluhů již za tři, či pět let, stále je velká část jednotlivců, která raději zůstává v životě s exekucemi a v šedé ekonomice. Důvodů, proč se rozhodnou svou situaci neřešit, je mnoho, ať již ponechání si vyšší části nezabavitelné výše mzdy, nevole vyvíjet aktivitu ke změně života, či neochota podstoupit insolvenční řízení, kdy je zapotřebí, aby dlužník aktivně spolupracoval. Ať již jsou jejich důvody jakékoli, jak již bylo avizováno, oddlužení je zajisté důležité pro osoby, jichž se dané týká, avšak objektivně je mnohem důležitější tyto osoby oddlužit pro dobro ekonomiky státu, neb díky tomu dochází ke znovuzapojení dlužníků do legálního pracovního prostředí, více osob hradí daně, je rychlejší možnost revitalizace ekonomiky a zvyšuje se koupěschopnost. Nesmíme

ani opomenout fakt, že mnozí dlužníci setrvávají v exekučním řízení, přestože dlouhodobě naplňují podmínky pro osobní bankrot a škodí tím sobě, ať již v rovině psychické, spojené s neustálým stresem, tak v souvislosti s oddálením možnosti nového restartu a kvalitnějšího života nejen sobě, ale celým rodinám.

Přestože došlo k uvolňování podmínek oddlužení, je evidentní, že nadále nejsou upraveny podmínky tak, aby bylo oddlužení pro některé jednotlivce dostatečně motivující k přechodu z exekučního řízení do insolvence. Způsoby oddlužení a podmínky, jak osvobození od dluhů dosáhnout, byly v uplynulých letech několikrát měněny, avšak stále jsme pravděpodobně nenalezli ideální variantu. Vývojem z oddlužení v délce pěti let za podmínky splnění třiceti procentního uspokojení pohledávek, které bylo určeno pouze pro fyzické osoby nepodnikající, jsme se poměrně dynamickým vývojem posunuli ke kompletnímu sjednocení podmínek pro fyzické osoby podnikající i nepodnikající, a co více, opustili jsme 30% vstupní bariéru oddlužení a vnesli upravené podmínky oddlužení pro osoby, které jsou považovány za zvláště zranitelné. Neustálá snaha najít rovnováhu mezi potřebami věřitele a pomoci dlužníkovi nás postupně vedla ke snižování podmínek kladených na dlužníky, na základě odůvodnění prospěšnosti osvobození dlužníka od dluhů. Snaha najít ideální řešení, tedy jak dosáhnout bilance, která při pomoci straně jedné nebude poškozovat stranu druhou, však opravdu není jednoduchá. Je důležité si ale ponechat v paměti, že změkčováním podmínek oddlužení může přibývat nepoctivých dlužníků, a je proto zapotřebí uvolňovat podmínky s rozvahou. Oddlužení je sice potřebné, přeci jen ho ve výsledku činíme pro sebe a ne přímo pro jednotlivce, avšak nečiníme ho bez rozmyšlení.

Novelizací insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb. došlo nejen k zásadním změnám v podmínkách oddlužení a obecně rozšíření okruhu osob, které mohou do insolvenčního řízení vstoupit, ale zároveň byly „vyčleněny osoby“, jejichž možnosti nejsou shodné s klasickým modelem dlužníka, a jsou především ekonomicky znevýhodněni a vyčleněni z pracovního trhu. Pro tyto osoby byla představena nová varianta oddlužení, díky které mohou být osvobozeni od dluhů již v horizontu tří let. Krátce po účinnosti této novelizace byla k těmto osobám taktéž přiřazena skupina tzv. dětských dlužníků, a to s ohledem na fakt, že dětské dluhy vznikají většinou bez jejich vědomí a mladí dlužníci jsou kvůli tomu značně znevýhodněni na startu jejich dospělého života. K těmto zkráceným či privilegovaným variantám se nově řadí také možnost zkrátit oddlužení tím

způsobem, že dlužník dosáhne uspokojení věřitelů po třech letech ve výši 60 %. Výše naznačeným variantám se budu v rámci rigorózní práce věnovat.

Otázka oddlužení je a s ohledem na pravděpodobnou budoucí ekonomickou krizi i nadále bude aktuálním problémem. V této práci se zaměřím jen na zkrácené varianty oddlužení, které jsou z důvodu své rozdílnosti od standardního oddlužení stále kritizovány. Bude pojednáno o jejich podmínkách, důležitosti, stejně jako poukáži na možné nedostatky a problémy, které jejich přijetí přineslo, a zvážím, zda jejich výhody převažují nad nevýhodami. V závěru práce také shrnu, zda by mělo být oddlužení diferenciováno do více podob, či by sloučení a vytvoření jednotného režimu pro všechny dlužníky, bylo celkově výhodnější a posílilo právní jistotu,

S ohledem na fakt, že rigorózní práce byla dokončena v měsíci listopadu 2020, není prozatím jisté, jakým směrem se bude oddlužení v následujícím roce ubírat a zda zde po dokončení transpozice směrnice o restrukturalizaci a insolvenční vůbec zkrácené režimy oddlužení nadále budou.

Rigorózní práce je členěna do šesti kapitol. První část této práce bude věnována obecnému výkladu k oddlužení, a to především z důvodu ucelenosti práce, kdy je podstatné vysvětlení základních pojmů a principů, se kterými bude v následujících částech pracováno. Současně je do kapitoly záměrně zařazen i exkurz do historie této problematiky, neb výstižně poukazuje na dynamický vývoj insolvenčního práva u nás. První kapitola jako celek bude sloužit jako odborný základ k dalšímu výkladu a uvedení do problematiky tématu. V druhé části rigorózní práce se zaměřím na aktuální právní úpravu, podle které jsou dlužníci oddlužováni. Vzhledem k velkému množství novelizací pro tuto část vyberu dvě stěžejní novely, a sice novelizaci zákona č. 64/2017 Sb., ve které ještě nebyly zakomponovány zkrácené režimy oddlužení, a novelizaci zákona č. 31/2019 Sb., která poprvé do insolvenčního práva zařadila zkrácené varianty oddlužení v základním trvání 3 let. V této kapitole postupně navážu na základní aspekty tohoto oddlužení a přiblížím jeho základní znaky.

Kapitola třetí se již bude věnovat stěžejní tematice, a to první možnosti, jak dosáhnout zkráceného oddlužení. Konkrétně bude pojednáno o oddlužení, které je možné splnit za tři roky při předpokladu uspokojení 60 % z celkového objemu pohledávek. Poukáži na podmínky splnění oddlužení, stejně jako na dopad přijaté změny do práv věřitelů.

Kapitola čtvrtá se bude věnovat první z tzv. zvlášť zranitelných osob, pro které byly výhody zrychleného oddlužení především určeny. V této části práce bude nastíněna situace dlužníků, kteří jsou poživatelé starobního důchodu, dále podmínky, které musí být splněny, aby byli zrychleně oddluženi, stejně jako porovnáám pozitiva i negativa přijaté právní úpravy a možný dopad na seniory v oddlužení. Ve stejném duchu se budu zabývat oddlužením osob s invaliditou II. či III. stupně.

Kapitola pátá otevře téma velmi diskutované problematiky tzv. dětských dlužníků a představí novelizaci insolvenčního zákona přijatou za účelem zmírnění následků dětských dluhů, stejně jako nastíní varianty, které by mohly do budoucna vyřešit situaci tak, aby nedocházelo ke vstupu do dospělého života s břemenem dluhů.

V poslední části práce bude rozebrán možný vývoj, kterým oddlužení směřuje, s ohledem na přijatou evropskou směrnici o restrukturalizaci a insolvenci a uvedeny návrhy de lege ferenda, které by alespoň částečně převzaly znaky zkrácených oddlužení.

V rigorózní práci bude využito především metod analytických, subjektivně hodnotících a komparativních.

Co se týká zdrojů, ze kterých bude při psaní této práce čerpáno, s ohledem na rychlé legislativní změny a poměrně úzké zaměření tématu, které bývá nejčastěji pouze ne moc rozsáhlou součástí odborných literárních děl zaměřených primárně na jiné téma, bude čerpáno především z judikatury, zákonů a odborných článků, které jsou velmi přínosným zdrojem zejména v souvislosti s problematickými aspekty oddlužení. Zároveň bude čerpáno i z mé vlastní praxe a poznatků předaných odborníky z oboru.

1 Obecný úvod do oddlužení

1.1 Historie oddlužení od počátku právní úpravy do aktuální účinnosti

Řešení dluhové situace je mezi lidmi rozšířenou myšlenkou již od nepaměti. Vzhledem k tomu, že ocitnutí se v insolventní situaci nikdy nebyl jev nestandardní, byla společnost nucena přistoupit k řešení, ve kterém by se snažila postiženým jedincům situaci ulehčit, a v ideálním případě je vrátit zpět do běžného života. Novodobé prvopočátky právní úpravy tohoto institutu vysledujeme již v 18. století, kdy se začaly objevovat normy konkursního práva unifikující české a rakouské právo. Mezi první prameny úpadkového práva bychom mohli zařadit právní úpravu z roku 1763, tedy z dob vlády Marie Terezie, obsaženou v rakousko-českém směnečném řádu, který obsahoval právní normy věnující se konkursnímu právu. Mezi další dokumenty podstatné pro vývoj tohoto právního odvětví řadíme úpravu konkursního práva v Obecném konkursním řádu josefínském z roku 1781 a posléze přijetí tzv. Sommarugovy osnovy z roku 1848, která byla základem prvního konkursního řádu. Následný vývoj přinesl přijetí konkursního řádu ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z., který byl později z důvodu potřeby reformy nahrazen řádem konkursním, vyrovnacím a odpůřcím ze dne 10. 12. 1914 (č. 337/1914 ř. z.). Tento rakouský konkursní řád byl spolu s uherským konkursním řádem přejat do recepčního zákona č. 11/1918 Sb. Československou republikou a byl platný až do roku 1931.¹

Dne 27. 3. 1931 došlo k vydání zákona č. 64/1931 Sb. s nabytím účinnosti dne 1. 8. 1931, kterým byly vydány řády konkursní, vyrovnávací a odpůřcí. Tímto došlo k zavedení trojího řešení úpadku, a sice formou uvalení konkursu, vyrovnáním soukromým, tedy mimosoudním a vyrovnáním soudním. Svým obsahem zákon značně připomínal konkursní řád z roku 1914 a velké inspirace přinesl i josefínský konkursní řád z roku 1781. Tyto historické právní předpisy byly velmi pokrokové a pro celkový vývoj insolvenčního práva na našem území zásadní, avšak když byly použity v zákoně č. 64/1931 Sb., z důvodu vývoje společnosti se ukázaly jako nedostačující. Zákon č. 64/1931 Sb. byl proto v roce 1951 zrušen novým občanským soudním řádem (zákon č. 142/1950 Sb.), bez náhrady jiné

¹ KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr a PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3. s. 10.

odpovídající úpravy, čímž došlo k útlumu vývoje úpadkového práva. Z okolností doby bylo zřejmé, že vzhledem k direktivní formě plánovaného hospodářství nebylo institutů, jako je vyrovnání či konkurs, zapotřebí. Místo toho byl občanským soudním řádem č. 142/1950 Sb. zaveden institut exekuční likvidace, jehož cílem byl prodej veškerého majetku dlužníka.²

Obnova insolvenčního práva přichází s vydáním zákona ze dne 11. 7. 1991 č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který nabyl účinnosti dne 1. 10. 1991. Zákon nahradil ustanovení § 352 až 354 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, jež byla od roku 1931 jedinou právní úpravou úpadkového práva. Tento zákon byl vydáván ve snaze reagovat na rozšíření podnikatelské vlny a nových sociálních podmínek vzniklých po roce 1989, avšak jednalo se o zákon narychlo vytvořený, který značně čerpal ze zákona č. 64/1931 Sb., a nedokázal tudíž přesně reagovat na dění doby, a proto bylo pravděpodobné, že dlouhodobě nebude schopný obstát. Zákon také bohužel opomněl na úpravu úpadku fyzické osoby nepodnikatele, přestože díky rozmachu nebankovních institucí a všudypřítomných spotřebitelských úvěrů hraničících s lichvou bylo stále více spotřebitelů zadlužených. V souvislosti s nedostatky tohoto zákona docházelo k jeho četným novelizacím.³

V roce 2005, přesněji dne 8. 9. 2005, byl Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR předložen vládní návrh zákona o úpadku a způsobech jeho řešení, který čerpal z již nastolených systémů v zahraničí, jako například z práva amerického a německého, a přinášel zkušenosti zahraničních zavedených systémů, neboť praxe na našem území dosud chyběla. Na jeho několikaleté tvorbě se podílelo mnoho odborníků v čele s JUDr. Zdeňkem Krčmářem a právníky s ekonomickým zaměřením, ve snaze docílit zákona, který bude schopen obstát v rovině neustálých ekonomických změn. Výsledkem této práce byly dva zákony, a sice zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.⁴

Ke schválení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) Senátem ČR došlo dne 30. 3. 2006 s účinností od 1. 1. 2008. Nový insolvenční zákon sliboval pomoc předluženým fyzickým osobám, které se díky nově vzniklému institutu mohly za podmínek stanovených zákonem „zbavit“

² KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr a PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3. s. 10 – 11.

³ Ibid. s. 11 – 12.

⁴ Ibid. s. 13 – 14.

svých závazků za cenu mnohdy minimální, v komparaci s celkovou výší pohledávky. Tento princip směřoval ke snaze docílit „obecné dohody s věřiteli“, kdy by při splacení alespoň částečného dluhu byl dlužníkům umožněn návrat do běžného života bez dluhů. Dalším cílem zákona byla pomoc zadluženým rodinám, které mnohdy mohou z důvodu dluhů špatně sociálně fungovat a je pro ně obzvláště obtížné finančně zvládnout svou situaci. Třetí očekávání bylo mířeno na stranu věřitelů, u kterých se předpokládalo, že přehodnotí podmínky poskytování půjček a hypoték, a obava z vymožení pouze části pohledávky je povede k vyšší opatrnosti a např. většímu prověřování svých klientů. Vzhledem k tomu, že se rekonstrukce nemohla opírat o zavedenou praxi, zjistilo se postupem času několik nedostatků, a zákon proto prošel několika novelizacemi.

Jednou z novelizací ještě před účinností zákona byla úprava ustanovení § 97 insolvenčního zákona, která byla doplněna o odstavec č. 2, napravující opomenutí podmínky podání bezvadného insolvenčního návrhu spočívající v připojení úředně ověřeného podpisu, popř. zaručeného elektronického podpisu osoby, která insolvenční návrh podává. Zákonodárci se tímto ustanovením snažili zabránit možnému anonymnímu podávání insolvenčních návrhů, vedoucích pouze k šikanóznímu chování.

První větší novelizací prošel insolvenční zákon v roce 2009, přesněji prostřednictvím novelizace č. 217/2009 Sb., která implementovala některé změny dovozené judikaturou a dle důvodové zprávy měla za cíl především prevenci před dopady ekonomické krize, či ochranu subjektů v insolvenčním řízení⁵. Pravděpodobně nejzásadnější změnou dotýkající se oddlužení s dopadem na sociální postavení dlužníků byla úprava možnosti dlužníka navrhnout úpravu výše splátek při oddlužení, tedy požádat o stanovení jiné než zákonem určené měsíční výše splátek za předpokladu, že uspokojení nezajištěných věřitelů dosáhne stejné výše nebo výše vyšší než 50 % jejich pohledávek. Další změnou bylo například doplnění ustanovení § 409 odst. 3 IZ, díky kterému schválení splátkového kalendáře neznamená automaticky zpeněžení veškerého dlužníkovy zajištěného majetku.

Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon vycházel především z teoretického základu a poznatků, které přinesla především zahraniční praxe, mělo insolvenční řízení mnoho nedostatků, se kterými se v praxi snažila judikatura vypořádat. Po několika letech účinnosti insolvenčního zákona nadále gradovala potřeba

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

„vychytať“ některé z těchto „mezer“ či řekněme nedokonalostí, a implementovat tak do zákona řešení, která přinesla soudní praxe. Z nejdůležitější judikatury můžeme poukázat na uvolňování překážek bránících oddlužení fyzických osob podnikatelů⁶, či problematiku týkající se souběhu insolvenčního a exekučního řízení⁷

Další novela insolvenčního zákona taktéž doufala, že dojde ke zkvalitnění tržního hospodářství, neboť jedním z ukazatelů kvality úpadkového práva je i omezení dopadů ztrát vzniklých neúspěšným podnikáním na ostatní podnikatele, finanční instituce nebo v neposlední řadě přímo na domácnosti spotřebitelů.

A tak 1. ledna 2014 vešla v účinnost novela zákona č. 294/2013 Sb., která se dotkla stěžejních problémů, které ukázala praxe. Především se jednalo o oficiální zavedení možnosti oddlužení fyzické osoby – podnikatele, které doposud bylo umožněno jen v případě splnění několika podmínek připuštěných judikaturou. Zavedením tohoto institutu si zákonodárci slibovali odstranění stigma neúspěchu podnikání a včasné řešení dluhové situace, která by za jiných okolností zapříčinila mnohem fatálnější následky a to jak z pohledu výše dluhů jednotlivých podnikatelů, tak dobu, kterou by v této situaci strávili, což není přínosné ani pro jednotlivce, ani pro ekonomiku státu.

Novela se věnovala taktéž zavedení společného oddlužení manželů, které nebylo doposud insolvenčnímu zákonu jako institut znám, a problém chybějícího institutu byl nahrazován různorodou praxí jednotlivých soudů. Ta byla řešena buďto způsobem vydání dvou samostatných usnesení o úpadku dlužníků a zahrnutím jejich majetku včetně společného do majetkové podstaty každého z nich⁸, nebo tzv. částečným společným oddlužením manželů. Komplikace však přicházely ve chvíli, kdy byl insolvenční návrh podán pouze jedním z manželů. Vzhledem ke značně rozdílným přístupům bylo potřeba rozhodovací praxi usměrnit, a tak novela insolvenčního zákona č. 294/2013 Sb. poprvé oficiálně zavedla institut společného oddlužení manželů.

Novela, jinak také nazývána jako revizní, se mimo výše uvedené zabývala mnoha dalšími problémy, jakožto hrazení záloh na náklady insolvenčního řízení, výslovnou přípustností připojení k návrhu na povolení oddlužení darovacích smluv či smluv o důchodu, dále postupu nových pravidel ustanovování insolvenčních

⁶ např. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. 29 NSČR 3/2009.

⁷ např. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4802/2008.

⁸ Insolvenční řízení vedené pod sp. zn. KSPH 39 INS 4117/2010.

správců, či upřesnění již výše nastíněného problému ohledně postupu při souběhu exekučního a insolvenčního řízení.

Oddlužení za dob účinnosti revizní novely mohlo být provedeno v zásadě dvěma možnostmi. První z nich bylo zpeněžení majetkové podstaty, definované v ustanovení § 398 odst. 2 IZ, kdy bylo postupováno obdobně jako v případě konkursu, tedy bylo provedeno zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, do které byl zahrnut majetek dlužníka, který vlastnil v okamžiku rozhodování soudu o této formě oddlužení a druhým způsobem oddlužení bylo oddlužení formou plnění splátkového kalendáře, kdy bylo podstatou oddlužení provádění srážek z jejich příjmů ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, které byly následně poměrně rozdělovány mezi nezajištěné věřitele po dobu pěti let, přesněji po dobu 60 měsíců⁹ tak, aby byli uspokojeni minimálně ve výši 30 %.

Revizní novela byla do té doby nejdůležitější novelou, kterou insolvenční zákon prošel. Na jedné straně doplnila nezbytné mezery do té doby způsobující silný rozkol názorů mezi insolvenčními soudy, a současně s tím i mnoho systémových změn. Na straně druhé ale současně vyvolala mnoho nových otázek, a to především v souvislosti se zavedením nových institutů¹⁰. Přes to všechno se na několik let stala nejpodstatnější novelizací insolvenčního zákona.

1.2 Hlavní zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je velice komplexní a samostatný druh civilního procesu, který v porovnání s jinými druhy řízení může překvapit svým trváním, či například transparentností. Najdeme v něm také prvky řízení exekučního a nalézacího.¹¹

Úpravu nalezneme v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Insolvenční zákon je co do obsahu rozdělen na čtyři části a jeho základním cílem je co nejvyšší a v zásadě poměrné uspokojení dlužníkůvých věřitelů. V rámci insolvenčního zákona nalezneme řadu ustanovení týkajících se pojmů a zásad insolvenčního řízení, přičemž stěžejní z nich si alespoň ve stručnosti představíme níže.

⁹ 60 měsíců byla za účinnosti revizní novely nejdelší možná doba, jakou mohl splátkový kalendář trvat.

¹⁰ Jako příklad je možné uvést neupravení postupu při provádění srážek fyzických osob – podnikatelů.

¹¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka in ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-437-4. s. 43.

Zásada rovných možností věřitelů

Zakotvení zásady rovné možnosti věřitelů nalezneme v ustanovení § 5 písm. b) IZ, přičemž ji můžeme vyjádřit jako rovnost v uspokojení jejich pohledávek, které probíhá zpravidla poměrně¹², tedy bez ohledu na fakt, zda je jejich pohledávka například vykonatelná, a také v rovnosti jejich postavení.

S touto zásadou souvisí ustanovení § 5 písm. d) IZ, které až na výjimky povolené zákonem zakazuje věřitelům uspokojovat své pohledávky mimo insolvenční řízení, jelikož by dané degradovalo insolvenční řízení.

Ochrana práv věřitele nabytých v dobré víře

Jak jsem již uvedla výše, přestože je insolvenční řízení založeno především na poměrném uspokojování věřitelů, má tato zásada určité výjimky, a to například v případě zajištěných věřitelů. Zajištění věřitelé jsou s ohledem na jejich nabytá práva před insolvenčním řízením uspokojováni z předmětu zajištění nepoměrně, a to z toho důvodu, že si dobytnost své pohledávky „pojistili“ ze zákona dovořeným způsobem pomocí zástavy.

Rychlost a hospodárnost

Snahu o rychlost insolvenčního řízení můžeme spatřovat v rozdílech mezi klasickými zásadami civilního procesu, například v doručování, omezení projednací zásady či ve stanovených lhůtách. Cílem nastíněným již v důvodové zprávě byla právě rychlost a efektivita tohoto řízení.¹³

V souladu s touto zásadou by především nemělo docházet ke zbytečným průtahům v řízení, insolvenční řízení by mělo být hospodárné, tedy jinými slovy s co nejnižšími náklady, a přesto všechno by se mělo pokusit dosáhnout co nejvyššího uspokojení nezajištěných věřitelů.

Princip co nejvyššího uspokojení věřitelů

Vzhledem k tomu, že je insolvenční řízení vypořádáním majetkových vztahů s věřiteli, je důležité dbát na snahu uspokojit věřitele v co nejvyšší míře, v ideálním případě ve výši 100 %. Tuto zásadu nalezneme v ustanovení § 5 písm. a) IZ ve spojení s úvodním ustanovením insolvenčního zákona uvedeným v § 1 písm. a) IZ.

¹² Vyjádřením zpravidla narážíme na možné výjimky týkající se uspokojování zajištěných věřitelů.

¹³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

1.3 Vymezení základních pojmů

V první části insolvenčního zákona nalezneme i vymezení některých základních pojmů, přičemž níže si uvedeme ty nejdůležitější, a to především s ohledem na téma této diplomové práce.

Úpadek

V úpadku je dlužník dle § 3 odst. 1 IZ, pokud má: „*a) více věřitelů a b) peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit*“. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně, co se týká vymezení „více věřitelů“, dlužník musí mít alespoň dva různé. Mnohost věřitelů je důležitá s ohledem na fakt, že v insolvenčním řízení má docházet k poměrnému uspokojení.

Úpadek existuje ve dvou formách, ve formě platební neschopnosti, která je možná u všech subjektů, ať již fyzických osob nepodnikajících či podnikajících, nebo u osob právnických. Neschopnost dlužníka plnit své závazky blíže upřesňují vyvratitelné právní domněnky v § 3 odst. 2 písm. a) – d) IZ.

Druhou formou je předlužení, které je možné v případě právnické osoby či fyzické osoby podnikatele.¹⁴ Předlužení blíže definuje ustanovení § 3 odst. 4 IZ, když říká, že předlužena je právnická osoba či fyzická osoba podnikatele, pokud disponuje více věřiteli a souhrn jejích závazků převyšuje hodnotu jejího majetku.

Aby byl zjištěn dlužníkův úpadek, postačuje, aby dlužník naplňoval alespoň jednu z těchto forem.¹⁵

Kromě platební neschopnosti a předlužení může být insolvenční řízení zahájeno i z důvodu hrozícího úpadku. O hrozící úpadek jde za situace, „*lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků*“. Z daného vyplývá, že návrh na zahájení insolvenčního řízení z důvodu hrozícího úpadku tedy může podat pouze dlužník.

Insolvenční soud

Insolvenčním soudem je rozuměn soud, který vede insolvenční řízení dlužníka. V prvním stupni je jím vždy krajský soud. Místní příslušnost krajského soudu je u fyzické osoby nepodnikatele v obvodu dlužníkova bydliště, u fyzické

¹⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-766-5. s. 22.

¹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2008, sp. zn. MSPH 95 INS 2212/2008 2 VSPH 207/2008-B-19.

osoby podnikatele je to obvod v místě jeho podnikání, pokud nemá místo podnikání, řídí se jeho bydlištěm.¹⁶

Insolvenční správce

Insolvenčním správcem je fyzická či právnická osoba, která funkci vykonává na základě povolení vydaného Ministerstvem spravedlnosti České republiky, přičemž má tato osoba v rámci insolvenčního řízení stanoveny povinnosti jak zákonem a zvláštními předpisy, tak povinnosti uložené insolvenčním soudem.¹⁷

Insolvenční řízení

Insolvenční řízení je druhem soudního řízení. Jeho předmětem je dlužníkův úpadek, popřípadě hrozící úpadek a způsob, kterým je řešen, přičemž v této souvislosti mluvíme především o formě oddlužení, konkursu, či reorganizaci.¹⁸

Majetková podstata

Vymezení majetkové podstaty nalezneme v § 205 a násl. IZ. Zjednodušeně se dá říci, že jde o veškerá aktiva dlužníka, ke kterým se po sepsání do majetkové podstaty vážou různá dispoziční oprávnění dlužníka a insolvenčního správce. Soupisu majetkové podstaty, tedy formuláři, který je zveřejňován v insolvenčním rejstříku a obsahuje ocenění vepsaných položek, se blíže věnují ustanovení § 217 a násl. insolvenčního zákona.

Přezkumné jednání

Přezkumné jednání bylo do 1. 7. 2017, tedy do tzv. akreditační novely č. 64/2017 Sb., jednání probíhající před insolvenčním soudem za účelem přezkumu přihlášených pohledávek,¹⁹ a to především jejich pravosti, výše a pořadí. Toto jednání je od 1. 7. 2017 nahrazeno osobním jednáním s insolvenčním správcem.

1.4 Pojem oddlužení

Oddlužení neboli „osobní bankrot“ je způsob řešení úpadku, jenž má za cíl vypořádat majetkové vztahy dotčených osob. Jinými slovy je cílem v co nejvyšší

¹⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-766-5. s. 13.

¹⁷ Ibid. s. 19.

¹⁸ BRAUN, Tomáš. Vymezení některých základních pojmů insolvenčního zákona. In: *Insolvenční zákon-komentář.cz* [online]. 10. 12. 2019 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.insolvenční-zakon-komentář.cz/onb/33/vymezení-některých-zakladních-pojmů-insolvenčního-zákon>

¹⁹ § 190 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., (insolvenční zákon) - znění účinné do 1. 7. 2017

míře poměrně uspokojit věřitele a osvobodit dlužníka od dluhů. Oddlužení je aktuálně možné realizovat buďto zpeněžením majetkové podstaty, nebo splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty v základní délce 60 měsíců²⁰. Účel oddlužení je však spíše sociální nežli ekonomický.

V obecné rovině má tudíž tento institut sloužit jako „druhá šance“ pro osoby, které se, ať již svým vlastním zaviněním, či snahou o pomoc někomu jinému, dostaly do komplikované finanční situace. Tomuto stavu nenapomáhá ani fakt, že mnoho společností nabízí nebankovní produkty jako kreditní karty či půjčky bez ručitelů a stávají se lehce dostupným „řešením“ lidem, kteří by za stejné situace z důvodu špatných majetkových poměrů na úvěr nebo půjčku u velkých bankovních institucí ani nedosáhli. Tyto osoby proto často opakovaně řeší své problémy krátkodobými půjčkami s vysokými úroky a sankcemi, bez zvažování možných následků. V návaznosti na toto počínání obvykle žijí na hranici osobního minima a veškerými svými dostupnými finančními prostředky se snaží uspokojovat své závazky, které se však z důvodu úroků a sankcí neustále zvyšují. Postupně se však stejně často překlenou do dluhů exekučně vymáhaných, čímž dojde opět k navýšení celkové dlužné částky.

Velmi často se tak v praxi právě z důvodu snahy splácet závazky shledáváme s poměrně nešťastným řešením, kdy se dlužníci snaží hradit své splátky pomocí nových půjček. Dlužníci se tímto chováním dostávají do známé dluhové pasti, která by při vyšší výši dluhů byla pro většinu těchto osob bezvýhodným řešením trvajícím po celou dobu jejich života. Oddlužení napomáhá osobám v podobných situacích při splnění zákonem stanovených podmínek splatit své závazky, popřípadě uspokojit poměrně v co nejvyšší míře své věřitele a následně být oddluženi. Úspěšným oddlužením je dlužník naveden k návratu do normálně fungujícího života se stálým zaměstnáním a příjmy, což nevede pouze k prospěchu dlužníka, ale současně i státu, když je dlužník vrácen zpět do ekonomicky aktivního života. Oddlužení je v některých případech výhodné i pro věřitele, jelikož jde často o jedinou možnou naději, že jejich pohledávky budou alespoň částečně uspokojeny. Tento případ je typický právě pro osoby, kterým se budu věnovat v pozdějších kapitolách, jejichž příjem nedosahuje výše pro provádění srážek, a proto věřitelům „unikají“ a jejich pohledávky nejsou z tohoto důvodu žádným způsobem uspokojovány.

²⁰ Přesné délce insolvenčního řízení dle aktuální právní úpravy se budu podrobněji věnovat v kapitole č. 2.

Oddlužení, které je sanačním řešením insolvence, je v posledních letech čím dál častěji skloňováno jako tzv. oddlužovací amnestie a čím dál více se, z mého pohledu, přiklání výhodami na stranu dlužníků, díky čemuž se stává ve svém výsledku velmi výhodným institutem, kterým mohou fyzické osoby v relativně krátké době vyřešit svůj ekonomický stav a v některých případech i vrátit zpět svůj život z šedé či černé ekonomiky²¹.

1.5 Proces oddlužení

Podání návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení může být podán dlužníkem, který ho podává spolu s insolvenčním návrhem, nebo v případě insolvenčního návrhu podaného věřitelem je návrh na povolení oddlužení zapotřebí podat ve lhůtě 30 dnů od doručení návrhu dlužníkovi.

Návrh je podáván na předepsaném formuláři, který je, spolu s dalšími formuláři vyžadovanými v insolvenčním řízení, veřejně dostupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky.²²

Od 1. 6. 2019 jsou povinnými přílohami k návrhu na povolení oddlužení: 1. Seznam majetku s uvedením případných zajišťovacích práv, 2. Listiny dokládající dlužníkovy příjmy za uplynulých 12 měsíců, 3. Výpis z rejstříku trestů dlužníka, 4. Listiny, kterých se návrh na povolení oddlužení dovolává, a listiny, které potvrzují v návrhu na povolení oddlužení tvrzené skutečnosti, tedy především listiny prokazující závazky dlužníka, Darovací smlouvy aj., 5. Plná moc, pokud je dlužník na základě ní zastoupen, a za 6. Čestné prohlášení dlužníka, ve kterém je uvedeno, že byl při sepisu insolvenčního návrhu poučen o svých povinnostech v insolvenčním řízení.²³

Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení smí být sepsán a podán pouze někým z taxativního výčtu kvalifikovaných subjektů, přičemž o těchto osobách, stejně jako o přípustnosti podat insolvenční návrh budu blíže hovořit následně.

²¹ V této souvislosti rozumíme šedou ekonomikou činnost, která je ze své podstaty legální, avšak neformální, skrytá. Obecně bychom mohli pod tento pojem zahrnout v této souvislosti především výdělečnou činnost, která není nikde hlášena. Černá ekonomika je nelegální činností, která může být spojena s prodejem drog, zbraní, podvody, krádežemi a jiné.

²² Odkaz: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

²³ § 17 odst. 2 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení.

Rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení a schválení oddlužení

Pokud osoba podávající návrh na povolení oddlužení splní podmínky již výše uvedené, tedy prokáže, že je v úpadku, podá bezvadný návrh na povolení oddlužení, nejedná v nepoctivém záměru a je osobou, která může být dle § 389 IZ oddlužena, insolvenční soud návrh povolí. Pokud by některé kritérium návrh nesplňoval, bude zamítnut. Do 1. 6. 2019 musel dlužník prokázat, že ze svých příjmů, potažmo majetku, bude schopen uspokojit nezajištěné věřitele v minimální výši 30 %. Od novelizace s účinností 1. 6. 2019 tato hranice „padla“, avšak tomuto tématu se budu blíže věnovat v jiných kapitolách.

Poté, co je oddlužení povoleno, běží v souladu s § 136 odst. 2 písm. d) IZ věřitelům lhůta dvou měsíců, ve které musí přihlásit své pohledávky. Pokud by ve lhůtě takto neučinili, nebude k nim později soudem přihlíženo a nebudou v insolvenčním řízení uspokojeny.

Insolvenční správce následně zpracuje seznam přihlášených pohledávek, přihlášené pohledávky přezkoumá a svá stanoviska, tedy zda pohledávku uznává či popírá, vepíše do přezkumných listů.²⁴ Stanovisko dlužníka k pohledávkám je zjišťováno na osobním jednání s insolvenčním správcem, kde je také blíže seznámen s postupem insolvenčního řízení, svými právy a povinnostmi a je s ním projednán jeho celkový majetkový, ekonomický a osobní stav důležitý pro insolvenční řízení. Ve lhůtě 30 dnů pak insolvenční správce předá soudu zprávu o přezkumu se všemi jejími součástmi týkajícími se přihlášených pohledávek, majetku, finanční situace dlužníka a jiné.

Soud přezkoumá věcnou nesprávnost a náležitosti zprávy o přezkumu a buďto oddlužení neschválí, přičemž tak provede z důvodů, které by odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, a současně rozhodne o konkursu či insolvenční řízení zastaví, nebo oddlužení schválí a současně rozhodne o způsobu oddlužení. Formám oddlužení a jejich bližší specifikaci se v rámci změn provedených novelizací budu taktéž věnovat v dalších kapitolách.

Splnění oddlužení

Pokud dlužník v průběhu insolvenčního řízení řádně plní všechny podmínky schváleného oddlužení stanovené jak zákonem, tak usnesením soudu, je

²⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-766-5. s. 192.

insolvenčním soudem rozhodnuto o splnění oddlužení a dle § 414 a násl. IZ je současně rozhodnuto o osvobození dlužníka od placení pohledávek. Insolvenční soud v této fázi, stejně jako ve fázi před schválením oddlužení, zvažuje dlužníkovu poctivost, ekonomický stav dlužníka a jeho přínos věřitelům či nedbalost při plnění, resp. neplnění jeho povinností v průběhu insolvenčního řízení.²⁵ Důvodem pro nepřiznání osvobození může být především nedostatečná výše uspokojení pohledávek věřitelů, kdy u oddlužení schválených do 31. 5. 2019 musí být tato výše minimálně v rozsahu 30 %, pokud byly dlužníkovi stanoveny nižší než zákonem stanovené splátky, musí toto uspokojení dosáhnout minimálně 50 %.

Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty schválená po 1. 6. 2019 budou dle § 412a IZ splněna za předpokladu, že dlužník splatí v době tří let od schválení oddlužení alespoň 60 % pohledávek nezajištěných věřitelů nebo ve chvíli, kdy bude uspokojení věřitelů činit 100 %. U poživatelů starobního či invalidního důchodu II. a III. stupně a u dlužníků s dětskými dluhy bude insolvenční řízení splněno po třech letech. Splnit oddlužení je také možné za předpokladu, že po dobu 5 let od schválení oddlužení nedojde ke zrušení oddlužení, dlužník plní podmínky schváleného oddlužení a vynaloží veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů, přičemž se má za to, že povinnost dlužník neporušil, pokud v této době splatí nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek.²⁶

Přiznáním osvobození je dlužník osvobozen nejen od neuspokojených pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení, ale rovněž od pohledávek, které nebyly do insolvenčního řízení přihlášeny, ačkoli být přihlášeny mohly z důvodu jejich existence před rozhodnutím o úpadku a povolení oddlužení.

²⁵ ŘEHÁČEK, Oldřich. Splnění oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 30 – 32, ISSN 1210-6348.

²⁶ Problematika „vynaložení veškerého úsilí“ je prozatím spíše ve stádiu spekulací, kdy se polemizuje nad tím, zdali může být dlužník například nucen ke změně zaměstnání z důvodu možného vyššího výdělku. Jak nastínila JUDr. Maršíková na konferenci „Žirovnice – Pracov 2019“, bude pravděpodobně na insolvenčních správcích, aby na konci oddlužení dokázali, že dlužník toto úsilí vynaložil a prozatím není jisté, co si pod touto povinností přesně představit.

2 Aktuální režimy oddlužení

2.1 Úvod do kapitoly

Jak již bylo dříve nastíněno, insolvenční zákon prochází od svého počátku velmi dynamickým vývojem, který přináší časté novelizace zákona. Přestože některé změny jsou pouze menšího rázu a nebudeme se jim v této práci s ohledem na téma věnovat, insolvenční zákon prošel i několika stěžejními novelizacemi, které zásadně upravily režimy probíhajícího oddlužení. Předně zmíním novelu insolvenčního zákona v podobě zákona č. 64/2017 Sb., která je, především co se týče způsobů oddlužení, účinná na stále probíhající insolvenční řízení a dále novelu provedenou zákonem č. 31/2019 Sb., dle které „běží“ insolvenční řízení, u nichž bylo rozhodnuto o úpadku před 1. 6. 2019, tedy nepostačovalo k aplikaci nového zákona, aby bylo pouze insolvenční řízení zahájeno, nýbrž musela být splněna i podmínka rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka.

Vzhledem k tomu, že v rámci výše uvedených novelizací došlo ke změně způsobů oddlužení, na kterých je vidět podstatný vývoj pro zkrácené trvání oddlužení, představíme si v této kapitole alespoň okrajově, z jakého důvodu byly novelizace insolvenčního zákona vydávány a jaké podstatné změny do právního řádu vnesly. Z mého pohledu alespoň krátce nastíněný vývoj úpadkového práva od roku 2017 pomůže pochopit stěžejní téma této rigorózní práce a mé úvahy ohledně vývoje oddlužení, kterým se budu věnovat následně.

2.2 Novelizace insolvenčního zákona č. 64/2017 Sb.

Zákon č. 64/2017 Sb., který byl ve Sbírce zákonů publikován dne 3. března 2017 a vstoupil v účinnost k 1. červenci 2017, byl dalším velkým krokem ve vývoji úpadkového práva v České republice. Novela jako taková byla zaměřena na lepší zformování insolvenčního prostředí, zvýšení dohledu Ministerstva spravedlnosti nad insolvenčními správci a subjekty podílejícími se na insolvenčním řízení, stejně jako na upevnění práv účastníků řízení a zanesení změn, které si žádala především dosavadní soudní praxe.

2.2.1 Změny v rovině organizační

Novela přinesla zásadní změny právě v rovině organizační, přičemž níže uvádím, z mého pohledu, pár nejdůležitějších.

Snahou zákonodárců bylo „odlehčit“ soudům od mnoha úkonů, které se často duplikovaly s úkony prováděnými insolvenčními správci, díky čemuž byl soudní aparát zbytečně zahlcen. Jako příklad této duplicity si můžeme uvést zjišťování splnění předpokladů pro oddlužení, které provádí jak insolvenční soud před vydáním rozhodnutí o povolení oddlužení, tak následně i insolvenční správce, který dané zkoumá před rozhodnutím o schválení oddlužení.²⁷

Změny v rovině organizační měly také usměrnit obcházení hlavního smyslu a účelu insolvenčního zákona a odstranit praktiky insolvenčních správců²⁸, kteří byli mnohdy vedeni svým podnikatelským duchem a zřizovali obrovské množství občas i fiktivních provozoven.

Zároveň se mířilo na zvýšení transparentnosti insolvenčního řízení a regulaci podmínek týkajících se sepisu a podání insolvenčního návrhu, stejně jako na zvýšení dohledu v této oblasti Ministerstvem spravedlnosti.

2.2.2 Změny týkající se sepisu a podání insolvenčního návrhu

Důležitá změna, kterou novela přinesla, týkající se oddlužení obecně, byla úprava sepisu a podání insolvenčního návrhu. Nově byl do insolvenčního zákona vložen § 390a, který stanovil, že návrh na povolení oddlužení musí být sepsán a za dlužníka podán buďto advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem, nebo akreditovanou osobou, přičemž akreditovanou osobou insolvenční zákon rozumí právnickou osobu, které byla rozhodnutím ministerstva udělena akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení podle insolvenčního zákona.

Tento nově vložený paragraf měl mnohem větší význam, než by se na první pohled mohlo zdát. Sepis a podání insolvenčních návrhů do doby této novelizace prováděly nejenom osoby k tomu kvalifikované, jakožto advokáti, insolvenční správci a jiní, nýbrž i komerční společnosti za tímto účelem přímo vytvořené, které se mnohdy specializovaly pouze na sepis a podání insolvenčních návrhů, přičemž za své služby inkasovaly mnohdy tisíce i desetitíce, ačkoli se jednalo o osoby zcela nekvalifikované k podobné činnosti. Kvůli jejich nekvalifikovanosti tak často docházelo k podání vadných návrhů, když komerční subjekty tyto služby poskytovaly pouze za účelem generování zisku. Služeb těchto společností bylo i přes vysoko nárokové odměny hojně využíváno, a to jak z důvodu dobrého

²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

²⁸ Ibid.

marketingu, tak faktu, že dlužníci ve většině případů nebyli schopni vypracovat si insolvenční návrh sami.²⁹

Zákon však podobné praktiky technicky vzato povoloval, jelikož nebylo nikde stanoveno, v jaké finanční hranici by se tyto služby měly pohybovat, stejně jako bychom v zákoně marně hledali kvalifikační požadavky na osoby vykonávající tyto služby. Regule bylo zapotřebí i z praktického hlediska, kdy dlužník při podání insolvenčního návrhu žádá o oddlužení v důsledku nedostatku finančních prostředků a neschopnosti splácet své závazky, proto nemůže být ani schopen uhradit mnohdy přemrštěné částky oddlužovacích společností za služby spojené s podáním insolvenčního návrhu.³⁰ Výjimkou praktik těchto tzv. oddlužovacích společností nebylo ani například účtování si komunikace s věřiteli, či provádění úkonů směřujících k povolení oddlužení, přestože dlužníci vůbec nesplňovali podmínky pro oddlužení.³¹

U subjektů, které jsou díky novele nově oprávněny podat za dlužníka insolvenční návrh, je zákonodárcem předpokládána kvalifikace k daným úkonům a jejich odbornost, která je u advokátů, exekutorů, notářů a insolvenčních správců předvídaná z jejich dosaženého vzdělání, a u akreditovaných osob poté z jejich udělené akreditace, k jejíž kontrole bylo pověřeno ministerstvo. Touto změnou mělo dojít k zamezení poškozování dlužníků, nacházejících se již tak v těžké životní situaci, a zároveň napomoci ke zkvalitnění podávaných návrhů.³²

Insolvenční zákon uvádí výjimku, kdy bude možné, aby dlužníci podali insolvenční návrh sami za sebe. Výjimku tvoří fyzické osoby, které mají právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu, či osoby, které vykonaly zkoušku insolvenčního správce. Stejně je to u právnických osob, za které tato osoba jedná.

Zákonodárce v přidaném ustanovení § 390a insolvenčního zákona upravil také odměnu, kterou si osoby sepisující a podávající insolvenční návrh za dlužníka mohou nárokovat. V případě insolvenčního návrhu podávaného za jednotlivce činí odměna 4.000,- Kč + DPH, v případě společného oddlužení manželů jde o částku 6.000,- Kč + DPH. Tyto odměny mohou nárokovat advokáti, notáři, soudní

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

³⁰ Ibid.

³¹ KUČERA, Petr a BLAŽEK, Vojtěch. Zákon proti insolvenčním mafiím schválila vláda. Zpřísní se dohled nad správci i podvodníky s oddlužováním. In: *Cak.cz* [online]. 30. 3. 2016. [cit. 10. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15802>

³² Ibid.

exekutoři a insolvenční správci. Akreditovaným osobám nenáleží odměna žádná, je tomu z důvodu předloženého v důvodové zprávě, a sice předpokladu, že akreditace bude poskytována pouze neziskovým subjektům. Komerční subjekty, které nabízely do té doby pomoc dlužníkům se schválením oddlužení, tak sice mohly usilovat o udělení akreditace, avšak ztratily by možnost zisku.³³ Zároveň byl nad akreditovanými osobami stanoven dohled, tudíž se zamezilo stavu, kdy především komerční společnosti nenesly za vadné návrhy v podstatě žádnou zodpovědnost.

2.2.3 Systém přidělování případů

Další velká změna, která měla zásah jak do oddlužení nepodnikatelů, tak i do oddlužení fyzických osob podnikatelů, se týkala insolvenčních správců. Do této doby bylo přidělování případů založeno na principu, kdy okresní soudy vedly seznamy insolvenčních správců dle jejich provozoven v daných okresech. Tento princip však postupně vedl ke zřizování velkého množství provozoven, díky kterým bylo insolvenčním správcům přidělováno větší množství případů. Současně tento „trend“ vedl k polemizaci, jak moc reálně funkční provozovny byly, když byly občas zřizovány na místech, jako jsou restaurace, herny, apod.

Problém byl v novelizaci vyřešen pomocí změny vedených seznamů. V první řadě začaly být seznamy vedeny soudy krajskými, namísto původních okresních. Současně byly upraveny zápisy do seznamů, kdy se do seznamu zapsala vždy pouze jedna provozovna v kraji, což mělo od počátku vést ke snížení nepoměrného nápadu případů mezi insolvenčními správci. Tímto došlo k regulaci nápadu insolvenčních případů na jednotlivé insolvenční správce a prudkému snížení množství provozoven.

2.2.4 Způsoby oddlužení

Schválení oddlužení bylo od 1. 7. 2017 možné nejen způsoby dosavadními, kterými byly zpeněžení majetkové podstaty a plnění splátkového kalendáře, nýbrž nově i kombinací těchto dvou forem. Kombinace zpeněžení majetkové podstaty se splátkovým kalendářem bylo možné schválit již před novelou, přestože daná možnost nebyla stanovena v zákoně. Bylo tomu tak díky rozhodovací praxi soudů³⁴, kterými nebylo vyloučeno, aby z důvodu dosažení minimální zákonné hranice 30 %, které by dlužník pouze plněním splátkového kalendáře nebo pouze

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

³⁴ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2009, č. j. KSBR 24 INS 4176/2008 – B.

zpeněžením majetkové podstaty nedosáhl, byla schválena kombinace obou forem, díky které bylo pravděpodobné, že dlužník hranici úspěšně splní.

2.2.4.1 Zpeněžení majetkové podstaty

Princip plnění splátkového kalendáře zůstal stejný jako v předchozích právních úpravách. Nadále jsou touto formou věřitelé uspokojováni prostřednictvím zpeněžení majetkové podstaty insolvenčním správcem, přičemž soupis majetkové podstaty je tvořen majetkem, který dlužník nabyl do okamžiku vydání a zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku, dále majetkem z neplatných a neúčinných právních úkonů³⁵ a majetkem nabytým darem, dědictvím či který neuvedl v seznamu majetku v rámci návrhu na povolení oddlužení.³⁶

Zajištění věřitelé jsou ve zkratce uspokojováni z předmětu zajištění dle § 298 IZ³⁷ a nezajištění věřitelé v některých případech dle částečného rozvrhu a standardně po schválení konečné zprávy v rámci poměrného rozvrhu. Pokud vznikne hyperocha³⁸ ze zajištěného majetku, je rozdělena mezi nezajištěné věřitele.³⁹

Úplným splněním rozvrhu je oddlužení splněno.

2.2.4.2 Plnění splátkového kalendáře

Stejně jako zpeněžení majetkové podstaty i plnění splátkového kalendáře zůstalo postupem stejné jako při předchozí úpravě. Základem této formy oddlužení je poskytovat pravidelně měsíční splátku, která je následně prostřednictvím insolvenčního správce rozdělována poměrně mezi nezajištěné věřitele. Zajištění věřitelé jsou uspokojováni prostřednictvím zajištěného majetku. Plněním splátkového kalendáře dochází také k uspokojování pohledávek za majetkovou

³⁵ Viz blíže v ustanovení § 231 – 243 zákona č. 64/2017 Sb., (insolvenční zákon).

³⁶ STRNAD, Zdeněk In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 1840 s., Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-932-9. § 398, s. 1472.

³⁷ Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. MSPH 78 INS 10174/2014, 29 NSČR 150/2016 – B – 114 bylo rozhodnuto, že v případě, kdy zůstane zajištěnému věřiteli neuspokojená část pohledávky, bude uspokojena i ze zbylého výtěžku sepsaného v majetkové podstatě.

³⁸ Hyperochou se rozumí zbylá část výtěžku zpeněžení zajištěného majetku, která zůstává po kompletním uspokojení pohledávky zajištěného věřitele.

³⁹ Oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty se řídí ustanoveními § 283 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., (insolvenční zákon), přičemž dle § 398 odst. 2 IZ se při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu.

podstatou a pohledávkám jim postavených na roveň.⁴⁰ Ani v této novele insolvenčního zákona však nebylo upraveno pořadí jejich uspokojování.

Insolvenční řízení v této formě trvá 60 měsíců, tedy pět let od doby schválení oddlužení, popřípadě končí splacením veškerých závazků.

2.2.4.3 Zpeněžení majetkové podstaty v kombinaci s plněním splátkového kalendáře

Od 1. 7. 2017 byla nově v zákoně ustanovena kombinace obou forem, tedy možnost schválit oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, nebo její části. Tato metoda byla vázána na podmínku, kdy musela být navržena insolvenčním správcem a dlužník k ní musel poskytnout výslovné prohlášení s uvedením souhlasu. Tento návrh musel insolvenční správce případně učinit v rámci Zprávy pro oddlužení, respektive při jednání s dlužníkem ohledně popěrných úkonů dle postupu uvedeném v § 410 odst. 2 IZ⁴¹. Více však tato forma není, na rozdíl od úprav plnění splátkového kalendáře a zpeněžení majetkové podstaty, definována. Bližší postup tak musíme hledat v soudní praxi, pro příklad si uvedeme usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. MSPH 79 INS 14449/2012, 29 NSČR 97/2016 - B, kde Nejvyšší soud zaujal stanovisko, ve kterém uvedl, že při kombinaci forem oddlužení je zapotřebí na každou část pohlížet odděleně. Pokud jde o zpeněžování majetkové podstaty, je insolvenční správce povinen postupovat obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a uzavřít tuto část po zpeněžení majetkové podstaty bez ohledu na stav současně probíhajícího oddlužení plněním splátkového kalendáře.⁴² S tímto souvisí i uplatňování nároku insolvenčního správce na odměnu a výdaje, kdy dle téhož usnesení Nejvyššího soudu je uveden postup, podle kterého bude za část zpeněžení majetkové podstaty insolvenční správce odměněn dle rozvrhového usnesení a za část oddlužení plněním splátkového kalendáře bude o nárocích rozhodnuto podle § 413 IZ až v rámci rozhodnutí o splnění oddlužení, přičemž odměna bude určena v rámci zpeněžení majetkové podstaty dle § 3 písm. a) ve

⁴⁰ Tyto pohledávky jsou upraveny v § 168 a 169 IZ a jedná se o pohledávky, které jsou uspokojovány kdykoliv po rozhodnutí o úpadku dlužníka.

⁴¹ ERBSOVÁ, Hana. In: HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2018, 1472 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN: 978-807-4006-913.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. MSPH 79 INS 14449/2012, 29 NSČR 97/2016-B.

spojení s § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb. a pro část plnění splátkového kalendáře v souladu s § 3 písm. b) téže vyhlášky.⁴³

2.2.4.4 Dílčí shrnutí

Vzhledem k tomu, že tato novela již byla nahrazená další významnou novelizací zákona, která byla ve své podstatě radikálnější, a zároveň v ní prozatím nenalezneme zkrácené režimy oddlužení, dovolím si ji v této dílčí kapitole alespoň krátce shrnout.

Novela insolvenčního zákona č. 64/2017 Sb., jinými slovy přezdívaná jako novela akreditační, byla, dle mého názoru, v mnohých částech velmi pokroková a přinesla „řešení“ několika stávajících stěžejních problémů. Ať se jednalo o problémy v postupech insolvenčních řízeních, vypořádání se s tzv. „dluhovými šmejdy“, či úpravu částí oddlužení, kterou si rozdílná soudní praxe více než vyžadovala.

Je však na uvážení, z jakého důvodu zákonodárci až přehlédli určité oblasti, které se v uplynulých letech taktéž domáhaly úpravy, a všichni, od soudců počínaje přes insolvenční správce až po dlužníky, by je dozajista ocenili. V této souvislosti jde například o úpravu výše měsíčních splátek podnikatelů v oddlužení plněním splátkového kalendáře.

Mnozí odborníci podotýkají, že novela sice byla v některých věcech přínosná, ale rozhodně nedosáhla očekávání. Dle jejich názorů slib pomoci soudům a snížení jejich pracovního zatížení nebyly dodrženy, stejně jako vytýkají přehlížené oblasti, které zákonodárci prozatím nechali na rozhodovací praxi.⁴⁴ Novela tedy v některých novinkách znamenala určitý posun, ale v celkovém měřítku se pravděpodobně nedalo hovořit o vyzvednutí insolvenčního práva na vyšší stupeň.

2.3 Novelizace insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb.

Když vláda počátkem roku 2018 předložila Poslanecké sněmovně k projednání návrh na změnu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho

⁴³ VESELÝ, Miroslav. *Odměňování v oddlužení*. [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/15689/1947732/KSCB_Pracov_2018_Vesel%C3%BD_Odm%C4%9B%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD+v+oddlu%C5%BEen%C3%AD.pdf/403cc61d-23cb-4056-9747-42f55972df4a

⁴⁴ ŠRÁMEK, Dušan. Anketa: Jak po roce hodnotíte akreditační novelu insolvenčního zákona? In: *Ceska-justice.cz* [online]. 17. 8. 2018 [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/08/anketa-jak-po-roce-hodnotite-akreditačni-novelu-insolvenčního-zákona/>

řešení ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon), bylo na první pohled viditelné, co je hlavním cílem této novely. Návrhu novely se začalo přezdívat „amnestie oddlužení“ či se o ní mluvilo jako o potenciálním nulovém oddlužení. Hlavní bod týkající se této problematiky totiž spočíval ve snížení podmínek pro splnění oddlužení, jejíž dosavadní hranice činila minimálně 30% uspokojení nezajištěných věřitelů. Účelem novely bylo co nejvíce rozšířit okruh osob, které mohou vstoupit do oddlužení, přičemž v této souvislosti chtěla „zbořit“ hranici 30% uspokojení. Tato razantní změna podmínek vyvolala velký rozruch na všech stranách, kterých se novela měla dotýkat, tedy jak odborníků, tak široké veřejnosti.

Předložená novela, jak plyne i z důvodové zprávy, byla mířena jako velmi prosociální, kdy ve snaze pomoci vrátit dlužníky do běžného a ekonomicky vyrovnaného života, muselo dojít ke snížení zaručeného uspokojení věřitelů. Snahou bylo také zlepšit finanční gramotnost obyvatel, aby se snižoval počet zadlužených osob, stejně jako vyvolat změny v rovině poskytování úvěrů, když pro věřitele bude hrozit riziko, že jejich pohledávky nemusí být prakticky vůbec uspokojeny. Neopomněla se ani skupina zvláště ohrožených osob, jako jsou osoby pobírající starobní a invalidní důchod, přičemž této problematice se budu podrobně věnovat v následujících kapitolách.

Novela, která byla předkladatelem předložena, byla postavena na mnohých statistických údajích podporujících myšlenku, že vstupní podmínka dosavadního 30% uspokojení pohledávek zamezuje vstupu do oddlužení velkému okruhu adresátů, především nejchudší části obyvatelstva. Tento fakt předkladatel poukázal například na zjištění, že ze zkoumaného vzorku případů rozhodnutí o neschválení oddlužení byla více než polovina odůvodněna neschopností uspokojit nezajištěné věřitele alespoň ve výši 30 %.⁴⁵

Snížení hranice a úprava vstupních podmínek je pravděpodobně inspirována po vzoru systémů ze zahraničí, kdy nulovou hranici můžeme najít například v Německu či Francii. Popřípadě jsou minimální hranice stanoveny, avšak nižší než v České republice, např. v Rakousku, kde je nejnižší hranice stanovena na 10 %. I při nesplnění této podmínky může být ale dlužníku zbytek dluhů odpuštěn.⁴⁶

⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

⁴⁶ OŠTÁDALOVÁ, Šárka. *Systémy a formy oddlužení v Evropě: Srovnávací analýza*. [online] Praha: Ekumenická akademie, 2017 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: http://mapaexekuci.cz/wp-content/uploads/2017/04/Analyza_WEB.pdf. s. 22 - 23.

Prvotní návrh novely spočíval v určitém filtru několika možností průběhu insolvenčního řízení podle toho, v jakém časovém horizontu bude oddlužení probíhat, závisle na výši finančních prostředků, kterými dlužník disponuje. Oddlužení bylo navrhováno provést v době 3 let, pokud dlužník za tuto dobu uhradí minimálně 50 %, v době pěti let, pokud bude schopen zachovat dosavadní hranici 30 % nebo poslední možnost, tzv. „nulové oddlužení“, kdy by dlužník v horizontu 7 let uhradil pouze náklady související s insolvenčním řízením a pohledávky za majetkovou podstatou, či pohledávky jim postavené na roveň. Zároveň byla navržena změna způsobů oddlužení, kdy bylo navrhováno, aby zrušení vstupní 30% bariéry bylo „vykoupeno“ tím, že zanikne splátkový kalendář a místo něj zůstane jen hybrid, tedy způsob oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Dle předloženého návrhu měl být také poprvé stanoven limit výše pohledávek dlužníka, tedy aby o oddlužení mohl žádat pouze dlužník s maximální výší pohledávek ve výši odpovídající tisícinásobku existenčního minima podle zvláštního právního předpisu⁴⁷, objem pohledávek tedy nesměl přesahovat cca 2.200.000,- Kč. Celková výše pohledávek mohla být vyšší pouze za předpokladu, že dlužník splní dosavadní minimální hranici 30% uspokojení. Úprava se plánovala dotknout i nových povinností stanovených dlužníkům, například vynaložení veškerého úsilí, které lze spravedlivě požadovat k plnému uspokojení věřitelů, čímž se zákonitě zvýšilo množství nových povinností insolvenčním správcům, kteří by nad těmito povinnostmi byli nuceni provádět kontrolu.⁴⁸ Návrh předložil i další novinky, včetně zakomponování změn nastíněných v uplynulé soudní praxi⁴⁹.

2.3.1 Způsoby oddlužení

Předložený návrh novely nově obsahoval dva způsoby oddlužení. První, který by nadále zůstal nezměněn a fungoval v dosavadní formě jen s menšími změnami, a sice oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Jako druhá možnost bylo navrženo zrušení čistě splátkového kalendáře a povolen pouze způsob dosavadní kombinace forem, tedy oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Tato forma byla navrhována ve třech podobách.

⁴⁷ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a nařízení vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

⁴⁸ SIGMUND, Adam. Nulové oddlužení – cesta z dluhové pasti. In: *Epravo.cz* [online]. 5. 3. 2018 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nulove-oddluzeni-cesta-z-dluhove-pasti-107203.html>

⁴⁹ Jako příklad můžeme uvést přesný postup stanovení splátek fyzických osob podnikatelů.

První, kdy by oddlužení trvalo v délce 3 let a dlužník by za tuto dobu musel splatit alespoň 50 % jeho závazků. Forma druhá, s dobou trvání 5 let, kde by dlužník stejně jako doposud musel uhradit alespoň 30 % svých nezajištěných pohledávek, a v poslední řadě oddlužení na 7 let, které by bylo tzv. „nulové“ a spočívalo by pouze v uhrazení nákladů insolvenčního řízení, přičemž věřitelé by nemuseli být uspokojeni vůbec.

Zrušení vstupní podmínky pro vstup do oddlužení, tedy povinnost uspokojit nezajištěné věřitele ve výši minimálně 30 %, přinesla zákonitě velký rozruch. Přestože si všichni odborníci uvědomovali potřebu snížit podmínky pro vstup do oddlužení a rozšířit možnost oddlužení pro širší okruh adresátů, varianta tzv. „7 – nula“, se zdála mnohým až příliš radikální. Nejvíce proti této formě zbrojili věřitelé, kteří by byli na úkor pomoci dlužníkům poškozováni. Své obavy vyjádřil například JUDr. Pavel Staněk (2017), prezident České asociace věřitelů, v souvislosti s nejistým postavením věřitelů, kteří by, dle jeho názoru, byli novelou utlačováni a ztratili své postavení. Současně poukázal na fakt, že by schválení způsobu oddlužení s nulovým uspokojením věřitelů degradovalo tradiční hodnoty, že dluhy mají být placeny.⁵⁰ Česká asociace věřitelů přišla s kompromisem, který by nezapříčinil likvidaci věřitelů a odstranil obavy nezodpovědného zadlužování spotřebitelů. Navrhovali ponechání dosavadního stavu, tedy oddlužení ve formě trvání pěti let a splacení 30 %, avšak do této výše by nově zahrnuli pouze původní jistiny dluhů, kdežto úroky, úroky z úroků, pokuty a další příslušenství by do této 30% hranice započítávány nebyly.⁵¹ Tato varianta se zdála jako mnohem spravedlivější a neohrožující tolik postavení věřitelů, zároveň však jevila snahu „ulevit“ dlužníkům. Současně se asociace stavila i proti variantě oddlužení na 3 roky za podmínky uhrazení 50 % pohledávek. Zde argumentovali především statistikami, které dokládají, že u 16 % ukončených oddlužení je důvodem ukončení 100% uspokojení věřitelů. Věřitelé by museli předem počítat s variantou, že přestože by jejich dluh za stávající právní úpravy mohl být splacen v plné výši, nově

⁵⁰ HOFEREK, Jan. Rozhovor: Pavel Staněk – Věřitel dnes nemá žádné zastání. In: *Pravniprostor.cz* [online]. 28. 2. 2017 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/rozhovor-pavel-stanek-veritel-dnes-nema-zadne-zastani>

⁵¹ Alternativa oddlužovací novely: Osvobodíme dlužníky v osobním bankrotu od úroků a pokut. *Konkursní noviny: Spolehlivý právní zdroj*. Brno: COOPER PRESS, 2018, XXI(4), s. 13. ISSN 1213-4023.

by byl uhrazen ve výši poloviční, či menší.⁵² V jaké přesné podobě je tedy oddlužení aktuálně možné provést, představím následně.

Novelizace zákona nakonec vstupní bariéru 30% uspokojení opravdu opustila [srov. § 395 odst. 1 písm. b) IZ]. Již není zapotřebí tuto hranici předpokládat ani při vstupu do oddlužení, ani ji dodržet pro úspěšné splnění oddlužení.

2.3.1.1 Zpeněžení majetkové podstaty

Zpeněžení majetkové podstaty zůstalo prakticky nezměněné od stavu popsaného v kapitole 2.2.4.1 až na pár menších změn. Stále platí stejný princip, kdy dlužníci uspokojují své věřitele zpeněžením veškerého majetku, který náleží do majetkové podstaty. Změnu nastolenou novelizací však nalezneme například v ustanovení § 398 odst. 2 IZ, kde byla doplněna věta, že zajištění věřitelé jsou uspokojováni pouze z výtěžku zpeněžení zajištění.

Podobu splnění oddlužení nalezneme nově přímo určené v § 412a odst. 2 IZ, který říká, že je oddlužení splněno po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, pokud dlužník řádně splnil všechny povinnosti schváleného oddlužení.

Zároveň lze nově, za předpokladu, že nerozhodne schůze věřitelů jinak, postupovat s odchylkami dle § 315 odst. 1 IZ, tedy dle nepatrného konkursu.

2.3.1.2 Splátkový kalendář se zpeněžením majetkové podstaty

Pravděpodobně jako kompromis mezi věřiteli a dlužníky při zrušení vstupní 30% bariéry uspokojení věřitelů byl splátkový kalendář nahrazen variantou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Princip tohoto způsobu činí, že je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek, který náleží do majetkové podstaty, aby byl v insolvenčním řízení zpeněžen postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty konkursu, a dále, aby dlužník do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácel nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

Ne veškerý majetek je však do majetkové podstaty zahrnut. V první řadě je chráněno dlužníkovu obydlí, na které nejsou vázána zástavní práva. Zjednodušeně

⁵² Alternativa oddlužovací novely: Osvobodíme dlužníky v osobním bankrotu od úroků a pokut. *Konkursní noviny: Spolehlivý právní zdroj*. Brno: COOPER PRESS, 2018, XXI(4), s. 13. ISSN 1213-4023.

řečeno, pokud dlužníkovo obydlí spadá do režimu tzv. chráněného obydlí⁵³, nebude v oddlužení zpeněženo. Ohledně problematiky chráněného obydlí je prozatím v praxi mnoho nevyřešených otázek, které s nejvyšší pravděpodobností bude muset prozatím vyřešit soudní praxe, jako například co přesně můžeme podřadit pod pojem obydlí, metodika jeho oceňování či problematika u společného oddlužení manželů, kdy každý z manželů bydlí v jiném obydlí.⁵⁴ Nebude zpeněžen majetek, který by dle informací uvedených ve zprávě pro oddlužení svým zpeněžením nedosáhl uspokojení věřitelů.⁵⁵

Nadále zůstává, že splátkový kalendář je po celou dobu probíhajícího oddlužení tvořen měsíčními splátkami pocházejícími z příjmu dlužníka, přičemž jde o částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

2.3.1.3 Po dobu 5 let vynaložit veškeré úsilí k uspokojení pohledávek

Jak již bylo uvedeno výše, zrušení podmínky uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň ve výši 30 % bylo novelizací v § 412a odst. 1 psím c) IZ nahrazeno povinností vynaložit veškeré úsilí k plnému uspokojení pohledávek, které lze po dlužníkovi spravedlivě požadovat, přičemž byla tato povinnost doplněna vyvratitelnou právní domněnkou, že je dané splněno, pokud dlužník dosáhne uspokojení svých nezajištěných pohledávek ve výši alespoň 30 %. Nejde však o podmínku, která by v případě nesplnění znamenala automatické neschválení oddlužení.⁵⁶ Podstatou v této formě oddlužení zůstává, že dlužník je povinen vynaložit veškeré své úsilí k dosažení co nejvyššího uspokojení věřitelů, a oddlužení není po dobu 5 let od schválení oddlužení zrušeno.

Hranici minimální výše uspokojení nezajištěných věřitelů nahradila povinnost hrazení některých, řekněme „nejpřednostnějších“ pohledávek. Schválené oddlužení bude zrušeno, pokud dlužník nebude hradit 1) zálohu na odměnu a hotové

⁵³ Hodnota tohoto obydlí nepřesahuje hodnotu určenou dle nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení.

⁵⁴ GRYGAR, Jiří. Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 9, s. 32 – 34, ISSN 1210-6348. s. 32 – 34.

⁵⁵ V tomto případě se jedná o majetek, u kterého by náklady na zpeněžení a odměnu insolvenčního správce přesáhly výtěžek zpeněžení k rozdělení mezi věřitele. Jak nastínila JUDr. Jolana Maršíková na konferenci „Žirovnice – Pracov 2019“, s nejvyšší pravděpodobností se bude jednat o majetek s odhadní cenou okolo 20.000,- Kč - 25.000,- Kč, a to s odkazem na § 3 odst. 4 vyhlášky č. 313/2007 Sb. Jak bylo dále na předmětném semináři diskutováno, pravděpodobně by bylo přípustné zpeněžovat i majetek pod touto hodnotou, pokud by se insolvenční správce částečně, či úplně vzdal své odměny z výtěžku z prodeje.

⁵⁶ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

výdaje insolvenčního správce (ve výši 1.089,- Kč vč. DPH/měsíčně/jednotlivec nebo 1.633,5 Kč vč. DPH/měsíčně/společné oddlužení manželů) 2) pohledávky na výživném (dlužné, ale především běžné výživné) 3) pohledávku za sepis a podání insolvenčního návrhu.⁵⁷ Ve své podstatě jde o pohledávky vzniklé po prohlášení úpadku dlužníka. S touto podmínkou dále souvisí, že je dlužník povinen po celou dobu jeho oddlužení hradit svým nezajištěným věřitelům splátku minimálně ve stejné výši, kolik činí výše odměny a výdaje insolvenčního správce.⁵⁸

Základní model si ukážeme na následujícím fiktivním případě. Pan Novák, žádající o schválení oddlužení, je svobodný a má stanovené běžné výživné na 2 děti ve výši 2.500,- Kč a 3.000,- Kč. Jeho povinnost po celou dobu oddlužení je hradit měsíčně zálohu na odměnu a výdaje insolvenčního správce ve výši 1.089,- Kč vč. DPH, dále uhradit v rámci splátkového kalendáře odměnu za sepis a podání insolvenčního návrhu ve výši 4.840,- Kč vč. DPH, celkové běžné výživné ve výši 5.500,- Kč měsíčně a minimální splátku nezajištěným věřitelům ve výši 1.089,- Kč. Při předpokladu oddlužení v době 5 let tedy musí měsíční zabavitelná část příjmu, popř. zálohová splátka⁵⁹, činit minimálně 7.759,- Kč.

Pro dlužníky s vysokými dluhy, kteří by 30% hranice nedosáhli, může být tato varianta velmi výhodná, jako tomu je například v řízení sp. zn. KSHK 41 INS 9091/2019, kde celková výše pohledávek ve společném oddlužení manželů činí 8.140.970,82 Kč, přičemž s ohledem na jejich celkovou měsíční předpokládanou splátku ve výši 3.764,- Kč⁶⁰ by toto oddlužení nebylo za předchozí právní úpravy vůbec povoleno, jelikož by za dobu 5 let dosáhli uspokojení svých pohledávek ve výši 1,42 %⁶¹. Z tohoto příkladu je mimo jiné i očividné, že limit celkové výše pohledávek pro vstup do oddlužení, který byl původně v návrhu novely předložen, nebyl prosazen.

⁵⁷ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Zálohová splátka nahrazuje provádění srážek ze mzdy u fyzických osob podnikatelů, jimž není možné standardně provádět každý měsíc srážky z příjmu. Z tohoto důvodu se před schválením oddlužení určí právě tzv. zálohová splátka a následně se každý další rok po předložení účetnictví či daňové evidence porovnává s tzv. srážkou referenční, která vychází z dlužníkem předložených příjmů a výdajů za uplynulé zdaňovací období.

⁶⁰ Výpočet byl proveden ke dni podání Zprávy pro oddlužení insolvenčního správce.

⁶¹ V tomto insolvenčním řízení dokonce došlo z důvodu předpokládané velmi nízké míry uspokojení ke zpětvzetí pohledávky věřitelem v celém rozsahu (sp. zn. KSHK 41 INS 9091/2019 č. d. P45-4). Věřitel uvedl, že očekávaná hodnota splátek by několikanásobně převýšila náklady na administraci na straně zaměstnanců věřitele a z toho důvodu bere svou pohledávku zpět. S ohledem na snižující se míru očekávaného uspokojování věřitelů se obávám, že těchto případů bude v budoucnu přibývat.

Opačná situace může být pro dlužníky s naopak velmi nízkou výší pohledávek. Pro příklad uvedu oddlužení sp. zn. KSUL 23 INS 4265/2018, kde dlužnice plní splátkový kalendář prostřednictvím Smlouvy o důchodu ve výši plnění 1.600,- Kč měsíčně, jelikož její příjmy nedosahují výše pro provádění srážek. Tento případ by však po 1. 6. 2019 již nebyl možný, protože minimální splátka dlužnice by musela činit 2.178,- Kč.⁶²

2.3.1.4 Splacení pohledávek

Nadále zůstává, že oddlužení je splněno v případě, kdy dlužník splatí veškeré své pohledávky nezajištěných věřitelů ve výši 100 %. K tomuto cíli by se však měla upínat snaha veškerých dlužníků.

2.3.1.5 Jiné možnosti splnění oddlužení

Novela insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb. přinesla poprvé i tzv. zkrácené režimy oddlužení, či jindy nazývané jako tzv. „privilegované oddlužení“, které bylo vytvořeno pro zvláště zranitelné jedince, a jeho trvání je zkráceno na dobu tří let.

Současně byla zavedena možnost splnit oddlužení po 36 měsících splátkového kalendáře, pokud dojde k úhradě alespoň 60 % z celkového objemu pohledávek dlužníka.

Těmto variantám se však budu blíže věnovat následně, proto je v této části nebudu více rozvádět.

2.3.1.6 Dílčí shrnutí

Jako při každé novelizaci zákona můžeme i u této pozorovat několik protichůdných názorů o jejím přínosu, ale i nedostatecích. Bezpečně se však můžeme shodnout na faktu, že jde o novelu rozsáhlou, s velkými změnami na poli oddlužení fyzických osob celkově, které se týkají i osob fyzických podnikajících.

Co novela přinesla

Dle mého názoru novela splnila svůj primární účel, mluvíme-li ve vztahu k oddlužení. Zrušením vstupní bariéry 30% uspokojení věřitelů se institut zpřístupnil mnohem většímu okruhu osob, především těm, jejichž příjmy jsou velmi nízké, jako je tomu například u matek samoživitelek nebo osob s invalidním či starobním důchodem.

⁶² Porovnání výhodnosti minimální výše uspokojení věřitelů je součástí příloh: Tabulka č. 8.

Zároveň si myslím, že oproti prvotním návrhům novely, které byly pro věřitele značně nevýhodné a představovaly by riziko, že jejich pohledávky nebudou vůbec uspokojovány, je novela jakýmsi kompromisem, který se snaží o zmírnění podmínek pro dlužníky, avšak zachovává si pravidlo, že dluhy se mají platit.

Přínosným prvkem této novely bylo také ve sféře fyzických osob podnikatelů zakotvení její právní úpravy. Novela se věnuje úpravě srážek, resp. stanovení zálohových splátek, díky čemuž nebude docházet ke stavu, že některým dlužníkům pravděpodobně nezbývá ani nezabavitelná část příjmu a naopak některé osoby hradí svým věřitelům podstatně méně, než by měly. Myslím si, že touto úpravou byla podstatně završena právní úprava tohoto institutu a vyřešeny základní otázky, jak má insolvenční řízení podnikatelů probíhat. Samozřejmě právní úprava není nikdy dokonalá a v souvislosti s transpozicí evropské směrnice v roce 2021 budou v právní úpravě oddlužení podnikatelů opět probíhat změny.

Novela přinesla mnoho dílčích změn, které se dotkly celkově oddlužení fyzických osob, kterým se však není možno z důvodu rozsahu a zaměření práce blíže věnovat. Pro příklad uvedu alespoň některé z nich, bez bližšího přiblížení. Po 1. 6. 2019 dojde k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, pokud bylo dlužníkovi v posledních 10 letech pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek, tedy byl oddlužen,⁶³ nebo rozšíření lhůty pro přihlašování pohledávek věřitelů do insolvenčního řízení z 30 dnů na 2 měsíce, čímž byly věřitelům zlepšeny podmínky na počátku insolvenčního řízení. Poslední změna, kterou zde uvedu, je rozdělení pohledávek na nepodřízené a podřízené, kdy nepodřízené pohledávky jsou zjednodušeně řečeno jistiny závazků a podřízené pohledávky úroky, úroky z prodlení a jiné. Princip tohoto rozdělení pohledávek spočívá v přednostním uspokojení všech nepodřízených pohledávek, přičemž podřízené pohledávky jsou uspokojovány až po úplném uspokojení pohledávek nepodřízených.⁶⁴

⁶³ Přestože se jeví toto pravidlo jako jasné a určité přínosné, v praxi je velmi těžce, ba skoro zcela neproveditelné. Vzhledem k tomu, že je dlužník veden v insolvenčním rejstříku pouze pět let po nabytí právní moci usnesení o splnění oddlužení a následně je vymazán, není možné předchozí přiznání osvobození před pěti až deseti lety veřejně dohledat. Insolvenční správce tak není schopen dané zkontrolovat a insolvenční soud by tak byl schopen učinit pouze ve chvíli, když by dané řízení vedl konkrétně ten samý soud, který před x lety osvobození přiznal. I tak by pro insolvenční soud bylo velmi komplikované danou informaci dohledávat. Je sice pravdou, že dlužník nově uvádí do insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, zda již byl veden v insolvenčním řízení, bylo by však lepší mít možnost i jiné kontroly, než pouze předpokládat dlužníkovu čestnost. V této souvislosti by de lege ferenda mohla existovat neveřejná část insolvenčního rejstříku určená pro insolvenční správce a insolvenční soudy, kde by dlužník zůstal veden v době pěti až deseti let od splnění oddlužení.

⁶⁴ Předpokládám, že ve většině insolvenčních řízení nebudou podřízené pohledávky vůbec uspokojovány, jelikož u dlužníků směřujících k 100% uspokojení svých pohledávek, dojde

Co se týče otázky pozitivního dopadu novely v prostředí poskytování úvěrů, ukáže pouze čas, zdali budou věřitelé s vidinou nízkého uspokojení pohledávek opatrnější při poskytování půjček, myšleno jak bankovní instituce, tak i třeba fyzické osoby. Také snaha zlepšit celkově finanční gramotnost v České republice, o které se mluví v Důvodové zprávě, je pravděpodobně alespoň částečně zlepšována a budu se této tématice věnovat ještě dále.

Problémy spojené s přijetím novely č. 31/2019 Sb.

Nová právní úprava platí na insolvenční řízení zahájené po 1. 6. 2019 (pokud došlo k rozhodnutí o úpadku dlužníka po 1. 6. 2019), avšak insolvenční řízení zahájené do této doby se řídí právní úpravou předcházející. Z mého pohledu je tento stav značně komplikovaný, jelikož například insolvenční správce je kvůli tomu ustanoven do řízení již déle probíhajících, podléhajících „staré úpravě“, kde jsou například rozdílně stanoveny výše splátek u fyzických podnikajících osob, stejně jako jsou s nimi spojeny rozdílné povinnosti insolvenčního správce a zároveň jsou mu po 1. 6. 2019 přidělovány případy, kde je již problém srážek upraven a opět se s nimi pojí rozdílné povinnosti. Je proto komplikované a nepřehledné hlídat dvě vedle sebe účinné právní úpravy s velmi rozdílnými pravidly.

Problémem by se mohla stát podmínka úspěšného oddlužení spočívající ve vynaložení veškerého úsilí, které lze po dlužníkovi spravedlivě požadovat. Pod tímto pojmem, který není blíže specifikován, si pravděpodobně můžeme představit zvyšování kvalifikace dlužníka či zda dlužník vykonává práci odpovídající jeho kvalifikaci. Osoba, která by měla na plnění této povinnosti dohlížet, je insolvenční správce. Již se však v praxi setkáváme se situacemi, kde jsou dlužníci k navýšení svých příjmů, resp. změně zaměstnání tak, aby dosahovali větší mzdy, vybízeni insolvenčním soudem. Činí tak například soudce insolvenčního úseku Krajského soudu v Praze Mgr. Tomáš Jirmásek, a to již v části řízení před schválením oddlužení. Je však otázkou, jak se tato povinnost může aplikovat na podnikatele, kteří mají stanovené zálohové splátky, a hůře se kontroluje, zda se „neflákají“. Na bližší specifikaci v rámci soudní praxe si pravděpodobně budeme muset počkat do roku 2024, kdy budou ukončována první „pětiletá“ řízení řídicí se úpravou po 1. 6. 2019, nebo do další novelizace.

k oddlužení po 3 letech. Podřízené pohledávky tak budou uspokojovány pravděpodobně pouze v případě, že dlužníci uspokojí veškeré své pohledávky do 3 let.

Obávám se, že přestože na jedné straně došlo k pozitivnímu stavu, kdy do oddlužení může vstoupit větší počet osob, na straně druhé tím došlo k obrovskému zatížení insolvenčních soudů a samozřejmě i insolvenčních správců. Jak uvádí JUDr. Jolana Maršíková (2020) pro rozhovor *legaltv.cz*, nápad insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení u Krajského soudu v Hradci Králové po 1. 6. 2019 stoupl o 100 % a insolvenční soudy jsou kvůli novým podmínkám oddlužení přetížené.⁶⁵

To, jaký dopad měla nová úprava na oddlužení podnikatelů, či oddlužení obecně, budeme moci bezpečně posoudit až v budoucnu. Již v tuto chvíli však můžeme konstatovat, že novela pomáhá vstoupit do oddlužení mnohem více dlužníkům.

2.4 Myšlenka zkráceného oddlužení a „privilegovaných“ dlužníků.

2.4.1 Prosociální tendence oddlužení

Rok 2017 bychom mohli v souvislosti se změnami v insolvenčním zákoně brát jako „propodnikatelskou“ novelu, neb byl tento rok rokem, který bez větších obtíží otevřel možnost vstoupit do oddlužení mnohým podnikajícím fyzickým osobám, přesněji především drobným živnostníkům, které buďto podnikání nadále živí, či je do dluhů jejich podnikání dostalo nebo se nacházejí v kombinaci obojího.

Rok 2019 a s ním příchozí novelizaci č. 31/2019 Sb. bych tedy v podobném duchu nazvala pravděpodobně jako „prosociální“. Jak již bylo uvedeno výše, zákonodárce nejenže prolomil hranici vstupní bariéry 30% uspokojení věřitelů, čímž již, z mého pohledu, pomohl vstoupit do oddlužení prakticky drtivě většině fyzických osob, nýbrž tomuto ústupku v podmínkách oddlužení ani nevtiskl příliš velké hranice, když zjednodušeně řečeno stanovil nejnižší možnou podmínku splátky jako tzv. „1 + 1“, tedy hradit věřitelům alespoň stejnou částku, která připadá na zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, a zároveň neurčil žádnou hranici pro celkovou výši dluhů, stejně jako nepřišel s jasně definovaným systémem kontroly takovým způsobem, aby se daného institutu nedalo zneužívat⁶⁶.

⁶⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. In: První dáma insolvence soudkyně Maršíková: Mám velké obavy do budoucna. [online]. 7. 2. 2020 In: *LegalTV. cz* [rozhovor]. Dostupné z: <https://legaltv.cz/2020/02/07/3528/>

⁶⁶ Tímto byl vyvinut neúměrný tlak na insolvenční správce, kteří musí v rámci své svědomitosti a řádného výkonu funkce kontrolovat veškeré možné náznaky, které by ukazovaly na zatajování informací dlužníkem a jeho nepoctivý záměr.

Vzhledem k tomu, že však samozřejmě není možné při tvorbě zákona uvažovat tak, že zákonu a jeho mezer bude v praxi zneužíváno, pohlížím na tuto novelu tím způsobem, že má být přínosem především pro osoby, jejichž postavení je ve společnosti reálně ohroženo, nemají možnosti navyšovat své příjmy a vzhledem k tomu, že jejich ekonomický stav může být zátěží pro ekonomiku státu, je oboustranně výhodnější, aby se za minimálních podmínek dosáhlo jejich oddlužení.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 1072/13 uvedl.: „*Oddlužení je určitým dobrodiním, které neupřednostňuje co největší uspokojení věřitelů, ale návrat dlužníka do ekonomického života prostého dluhů; nicméně i při oddlužení je třeba splnit základní předpoklady pro jeho provedení, mezi které patří uhrazení nákladů, jež při poskytnutí této služby vzniknou.*“⁶⁷ Tyto názory nalezneme vyjádřeny i v důvodové zprávě k zákonu č. 31/2019 Sb., když je připuštěno, že navrhovaná úprava přináší především benefity pro dlužníky a může se zdát jako méně příznivá pro věřitele.⁶⁸ Dalo by se říci, že v tomto duchu byla navržena celá novelizace, přestože výsledkem novely nebyla přímá „amnestie oddlužení“.

2.4.2 Tříletý splátkový kalendář

Přestože již zrušením hranice uspokojení věřitelů a nestanovením nejvyšší možné výše celkových závazků došlo k velkému uvolnění podmínek pro oddlužení, zákonodárci se rozhodli tyto možnosti pro dlužníky ještě více zpřístupnit a do právního řádu vnesli „zkrácený režim oddlužení“, tedy tříletý splátkový kalendář.

Na úvod můžeme zjednodušeně konstatovat, že oddlužení za dobu tří let může dlužník dosáhnout, pokud bude schopen uspokojit své nezajištěné věřitele ve výši přes 60 %, kdy můžeme pozorovat rozdíl od navrhované úpravy, když měla tato hranice uspokojení původně činit pouze 50 %⁶⁹, a dále pokud je dlužník poživitelem starobního či invalidního důchodu II. nebo III. stupně. Krátce po účinnosti oddlužovací novely, díky změně insolvenčního zákona, mohou na toto oddlužení dosáhnout ještě osoby, jejichž 2/3 závazků vznikly před 18 rokem.

Pokud pomínu splnění oddlužení formou úhrady 60 % z celkové výše pohledávek nezajištěných věřitelů, mají zbylé osoby, které mohou být oddluženy

⁶⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 1072/13.

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

⁶⁹ Ibid.

za dobu 3 let, mnoho společného. Zákonodárce se evidentně pomyslně snažil „vyčlenit“ ty osoby, jejichž postavení je ve společnosti zvláště zranitelné, a hrozí zde riziko, že by nebyly schopny dosáhnout tak snadno naplnění podmínek pro vstup do oddlužení. Je v zájmu státu, aby tyto osoby byly co nejdříve vráceny do ekonomicky aktivního života. Zákonodárce se snažil zkrácením oddlužení poukázat na nesnáze těchto dlužníků, jejichž možnosti jsou nesrovnatelné s ostatními dlužníky, a je vhodné jim s ohledem na jejich zdravotní či sociální handicap podmínky ulehčit. V následujících kapitolách si důvody k této právní úpravě, stejně jako instituty samy o sobě, podrobně představíme.

2.5 Shrnutí kapitoly

Novelizace insolvenčního zákona č. 67/2017 Sb. i č. 31/2019 Sb. znamenaly velký posun pro oddlužení. Přestože novela z roku 2017 neměla tak velký dopad celoplošně pro fyzické osoby, připustila již bez jakýchkoli těžce splnitelných podmínek oddlužení fyzických osob podnikatelů, čímž ulehčila mnohým drobným živnostníkům a současně jejich celým domácnostem. Neměla však zdaleka tak velké dopady jako novela č. 31/2019 Sb. Tato novela pomyslně otevřela nůžky pro vstup do oddlužení pro širokou veřejnost a především pro osoby, které doposud na oddlužení nedosáhly, neb nedisponovaly dostatečným příjmem, přičemž již v tuto chvíli, po uplynutí více než jednoho roku, můžeme bezpečně konstatovat, že očekávání se v zásadě naplnila, neb se zvýšil počet podaných návrhů na oddlužení. Nutno však konstatovat, že počty nedosáhly takových rozměrů, kterých se mnozí obávali, a nedošlo tak například ke kolapsu insolvenčních soudů.

Díky zrušení minimální 30% hranice uspokojení nezajištěných věřitelů se do oddlužení kromě osob, kterým se budeme věnovat následně, dostaly i například matky samoživitelky, které si doposud s ohledem na výši svých závazků a často nižší mzdy z důvodu zkrácených úvazků spojených s péčí o své děti, nemohly dovolit předložit dostatečnou ekonomickou nabídku a jejich schválení oddlužení nebylo možné. Více se v praxi setkáváme i s až astronomickou výší dluhů, u kterých by dlužníci s průměrnou měsíční mzdou neměli šanci 30 % závazků uspokojit. Zde již však narážíme na kontroverzní téma odsouvání potřeb věřitelů, a zda je nadále dodržována zásada, že dluhy se mají platit.

Z výše zmíněných změn můžeme pozorovat, z mého pohledu, velmi rychlý vývoj uvolňování podmínek pro oddlužení a jeho čím dál větší prosociální charakter upřednostňovaný nad ekonomickou nabídkou dlužníků. Troufám si říci, že tento

vývoj byl možná až moc razantní a zapříčinil poměrně velký nepoměr mezi dvěma rozdílnými režimy oddlužení, kdy na jedné straně stojí dlužníci, kterým bylo schváleno oddlužení před 1. 6. 2019, kteří se snaží, občas opravdu všemi prostředky, splnit podmínky pro jejich oddlužení a na druhé straně dlužníci, kteří by dříve být nikdy oddlužení nemohli. Ze své praxe si velmi dobře uvědomuji, že je těžké vysvětlit člověku, který má dvě zaměstnání a plnění ze dvou darovacích smluv, aby dosáhl 30% uspokojení svých závazků, z jakého důvodu by je při podání o návrhu na povolení oddlužení o pár měsíců déle, mít nemusel. Z právního hlediska však chápu, že nebylo možné, jak jinak tyto změny do právního řádu vnést, a myslím si, že je v tuto chvíli zapotřebí se zaměřovat více na problematiku „veškerého vynaloženého úsilí“, aby někteří dlužníci nezačali uvolněných podmínek zneužívat.

Ať již byly novelizace jakkoli přínosné, myslím si, že by bylo vhodné nechat novelu v účinnosti trochu déle, než je v našem úpadkovém právu zvykem, a opět nepřicházet s novelizacemi, aby si mohla novela „sednout“ a bylo možné se zaměřit na nedostatky a ty odstranit. Obávám se, že s příchodem implementace Směrnice o restrukturalizaci a insolvenční směrnice však pravděpodobně dojde opět ke změně režimů, a tím se můžeme naopak dostat k dalším nesrovnalostem a výkladovým problémům.

3 Oddlužení za dobu 3 let při splnění 60 % pohledávek

3.1 Podmínky oddlužení

„Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je splněno, jestliže dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek.“

Mimo zmírněných podmínek pro standardní oddlužení trvající pět let přinesla novela novou variantu oddlužení, spočívající v úhradě alespoň 60 % pohledávek nezajištěných věřitelů za období 3 let. Nově je zde tedy možnost splnit oddlužení formou „při 60 % za 3 roky“.

Je, z mého pohledu, důležité zmínit, že do 60% uspokojení nezajištěných pohledávek se započítávají pouze pohledávky nepodřízené, tedy pohledávky „očistěné“ o úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a jiné.

Původní verze vládního návrhu novely insolvenčního zákona byla od konečného znění rozdílná. Navrhovalo se, aby bylo umožněno dojít splnění oddlužení, pokud dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatí svým nezajištěným věřitelům minimálně 50 % jejich pohledávek.⁷⁰ Současně s tímto návrhem byl však předložen i návrh poněkud rozdílného konceptu variant oddlužení, než jak bylo později schváleno. Jak jsem již uvedla dříve, byla snaha o zavedení tří variant oddlužení pro fyzické osoby, oddlužení „sedm nula“, kdy bylo jedinou podmínkou pro oddlužení dlužníka, aby mu nebylo oddlužení po dobu 7 let od schválení zrušeno a uhradil alespoň náklady insolvenčního řízení, dále varianta, kterou jsme znali doposud, tedy uhradit alespoň 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů v době 5 let a nakonec varianta, při které by dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 50 % jejich pohledávek, díky čemuž by dosáhl na splnění oddlužení.

Kvůli mnohým pozměňovacím návrhům však došlo ke změně celého návrhu komplexního řešení a přijaté znění se značně odlišilo od původní myšlenky. Z tohoto důvodu se nám aktuálně může tato varianta zdát jako „výstřel do tmy“ a možná snaha zákonodárce přijít s motivací k vyšší úhradě závazků. Z mého pohledu však v důsledku finálního znění přijatého insolvenčního zákona značně

⁷⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. Sněmovní tisk č. 71. Původní znění § 412 odst. 1, písm. b) IZ.

vyčnívá mezi ostatními variantami, a pokud nejsme informováni o tom, v jakém původním uspořádání měla být novelizace přijata, působí tato forma nekoncepčním dojmem a můžeme pouze hádat, v jaké míře bude reálně přínosná a využívaná.⁷¹

3.2 Změna výhod při vyšším uspokojení věřitelů

Již v minulosti mohlo dlužníkům přinášet očekávání vysokého uspokojení nezajištěných věřitelů značné výhody, jakožto například stanovení jiné nežli zákonem stanovené výše splátek. Insolvenční soud mohl jinou výši splátek určit v případě, že o to dlužník nejpozději při jednání s insolvenčním správcem dle § 410 odst. 2 IZ požádal a pokud se dalo usuzovat, že hodnota plnění nezajištěným věřitelům bude dosahovat minimálně plnění ve výši 50 % jejich pohledávek. Insolvenční soud však nemusel být návrhem dlužníka vázán a při svém rozhodování musel zvažovat okolnosti každého jednotlivého případu, především důvod vzniku dluhové situace dlužníka, důvody pro návrh jiné výše splátek či doporučení věřitelů.

Tento model oddlužení mohl být výhodný především pro osoby jako matky samoživitelky, které obecně potřebují měsíčně na své obvyklé náklady spojené s pečováním o děti více finančních prostředků než například jednotlivci. Možnosti nižší výše splátek bylo často využíváno i u osob se zdravotními problémy, které by nebyly schopny pokrýt měsíční výdaje za léky a léčbu ze své nezabavitelné výše příjmu. Ze svého pozorování v praxi mohu konstatovat, že jsem se nejčastěji shledala s návrhy na nižší výše splátek právě u dlužníků, kteří byli zdravotně znevýhodněni, a nebylo tohoto institutu využíváno ve snaze snižovat celkové uspokojení věřitelů a bezdůvodně si ponechávat vyšší část měsíčního příjmu.

Tato hranice využívaná doposud pro stanovení nižší výše splátek byla v novelizaci č. 31/2019 Sb. uchopena a předpoklad jejího dosažení byl ve výhodách s ní spojenými, přenesen ještě mnohem dál. Vzhledem k tomu, že žádost o nižší výši splátek podmíněnou splněním 50 % závazků by za aktuální právní úpravy ztrácela smysl, byla tato podmínka nahrazena předpokladem, že pokud dlužník žádá o stanovení jiné výše splátky, nesmí tato ohrozit plnění splátkového kalendáře nebo musí být i při jejím stanovení míra uspokojení vyšší. Zároveň bylo připuštěno, že jiná výše splátky může být stanovena i po schválení oddlužení, pokud o dané požádá dlužník z důvodu jeho změny poměrů. Z mého pohledu je možností stanovovat jinou výši splátek od června 2019 využíváno mnohem méně, přičemž

⁷¹ GRYM, Christian. Co přinesla oddlužovací novela insolvenčního zákona. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online] 9. 3. 2019 [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/co-prinese-oddluzovaci-novela-insolvencniho-zakona>.

příkládám snížení zájmu o tento institut především zvýšení nezabavitelné části mzdy a také zkrácení oddlužení pro poživatele důchodu.

Nic však nebrání variantě, aby dlužníci odůvodněné návrhy na stanovení jiných výší splátek kombinovali s tříletým oddlužením, a dosáhli tak jak oddlužení za dobu tří let, tak ponechání si vyšší výše příjmů.

3.3 Prodloužení splátkového kalendáře

Podobnou novinkou jako je zkrácená varianta oddlužení je i nová flexibilita délky insolvenčního řízení, která taktéž přišla vstříc dlužníkům. Jde o nové ustanovení týkající se přerušení a prodloužení průběhu oddlužení, které je možné využít ať již ve standardním oddlužení na pět let, tak i ve zkráceném oddlužení na 3 roky.

V první řadě je možné plnění splátkového kalendáře až na 1 rok přerušit, když tak může být učiněno na základě návrhu insolvenčního správce nebo dlužníka. Během této doby není dlužník povinen splácet podle ustanovení § 398 odst. 3 IZ a ustanovení § 418 odst. 1 písm. d) se nepoužije. Bohužel již zákonem nedošlo k vyřešení nároku na odměny a náhradu hotových výdajů insolvenčních správců v době přerušení a není tedy jasné, jak má být v tomto směru postupováno. V praxi bude pravděpodobně postupováno podle některé z následujících variant. Dle mého názoru je nejpříjemnější varianta, kdy by insolvenčnímu správci zůstal nárok na úhradu plné výše odměn a náhrad na hotové výdaje, a to především z toho důvodu, že přestože bude oddlužení přerušeno, insolvenčnímu správci nijak výrazně neklesnou výdaje na vedení insolvenčního řízení, stejně jako bude nadále vynakládat čas na jeho správu a na pravidelný kontakt s dlužníkem kvůli zjišťování, zda již neodpadl důvod pro pokračování v řízení. Stejně tak bude beze změn spravována administrativní stránka průběhu insolvenčního řízení. K úhradě však s nejvyšší pravděpodobností bude docházet až po pokračování v oddlužení, tedy ex post.

Další variantou může být uznání tohoto nároku, avšak přiznání náhrad a odměny pouze v omezené výši, kdy bude pravděpodobně záležet čistě na uvážení soudce či senátu příslušného insolvenčního soudu.⁷²

Nepředpokládám, že by bylo reálné, aby nebyla insolvenčnímu správci odměna a náhrada hotových výdajů za toto období přiznána vůbec, stejně jako

⁷² STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

doufám, že se insolvenční soudy budou snažit prosazovat v tomto ohledu stejnou rozhodovací praxi

Je také podstatné dodat, že přerušení oddlužení může být uplatněno pouze jednou a nejvýše na 1 rok. Předpokládá se, že důvody, na základě kterých by mohlo být oddlužení přerušováno, budou především zdravotní, kdy bude potřeba například hospitalizace pacienta, či pečování o osobu blízkou. Doba, na kterou je oddlužení přerušeno, se nicméně nezapočítává do doby trvání oddlužení podle § 412a odst. 1.

Zvláštní výhodou by pro zkrácené oddlužení na tři roky, tzv. při variantě „60 % za 3 roky“ mohlo být prodloužení oddlužení. Prodloužit oddlužení je možné až o 6 měsíců, přičemž na rozdíl od přerušení oddlužení, je tato doba rozhodná pro posouzení splacení pohledávek.

O prodloužení splátkového kalendáře může být rozhodnuto, pokud to navrhne dlužník, není zde jako u přerušení možné podávat tento návrh z pozice insolvenčního správce, což z mého pohledu připisuji zásadě, že „práva náležejí bdělým“, neb z tohoto návrhu mohou dlužníkům plynout velké výhody. Návrh samozřejmě musí obsahovat adekvátní důvod pro prodloužení a bude na posouzení soudu, zda oddlužení prodlouží. Ať již se rozhodne soud jakkoli, může tak učinit stejně jako u přerušení pouze jednou za oddlužení.

Velkou výhodou prodloužení spatřuji právě u zkráceného oddlužení, kdy tímto bylo zákonodárcem umožněna poslední šance dlužníkům uspokojit nezajištěné pohledávky v potřebné výši za dobu 3 let a být tak dříve oddlužen. Pokud tedy bude zřejmé, že dlužník nebude schopen stihnout uspokojit ve sledovaném období nezajištěné věřitele ve výši 60 %, ale bude této hranici blízko, bude možné toto období ještě maximálně o šest měsíců prodloužit, aby dlužník tuto hranici splnil. Pokud by dlužník této možnosti nevyužil, mohlo by se stát, že bude v rozhodném období 3 let uspokojeno například 57 % a dlužník tím vstoupí do dalších dvou let plnění splátkového kalendáře.⁷³

Z mého pohledu je tato varianta poměrně chytře vymyšlena, když předpokládá, že si dané plnění musí hlídat sám dlužník, musí se tedy o své insolvenční řízení zajímat a informovat se o něm a současně pomůže do budoucna oddlužit ve zkrácené době dlužníky, kteří ne svou vinou o pár procent nestihnou v dostatečné výši uspokojit věřitele pro přiznání zkráceného oddlužení, například vlivem ztráty zaměstnání v období opatření spojených s koronavirem, či klasickou

⁷³ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

změnou zaměstnání nebo krátkodobým výpadkem příjmu z důvodu pracovní neschopnosti. Je však otázkou, jak hojně bude této možnosti využíváno, neb dlužníci často o své insolvenční řízení jeví minimální zájem. Bude tak tedy často na insolvenčních správcích, zda ze své iniciativy budou dlužníky v této fázi oddlužení o daném informovat a diskutovat s nimi o dané možnosti.

V závěru můžeme dodat, že tato flexibilita oddlužení tedy přinesla pomyslné další varianty oddlužení, a to být oddlužen celkově za 3 – 3,5 roky, případně u standardní doby řízení za 5 – 5,5 let a v případě přerušení řízení mohou být délky řízení až 4,5 či 6,5 let.⁷⁴ Samozřejmě zůstává jako v předchozích letech varianta, že lze splnit oddlužení dříve nežli za 3/5 let, pokud se dlužníkovi podaří uspokojit své nezajištěné věřitele ve 100 %.

3.4 Motivace dlužníků či ukončení naděje věřitelů na 100% uspokojení?

Proti zkrácené variantě oddlužení stáli, poměrně očekávaně, především věřitelé. Argumentovali v první řadě neopodstatněným důvodem, ze kterého budou na svém plnění značně zkráceni, když téměř polovina dlužníků, je schopna splatit během 5 let více nežli polovinu svých závazků.⁷⁵ V této první vlně nevole byla navrhována 50% hranice k oddlužení po 36 měsících, můžeme však konstatovat, že ani 60% hranice není o tolik rozdílná, aby mnoho věřitelů nepopuzovala.

V této souvislosti je však z mého pohledu důležité si připomenout, že věřitelé nejsou vždy jen banky a velké společnosti, které jsou na možnost úpadku dlužníka pojištěni, ale mohou jimi být i obyčejné fyzické osoby, z řad kamarádů a rodiny. To, že jsou tyto osoby taktéž věřiteli, je vcelku předvídatelné, neb jsou to právě ony, které jsou dlužníkům blízké a u kterých často žádají o finanční výpomoc jako první. V lepším případě právě tyto osoby, jejichž pohledávky často nejsou zanedbatelné, svou pohledávku do insolvenčního řízení přihlásí a je v rámci insolvenčního řízení uspokojována. Vzhledem k tomu, že však nejsou všichni dostatečně dobře informováni o procesu uplatňování pohledávek a standardně nehlídají insolvenční rejstřík, předpokládám, že velká většina těchto závazků zaniká

⁷⁴ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

⁷⁵ STANĚK, Pavel. Reakce České asociace na projednání tzv. oddlužovací novely ústavně právním výborem. In: *Asociaceveritelu.cz* [online]. 26. 9. 2018 [cit. 26. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.asociaceveritelu.cz/reakce-ceske-asociace-veritelu-na-projednani-tzv-oddruzovaci-novely-ustavne-pravnim-vyborem>

právě neuplatněním pohledávky do insolvenčního řízení dlužníků, kteří byli řádně oddluženi. Tak či onak i tyto osoby mezi věřiteli nalezneme.

Zkrácené oddlužení platí na veškeré pohledávky a to i na tyto výše uvedené. Z tohoto důvodu nejsem úplně příznivcem této varianty a nedokážu přesně rozeznat její výhody. Jak jsem již zmínila, pravděpodobně má dlužníky motivovat ke snaze o vyšší splacení svých závazků, ale obávám se, že počet takto motivovaných dlužníků bude mizivý. Především pokud si uvědomíme, že v roce 2020 došlo již třikrát ke zvýšení nezabavitelné části mzdy a dlužníkům již zůstává mnohem více finančních prostředků, než tomu bývalo v minulosti. Dalo by se tedy skoro tvrdit, přestože jsem zastánce tohoto zvýšení, že ztratí motivaci insolvenční řízení co nejrychleji ukončit, neb jim již zůstává mnohem více finančních prostředků na živobytí. Pro poukázání výše rozdílu uvedu jednoduchý výpočet, kdy nezabavitelná částka dlužníka při čistém příjmu 25.000,- Kč bez vyživovacích povinností činila do 31. 5. 2019 celkem 9.644,- Kč, přičemž od 1. 7. 2020 činí tato částka při stejném příjmu 13.516,- Kč. Věřitelům se z tohoto důvodu dostane pouze 11.484,- Kč namísto 15.356,- Kč, což je pouze 74,79 % původní výše splátky. Již díky tomuto vývoji, který však považuji za správný, byly sníženy výše splátek věřitelům.

Abych taktéž názorně poukázala na dopad novelizace na věřitele, rozhodla jsem se využít data ze své praxe. Svou praxi vykonávám pro Ing. Lukáše Vlašného, insolvenčního správce, který je taktéž insolvenčním správcem se zvláštním povolením, přičemž počet aktivních případů oddlužení které má ve správě, se pohybuje okolo 100 – 120 během roku. Zjistila jsem, že za rok 2019 bylo z tohoto počtu 8 oddlužení splněno z důvodu uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů ve výši 100 %, a to před uplynutím 60. měsíce oddlužení. Na těchto případech bych v níže uvedené tabulce ráda poukázala, v jaké výši nebudou pohledávky věřitelů v budoucích letech uspokojovány.

Dlužník	Sp. značka	Měsíc splnění SK	Výše uspokojení k 36. měsíci SK	Celková výše nez. pohledávek	Výše „zkrácených“ pohledávek
Č. 1	KSCB 28 INS 37525/2013	58.	77,73 %	440.336,55 Kč	98.062,95 Kč
Č. 2	KSCB 27 INS 8580/2016	31.	100 %	273.312,97 Kč	0,- Kč
Č. 3	KSCB 27 INS 3901/2015	41.	85,85 %	888.456,73 Kč	125.716,63 Kč
Č. 4	KSCB 44 INS 23809/2014	53.	52,73 %	132.777,- Kč	0,- Kč
Č. 5	KSCB 41 INS 7941/2015	47.	68,78 %	186.836,07 Kč	58.330,22 Kč
Č. 6	MSPH 98 INS 23073/2017	16.	100 %	137.941,24 Kč	0,- Kč
Č. 7	KSCB 41 INS 17517/2017	20.	100 %	56.077,93 Kč	0,- Kč

Tabulka 1 - Poměr uspokojení. Zdroj: autor

Pro možnou kontrolu reálných ukazatelů uvádím i přesné spisové značky, pod kterými byla insolvenční řízení vedena. Vzhledem k tomu, že Ing. Lukáš Vlašný, insolvenční správce ustanovený ve výše uvedených řízeních, měl v předešlých letech zřízených několik provozoven napříč celou Českou republikou, dá se pouze spekulovat, proč byli dlužníci, kteří oddlužení v roce 2019 splnili předčasně, až na jeden případ vedení u krajského soudu v Českých Budějovicích. Může se samozřejmě jednat o pouhou shodu náhod. Můžeme však taktéž uvažovat o obecně nižším celkovém objemu závazků, než by tomu mohlo být při žití ve

větších městech, či třeba i o individuální přístup soudu, který byl zvláště za dob přezkumných jednání konaných před insolvenčním soudem určitou možností, jak více apelovat na dlužníky a přimět je co nejlépe plnit své povinnosti. Myslím si, že jednání před insolvenčním soudem vzbuzovalo obecně větší autoritu, nežli jednání, které se konají již pouze s insolvenčními správci v prostorách jejich sídel či provozoven.

Ve sloupci „Měsíc splnění SK“ nalezneme uvedený měsíc, ve kterém došlo ke 100% uspokojení nezajištěných věřitelů. Zde můžeme pozorovat především závislost celkové výše přihlášených pohledávek na příjmu dlužníka, neb například dlužník č. 4 a č. 6 disponují skoro shodnou výší pohledávek, avšak u dlužníka č. 6 došlo ke splnění již v 16. měsíci, načež u dlužníka č. 4 až v měsíci 53. Tato výrazná změna byla závislá především na prostředcích, kterými byl realizován splátkový kalendář, když u dlužníka č. 4 byl splátkový kalendář hrazen srážkami ze mzdy a plněním ze Smlouvy o důchodu ve výši 2.200,- Kč, avšak docházelo k pravidelnému prodlení s úhradou splátek a výpadku příjmů, na rozdíl od dlužníka č. 6 u kterého naopak nedocházelo k žádnému prodlení se splácením, a přestože byly jediným příjmem majetkové podstaty srážky ze mzdy a v součtu se tato výše příliš nelišila od měsíčního příjmu dlužníka č. 4, řádným plněním podmínek schváleného oddlužení došlo k razantně rychlejšímu splnění oddlužení. V tomto sloupci však můžeme taktéž pozorovat, že i u dlužníků s vyšší výší závazků, tedy v tomto případě dlužníka č. 3, je možné dosáhnout předčasného splnění oddlužení. Jak jsem již jednou uvedla, nejdůležitějším faktorem je příjem poskytovaný do majetkové podstaty dlužníka, avšak je důležité také neopomenout výši pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň, neb velká část měsíčního příjmu majetkové podstaty může být pravidelně používána na hrazení například běžného výživného. Ne vždy proto u dlužníka s vysokými měsíčními splátkami můžeme očekávat brzké splacení jeho pohledávek. Je tomu tak kupříkladu u insolvenčního řízení dlužníka vedeného pod sp. zn. KSUL 85 INS 19265/2018, jenž má z důvodu původu svého příjmu z podnikání stanovenou zálohovou splátku ve výši 15.000,- Kč při celkové výši nezajištěných pohledávek 1.091.878,87 Kč, ovšem s ohledem na běžné výživné, tedy pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou v souladu s § 169 odst. 1 písm. e) IZ, které v tomto případě činí celkem 7.200,- Kč, připadá na uspokojení nezajištěných věřitelů měsíčně pouze 6.711,- Kč a předpokládané uspokojení jeho nezajištěných věřitelů by mělo dle podkladů pro schválení oddlužení, činit

hraničních 31 %. Jak je tedy názorně vidět, je u každého insolvenčního řízení zapotřebí zkoumat mnoho faktorů. Teoreticky by tyto faktory měli zkoumat i sami dlužníci, aby věděli, zda mohou předpokládat, zda jejich uspokojení bude ve 36. měsíci dosahovat 60% uspokojení či mají zažádat o jeho prodloužení.

Ve sloupci „Výše uspokojení k 36. měsíci SK“ je doplněna výše uspokojení nezajištěných věřitelů, které tito dlužníci dosahovali ve 36. měsíci plnění jejich splátkového kalendáře. Na tomto sloupci můžeme tedy pozorovat, jaké konečné výše by dosahovalo uspokojení nezajištěných pohledávek za nové právní úpravy. U dlužníka č. 4 je očividné, že by zkráceného oddlužení nedosáhl. Po bližším prostudování případu bylo zjištěno, že z důvodu nepravidelného měsíčního plnění by zkráceného oddlužení nebylo možné dosáhnout ani při prodloužení oddlužení o šest měsíců. Toto insolvenční řízení by tak mělo stejný průběh jak za právní úpravy insolvenčního zákona platné před i po 1. 6. 2019. U ostatních uvedených řízení je však očividné, že by dlužníci na zkrácené oddlužení dosáhli.

V posledním sloupci nazvaném lehce dramaticky „Výše „zkrácených“ pohledávek“, je uveden dopočet výše pohledávek, které by již nebyly v rámci zkrácené varianty oddlužení uspokojeny a byly by dlužníkům usnesením soudu o splnění oddlužení odpuštěny. Je zde názorně vidět, o kolik méně by byli věřitelé v jednotlivých případech uspokojeni, přičemž můžeme konstatovat, že u dlužníků, jichž by se dané zkrácení týkalo a neproběhlo by u nich splnění oddlužení ještě před 36. měsícem, je rozdíl uspokojení rozhodně nezanedbatelný. U všech těchto dlužníků jde o částky v desetitisících korunách českých a např. u dlužníka č. 3 jde o částku ve výši 125.716,63 Kč, která je již opravdu zásadní.

Vzhledem k tomu, že se setkáváme pouze velmi zřídka s motivovanými dlužníky snažícími se splnit své závazky v co nejvyšší míře, obávám se, že v praxi budou dlužníci spíše překvapeni, že jejich oddlužení již skončilo a nebude po 36. měsíci nadále pokračovat, namísto snahy navyšovat své příjmy a plánovat toto splnění. Z mého pohledu je proto spíše na škodu věřitelů, že v řízeních, kde mohlo dojít ke 100% uspokojení, či minimálně celkově vyššímu uspokojení, byli o tuto možnost připraveni.

3.5 Shrnutí kapitoly

Zkrácené oddlužení, tedy jeho splnění již za dobu 36 měsíců při předpokladu splnění 60 % z celkového objemu nezajištěných věřitelů, musím bohužel z mého pohledu hodnotit v celkovém dojmu jako negativní. Tento závěr

předkládám především z důvodu, že negativa této právní úpravy, především její dopad na věřitele, dle mého názoru značně převažují nad pozitivy, které mají pro dlužníky.

Z praxe mohu konstatovat, že jsem se již setkala s dlužníky, kteří se snažili i druhou prací a různými krátkodobými přivýdělkami navyšovat své příjmy, aby v budoucnu dosáhli co nejrychlejšího splnění oddlužení. Musím však taktéž říci, že počet těchto případů byl tak ojedinělý, že jde opravdu o anomálii. Současně se obávám, že především s ohledem na zvyšující se průměr celkové výše přihlášených pohledávek do insolvenčního řízení, nebude ani reálné ji za optimistického vidění častěji využívat. Spíše nežli pro nadšené dlužníky si tedy myslím, že v praxi bude toto oddlužení nejčastěji pro osoby, jejich výše závazků je velmi nízká, a dosáhnou proto při i při minimální výši splátek, tedy cca 2.200,- Kč měsíčně, uspokojení 60 % ve 36. měsíci. Nebude se tedy jednat o motivaci dlužníků, ale spíše o „přirozený vývoj insolvenčního řízení“.

Vzhledem k tomuto předpokladu, který přiznávám je vůči dlužníkům skeptický, si spíše myslím, že je na škodu splátkový kalendář krátit, když tito dlužníci mohou dosáhnout za delší dobu mnohem vyššího uspokojení, které by bylo velmi přínosné pro věřitele.

Zkrácením oddlužení je také snížena celková výše odměny a hotových výdajů insolvenčních správců, a to až o 40 %, přestože jejich vynaložené úsilí a náklady nejsou o moc nižší, když nejvíce úkonů činí insolvenční správce na počátku a na konci insolvenčního řízení.

Současně polemizuji nad obavami, aby dlužníci nacházející se blízko této hranice, neměli například potřebu doplácet zbylých 60 % účelovými půjčkami, aby se co nejdříve vymanili oddlužení, a tím se znovu zadlužovali.

Vzhledem ke svému pesimismu ohledně reálné využitelnosti této možnosti si myslím, že byla velkým zásahem do práv věřitelů a troufám si říci, že i zásahem poněkud zbytečným. Dlužníci, kteří nejsou žádným způsobem limitováni ohledně získání adekvátního příjmu, by měli být schopni dostát svým závazkům. Jak sám insolvenční zákon v jeho zásadách uvádí, během insolvenčního řízení by mělo dojít k co nejvyšší možné míře uspokojení věřitelů. Bohužel mi přijde, že zkrácené oddlužení v této podobě jde spíše proti uvedené zásadě.

Uvědomuji si samozřejmě snahu navádět dlužníky k udržení a snaze o zvyšování svých měsíčních příjmů a neuchylování se k pracím načerno, avšak nemyslím si, že tomu bude docíleno touto úpravou.

Z mého pohledu by bylo vhodnější nepřijmout hranici 60 %, nýbrž alespoň 75 – 80 %, u které by bylo více jasné, že by tak či onak bylo insolvenční řízení v brzké době splněno. Bohužel nepředpokládám, že by se podmínky pro zkrácené oddlužení v budoucích letech ztížily, a tak беру alespoň za pozitivní, že nedošlo ke schválení původní navrhované výše 50 %.

4 Oddlužení poživatelů důchodu

4.1 Úvodní slovo

Novelizace insolvenčního zákona provedená zákonem č. 31/2019 Sb. byla celkově velmi prosociálně založena, a přestože nebyla první novelou, která si dávala za cíl zpřístupnit oddlužení co nejširšímu okruhu jedinců, byla rozhodně první, které se to povedlo v opravdu široké míře. Kromě změn uvedených výše totiž vnesla speciální režimy, o kterých můžeme slyšet jako o tzv. „privilegovaných oddluženích“, určené pro zvláště zranitelné osoby. Přestože tyto režimy nebyly součástí původně navrhovaného konceptu oddlužení, vlivem rozsáhlých pozměňovacích změn byly do novelizace včleněny. Privilegované oddlužení je zpřístupněno dvěma kategoriím osob, přičemž obě se týkají poživatelů důchodu. První skupinou jsou osoby požívající starobní důchod, druhou skupinou osoby s přiznaným invalidním důchodem II. a III. stupně. Jak si v následujících kapitolách ukážeme, mají obě tyto skupiny dlužníků i mnoho společného. Právě proto, jsou dlužníci do těchto skupin patřících, považováni za zvlášť zranitelné osoby, kteří vyžadují zvýšenou potřebu ochrany.

4.2 Oddlužení starobních důchodců

4.2.1 Nárok na přiznání starobního důchodu

Definici vzniku nároku na výplatu důchodu nalezneme v § 54 odst. 1 zákona č. 155/1996 Sb., o důchodovém pojištění, který uvádí: „*Nárok na důchod vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem*“, avšak může být dále upřesněna tak, že tento nárok vznikne dnem, ve kterém je splněna časově poslední podmínka potřebná pro vznik nároku pro určitý důchod.⁷⁶

Nárok na výplatu starobního důchodu zaniká nejčastěji smrtí, avšak může zaniknout i jiným způsobem, například vznikem nároku na výplatu invalidního důchodu, k čemuž však dochází pouze sporadicky.

Aby osobě vznikl nárok na výplatu starobního důchodu, je zapotřebí splnit několik podmínek. V prvé řadě musí osoba dosáhnout požadovaného důchodového věku, který nalezneme upravený v § 32 a násl. zákona č. 155/1995 Sb., o

⁷⁶ LANG, Roman, VOŘÍŠEK a Vladimír. V. (Důchody). In: KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 289 s. ISBN 978-80-7400-693-0. s. 161.

důchodovém pojištění. Důchodový věk se liší dle toho, zda jde o muže či ženu a zároveň u žen dle počtu vychovaných dětí. Také je pro jeho stanovení důležitý rok narození pojištěnce. Důchodový věk se postupem času mění, tedy viditelně prodlužuje, a to z důvodu rozložení nákladů spojených se sociálním zabezpečením, jejichž nejpodstatnější složkou jsou právě výplaty důchodů.

Druhou podmínkou pro přiznání nároku na výplatu starobního důchodu, která musí být splněna kumulativně, je podmínka potřebné doby pojištění. Tato doba se taktéž zvyšuje, a to nepřímo úměrně důchodovému věku. Z původních 25 let dosáhla doba pojištění již 35 let u osob, které dosáhly důchodového věku po roce 2018, přičemž odchylky k této době nalezneme v ustanovení § 29 odst. 3 a 4 ZDP. Dnem, kdy je dosaženo důchodového věku, pak vzniká nárok na řádný starobní důchod.

Stanovení věkové hranice pro nárok na výplatu dávek starobního důchodu, stejně jako financování důchodového pojištění, je velmi aktuálním tématem, a to především s ohledem na věkový progres populace a stále se prodlužující důchodový věk.

Předčasný starobní důchod

Co se týká splnění nároku na starobní důchod, rozlišujeme kromě obecného starobního důchodu, na který má osoba nárok nejdříve v době, kdy dosáhne důchodového věku, jako druhý druh ještě předčasný starobní důchod, na nějž vzniká nárok už v době před dosažením důchodového věku.⁷⁷

Pokud chce osoba dosáhnout předčasného starobního důchodu, je zapotřebí splnit další podmínky oproti přiznání řádného starobního důchodu, přičemž je zde uplatněn vyvažovací princip.⁷⁸

Podmínka potřebné doby pojištění zde zůstává nezměněna, avšak liší se v podmínkách důchodového věku, a sice jak věku obecného, tak věku zvláštního. Zažádat o něj mohou osoby, které prozatím nedosáhly důchodového věku, avšak již získaly potřebnou dobu pojištění. Chybějící dobu do věku důchodového můžeme označit jako „dobu předčasnosti“.⁷⁹ Právní úpravu předčasného starobního důchodu nalezneme v § 31 ZDP, který zároveň uvádí, že je zákonnou překážkou v případě přiznání jiného typu starobního důchodu.

⁷⁷ CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 302 s. ISBN 978-80-7380-732-0. s. 139.

⁷⁸ LANG, Roman a VOŘÍŠEK, Vladimír. V. (Důchody). In: KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 289 s. ISBN 978-80-7400-693-0.

⁷⁹ Ibid.

4.2.2 Výše starobního důchodu

Výše starobního důchodu je složena především z procentní výměry, která je závislá na době pojištění, výpočtovém základu a procentní sazbě, a základní výměry.

Základní výměra je stanovena v obecné výši pro všechny pojištěnce, na rozdíl od procentní výměry, která je určena procentní sazbou z výpočtového základu dle získané doby pojištění. Zároveň je rozlišováno mezi dobou pojištění, která je získána do vzniku nároku na starobní důchod, a mezi dobou pojištění získanou po vzniku nároku na tento důchod.⁸⁰

Dle statistik dostupných na stránkách České správy sociálního zabezpečení dosahuje k červnu roku 2020 průměrný starobní důchod⁸¹ výše 14.427,- Kč, z toho předčasné důchody okolo 12.898,- Kč. Z tabulek je taktéž patrný výrazný rozdíl ve výši důchodů u mužů, který k témuž datu činí průměrně 15.815,- Kč, z toho předčasný důchod v průměru 14.210,- Kč, když průměrný starobní důchod žen činí pouze 13.159,- Kč, z toho u předčasných důchodů činí 11.718,- Kč.⁸²

Zároveň zde uvedu ještě minimální výši starobního důchodu pro rok 2020, a to především z důvodu následných propočtů nezabavitelné částky a poukázání na problém s jejím zvyšováním.

Minimální výše procentní výměry důchodu aktuálně činí 770,- Kč, ke které dále náleží ještě tzv. základní výměra, která je fixní pro všechny důchodce a aktuálně činí 3.490,- Kč. Z tohoto důvodu je minimální měsíční dávka starobního důchodu pro rok 2020 stanovena ve výši 4.260,- Kč.⁸³

4.2.2.1 Souběh starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti

Nic nebrání tomu, aby osoby, kterým náleží výplata starobního důchodu, měly současně s těmito dávkami ještě souběh příjmů. Dle § 37 odst. 1 ZDP je starobní důchod vyplácen od dovršení důchodového věku, a to buď v plné výši, či ve výši pouze jedné poloviny, avšak pouze za předpokladu, že o to požádal sám pojištěnec. Pokud je starobní důchod na žádost pojištěnce vyplácen pouze do výše

⁸⁰ CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 302 s. ISBN 978-80-7380-732-0. s. 142.

⁸¹ Veškeré uvedené výše starobních důchodů se týkají vyplácení „sólo“, jinými slovy je důchodci vyplácen pouze jediný důchod.

⁸² Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrná výše sólo důchodů v ČR v časové řadě. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 1. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/documents/20143/99428/Prumerna_vyse_solo_duchodu_v_CR_v_casove_rad_e.pdf/a9b4355f-343f-7f3c-eaef-485a15ec2098

⁸³ Česká správa sociálního zabezpečení. Důchodová kalkulačka. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 1. 11. 202]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/duchodova-kalkulacka>

jedné poloviny⁸⁴, dochází tím ke zvyšování procentní výměry starobního důchodu o 1,5 % výpočtového základu za každých 90 kalendářních dnů, po kterou probíhá výdělečná činnost.⁸⁵

Na rozdíl od „řádného“ starobního důchodu, kde je možnost souběhu výdělečné činnosti prakticky bez omezení, a v mnohých případech s ohledem na často nízkou výši důchodu výhodná, či lépe řečeno potřebná, je u předčasného starobního důchodu stanoveno pravidlo, dle kterého výše výdělku nesmí založit účast na nemocenském a důchodovém pojištění. Pokud by došlo k překročení limitů výdělku starobního důchodce, byl by mu předčasný starobní důchod pozastaven.

Pravděpodobně můžeme na tomto místě shrnout, že případy souběhu výdělečné činnosti a pobírání starobního důchodu nejsou bohužel nic neobvyklého, v některých případech s ohledem na nízkou výši důchodu jsou dokonce i existenčně potřebné.

4.2.3 Důležitost přiznání zkráceného oddlužení starobním důchodcům

Myšlenka zvláštního režimu oddlužení se zrodila až v Poslanecké sněmovně, kde byla skupina těchto osob pomyslně zařazena do kategorie osob zvláště zranitelných, která tak, jak uvedl předkladatel této změny, je prakticky vyloučena z pracovního trhu, a je pro ni velmi komplikované, v některých případech až nemožné, obstarat si jiný příjem nežli příjem, který jim je prostřednictvím dávek starobního důchodu poskytován státem.⁸⁶

S ohledem na nízký měsíční příjem velké části těchto osob, který v některých případech hraničí s příjmy postačujícími k existenční potřebě, spolu s častou nemožností vykonávat výdělečnou činnost především s ohledem na zdravotní stav starobních důchodců, ale také neochotou tyto osoby zaměstnávat, jsou, dle mého názoru, oprávněně řazeny mezi osoby zvláště zranitelné a je zapotřebí jim věnovat větší ochranu.

Taktéž nemůžeme opomíjet fakt, že jsou to právě starobní důchodci, kteří jsou často zneužíváni k nejrůznějším predátorským obchodním praktikám, v rámci kterých jsou přesvědčováni k nakupování různého zboží ať již za své úspory, či hůře, za finanční prostředky, kterými ani nedisponují. Praktikám „šmejdu“, které

⁸⁴ Polovinou starobního důchodu se v souvislosti se souběhem s výdělečnou činností rozumí v souladu s § 37 odst. 1 ZDP polovina základní výměry a polovina procentní výměry.

⁸⁵ CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s 145. ISBN 978-80-7380-732-0.

⁸⁶ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

byly řešeny především v uplynulých letech, kdy byly podobné nekalé praktiky rozšířené a v rámci kterých docházelo často k nátlaku na důchodce na různých předváděcích akcích uspořádaných za cílem co největšího objemu prodeje zboží, se pravděpodobně nevyhnulo mnoho důchodců. Kolik z nich však za podobné „akce“ utratilo své úspory a postupně se zadlužilo, však mnohokrát s ohledem na stud k přiznání jen těžko můžeme domýšlet.

O pravděpodobně mnohem častější důvod zadlužení starobních důchodců jde však v případě, kdy se snaží pomoci druhým, typicky členům rodiny, kteří jsou již dospělí a vlivem své ekonomické situace, nezřízeného způsobu života nebo hůře, situací různých závislostí na alkoholu, drogách a gamblingu, požádají o pomoc a senioři se jim snaží finančně vypomáhat. Prvotní sliby těchto osob, ve kterých často příslibují hradit půjčky, které si na sebe uzavírají senioři, jsou po krátké chvíli nedodrženy a důchodcům nadále zůstanou pouze splátky, které jsou pro ně spolu s úroky finančně neúnosné.

Zůstává samozřejmě i variantou, že mají senioři dluhy z dřívějších let, kdy byli ještě ekonomicky aktivní, avšak závazky zůstaly nesplacené až do důchodového věku.

Ve všech těchto případech však můžeme shrnout, že pro tyto osoby je splácení závazků velmi obtížné, neb nejsou schopni dosáhnout stejného příjmu jako osoby v aktivním věku. Z toho můžeme taktéž vyvozovat, že pro věřitele obecně je velmi komplikované dosáhnout alespoň nějakého výtěžku, a v případě vícečetné exekuce je předpoklad uspokojení opravdu mizivý.

Dle statistických dat dostupných na stránkách České správy sociálního zabezpečení byla v měsíci červnu 2020 provedena srážka na exekuční a insolvenční řízení u 48.520 osob starobních důchodců.⁸⁷ Současně tato data říkají, že průměrná výše důchodu u důchodů s exekuční srážkou činí k témuž měsíci 12.513,- Kč, přičemž tato částka je i v případě souběhu důchodů úhrnem za oba tyto důchody.⁸⁸ Dalším ukazatelem na problém zadluženosti seniorů je fakt, že průměrný věk důchodce u důchodů s exekuční srážkou dosahuje 68 let.⁸⁹

⁸⁷ Česká správa sociálního zabezpečení. Počet důchodců s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-duchodcu-s-exekucni-srazkou>

⁸⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrná výše důchodu u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse-duchodu-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>

⁸⁹ Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrný věk důchodce u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerny-vek-duchodce-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>

alespoň 30 % jejich celkového objemu přihlášených pohledávek a průměrná srážka ze starobního důchodu například k měsíci květnu 2019 činila 2.449,- Kč, chtěl-li se v té době senior s důchodem dosahujícím této průměrné srážky oddlužit, bylo mu oddlužení schváleno, v případě že neměl žádnou vyživovací povinnost, pokud jeho nezajištěné pohledávky dosahovaly maximální výše 272.000,- Kč.⁹¹

V případě, že jeho pohledávky dosahovaly vyšší výše nežli 272.000,- Kč, což dříve s ohledem na běžně uplatňované úroky, úroky z úroků, smluvní pokuty a jiné příslušenství⁹², častokrát mnohonásobně převyšující výši původní jistiny dluhu, nebylo ničím neobvyklé, nezbývalo poživatelům důchodu nic jiného, nežli své měsíční příjmy navýšit, a to buďto příjmy ze zaměstnání, či pomocí příjmu poskytovaného 3. osobou v podobě Smlouvy o důchodu nebo Darovací smlouvy. Pokud však výše dluhů dosahovala několikanásobně vyšší výše, nežli jsme si uvedli na příkladu, nebylo v drtivé většině případů možné o oddlužení uvažovat a seniorům nezbývalo jiného řešení, nežli žít s exekucemi do konce života.

4.2.4 Podmínky oddlužení

Podmínku pro splnění oddlužení osob, které pobírají starobní důchod, nalezneme v § 412a odst. 4 IZ, který říká, že: „*Vznikl-li dlužníku nárok na starobní důchod před schválením oddlužení a tento nárok trval po celou dobu schváleného oddlužení nebo je-li dlužník invalidní ve druhém nebo třetím stupni, je oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splněno, jestliže nebylo zrušeno po dobu 3 let od schválení oddlužení. Listiny dokládající vznik starobního důchodu nebo invaliditu dlužník za účelem podání zprávy o splnění oddlužení předloží insolvenčnímu správci.*“

Z tohoto ustanovení nám vyplývá, že nárok na zkrácené oddlužení v době trvání splátkového kalendáře po dobu 36 měsíců, který je již automaticky od 1. 6. 2019 pouze v podobě ve spojení se zpeněžením majetkové podstaty, je umožněn dlužníku, kterému vznikl nárok na starobní důchod ještě před schválením oddlužení, tedy před vydáním usnesení insolvenčního soudu o schválení oddlužení

⁹¹ Jedná se pouze o informativní výpočet, který není zcela přesný, neb není možné přesně odhadnout výši nákladů na odměnu insolvenčního správce za přezkum přihlášených pohledávek (nevíme jejich počet), stejně jako není možné odhadnout, zda bude v insolvenčním řízení uplatněna pohledávka za seps a podání insolvenčního návrhu (nemusí, pokud byl insolvenční návrh sepsán akreditovanou osobou), či jiné pohledávky za majetkovou podstatou nebo jí postavené na roveň. Při výpočtu bylo proto vycházeno pouze z výše srážky, ponížené o měsíční zálohu na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, uvažovanou dále jako potencionální měsíční splátku pro věřitele.

⁹² V době před rozlišováním pohledávek na podřízené a nepodřízené, byla velká část přihlášené pohledávky tvořena právě příslušenstvím, díky čemuž byla výše jistiny v porovnání s celkovou výší pohledávky často skoro zanedbatelná.

formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Splněním tohoto nároku pravděpodobně můžeme uvažovat i při priznání předčasného důchodu, nikoli však tzv. předdůchodu.⁹³ Zároveň je však stanoveno, že tento nárok musí být prokázán potřebnými listinami, které dlužník poskytne insolvenčnímu správci nejpozději před podáním zprávy o splnění splátkového kalendáře, resp. zprávy o splnění oddlužení, za předpokladu, že již v rámci oddlužení bude dokončeno zpeněžení majetku.⁹⁴ Předpokládám však, že by měl insolvenční správce těmito listinami disponovat již v průběhu insolvenčního řízení, z důvodů dohledu nad dlužníkem a jeho povinnosti předkládat insolvenčnímu správci pravidelně přehledy příjmu.⁹⁵

Pokud budou tedy příslušné podmínky splněny ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení a zároveň budou trvat po celou dobu schváleného oddlužení, budou senioři po 3 letech oddlužení. Jedinou podmínkou v tomto případě, která je shodná s podmínkami i pro ostatní režimy oddlužení, je, že oddlužení nesmí být právě v těchto třech letech zrušeno.⁹⁶

Současně si můžeme povšimnout dalšího rozdílu, a sice nestanovení podmínky vynaložení veškerého úsilí, které je po dlužníkovi možné spravedlivě požadovat k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů, tak jak je tomu ve srovnání § 412a odst. 1 písm. c) IZ. Dá se však předpokládat, že jde o určité univerzální pravidlo, a přestože zde není výslovně uvedeno, v mezích by mělo být uplatňováno i na starobní důchodce.⁹⁷

Z výše uvedeného můžeme zjednodušeně shrnout, že senior bude oddlužen, pokud jeho nárok na starobní důchod bude trvat po celou oddlužení, tedy dobu od období před schválením oddlužení po dobu 3 let splátkového kalendáře a jeho oddlužení nebude v této době zrušeno. Zároveň musí být splněna výše minimální splátky pro oddlužení ve výši alespoň 2.178,- Kč a zároveň kromě této splátky schopnost uhradit jiné pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky jí postavené na roveň.

⁹³ STRNAD, Zdeněk. § 412 (Splnění oddlužení). In: KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ú České správy sociálního zabezpečení je takřka standardní, že zasílá insolvenčním správcům výměry starobních a invalidních důchodů, a to povětšinou na počátku kalendářního roku, když dochází k jejich zvyšování. Předkládání přehledu příjmu přímo Českou správou sociálního zabezpečení je v některých případech velmi přínosné, neb někteří dlužníci, především co se týká starobních důchodců, nejsou vždy s ohledem na svůj zdravotní stav schopni činit tak sami.

⁹⁶ STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.

⁹⁷ Ibid.

Současně musím zdůraznit, že oddlužení v této formě je zpravidla možné provést pouze jednou. Pokud by mělo být témuž dlužníkovi přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém nebyly uspokojeny, a to opakovaně za těchto zvýhodněných podmínek, bylo by to možné pouze za předpokladu důvodů zvláštního zřetele hodných.

4.2.5 Problematika nové úpravy

Výhody nové právní úpravy s sebou přinesly i několik nevyjasněných otázek a možných problémů, což je poměrně očekávané, když vezmeme v potaz, že byl institut zkráceného oddlužení pro poživatele starobního důchodu nově vytvořen.

4.2.5.1 Tzv. model „babička“

První z mých obav, a to především z důvodu zkušeností z praxe, směřuje k tzv. modelu „babička“. Již mnohokrát mi bylo dlužníky seniory řečeno, ať již ve chvíli, kdy o vstupu do oddlužení uvažovali, či jim již bylo schváleno, že největší část jejich závazků, resp. jejich jednotlivé největší závazky, vznikly z důvodu, že se snažili někomu pomoci.

V této situaci senior sám čerpá úvěr, avšak finanční prostředky z něho poskytnuté předá osobě, které se snaží vypomoci, a to všechno na základě příslibu, že bude daná osoba splátky hradit sama a starobního důchodce se celá záležitost „nijak nedotkne“. Po několika splátkách však dotyčný přestane svůj slib dodržovat a seniorovi nezbyvá ničeho jiného, než mnohdy vysoké splátky hradit ze svých finančních prostředků.

Jelikož tyto obavy nesdílím sama, v rámci pozměňovacích návrhů zákona bylo stanoveno, aby se zvýhodněného oddlužení mohlo využít pouze jednou a nikoli opakovaně a daná možnost zkráceného režimu oddlužení proto nebyla „motivací“ k nátlaku na příbuzné z řad seniorů brát si tímto způsobem závazky na sebe, neb mají možnost oddlužit se rychleji nežli jiné fyzické osoby.

Přestože bylo odebráním možnosti oddlužení opakovat sníženo riziko cíleného zadlužování seniorů z řad jejich nejbližších, nemyslím si, že dané postačuje k tomu, aby bylo toto nebezpečí eliminováno úplně.

4.2.5.2 Problém společného oddlužení manželů

Dalším problémem je situace, kdy je podán společný návrh manželů na povolení oddlužení, kdy je jeden z manželů poživatelem starobního důchodu, avšak

druhému tento nárok prozatím nevznikl. Přestože v zákoně není přímo upravena délka řízení, je předpokládáno, že i když jsou dlužníci po dobu trvání insolvenčního řízení v postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka, nebude naplnění podmínky pro zkrácené oddlužení pouze u jednoho z nich dostačující pro přiznání osvobození od neuspokojených pohledávek zahrnutých do oddlužení.⁹⁸ Jelikož však v době před uzákoněním společného oddlužení manželů docházelo ohledně tohoto institutu k rozdílným přístupům soudu, je otázkou, jak budou v budoucnu tuto otázku řešit.

Hypoteticky totiž může nastat případ, kdy druhý z manželů nároku na přiznání starobního důchodu dosáhne nedlouho po schválení oddlužení, a je tedy na rozhodnutí dlužníků, zda se nepokusit ekonomickou situaci ještě po tuto dobu zvládnout a zkrátit si proces oddlužení o dva roky, či zvážit vstup do oddlužení nikoli na základě společného návrhu manželů, ale každý zvlášť. Za této situace totiž můžeme předpokládat, že se věřitelé přihlásí do obou těchto insolvenčních řízení, budou z obou uspokojováni a po splnění oddlužení jednoho z nich, tedy po třech letech, budou nadále uspokojováni v insolvenčním řízení manžela, který podmínky pro tuto variantu nesplnil, a jeho splátkový kalendář bude trvat standardně v délce pěti let. Je však otázkou, jak by k daným návrhům přistupoval soud a zda by po dlužnících nepožadoval, už jen z důvodů nákladů vynaložených na insolvenční řízení, podat návrh společně.

Další otázkou může být, jak bude řešeno insolvenční řízení, ve kterém bude jeden manžel poživitelem starobního důchodu, druhý z manželů výdělečně činný a v průběhu plnění oddlužení dojde k úmrtí právě dlužníka výdělečně činného. Pokud by k tomuto došlo před uplynutím 3 let, řízení vůči zemřelému by dle dosavadní praxe bylo zastaveno a druhý z manželů – senior, by mohl být oddlužen po třech letech, neb na počátku insolvenčního řízení není předem závazně dané, jakou dobu bude splátkový kalendář trvat, nýbrž jsou podmínky pro podání Zprávy o splnění oddlužení insolvenčním správcem zkoumány v průběhu oddlužení, a především v řízeních schválených po 1. 6. 2019 tak bude činěno po uplynutí prvních třech let realizace splátkového kalendáře.

Otázkou pro mne však zůstává, zda hranice tří let je v tomto případě stejně pevně daná jako u zkráceného oddlužení při uspokojení 60 % nezajištěných

⁹⁸ STRNAD, Zdeněk. § 412 (Splnění oddlužení). In: KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

pohledávek⁹⁹, nebo může dojít ke splnění oddlužení i po uplynutí této hranice. Mám tím na mysli obdobný případ jako v minulém odstavci s tím rozdílem, že k úmrtí výdělečně činného manžela dojde například ve čtvrtém roce oddlužení. Osobně si myslím, že by k oddlužení druhého z manželů - starobního důchodce mohlo dojít i v této fázi oddlužení, samozřejmě za předpokladu splnění ostatních podmínek, avšak obávám se, že se v budoucích letech setkáme s rozdílnými přístupy soudů. Pokud by však převládal opačný názor, a sice že oddlužení za této situace bude muset „doběhnout“ za standardní dobu pěti let, je zde riziko, zda bude senior nadále schopen plnit samostatně podmínky schváleného oddlužení, jak je nastíněno v následující kapitole.

4.2.5.3 Nezabavitelná výše částky jako výhra i prohra dlužníků

Navyšování nezabavitelné částky v roce 2020 pocit'uji jako velmi přínosné. Nejenže se tím pravděpodobně může snížit riziko dlužníků vstupujících do „šedé ekonomiky“ s cílem přivýdělku k částce, která jim zůstává při plnění splátkového kalendáře, nýbrž může být i motivací k celkovému zvyšování příjmů, když dává dlužníkům vizi vyšší částky, která jim bude ponechána.

Bohužel ne pro všechny dlužníky, popř. potencionální dlužníky, je její zvýšení přínosem. U osob s velmi nízkými měsíčními příjmy totiž nastala situace, kdy výše prováděné srážky výrazně klesla pod minimální splátku, nebo v horším případě aktuálně jejich příjem nedosahuje dostatečné výše pro provádění jakékoli srážky.

Jako první případ této situace poukáži na insolvenční řízení vedené pod sp. zn. KSCB 25 INS 21984/2015, kde je splátkový kalendář realizován prostřednictvím srážek prováděných z invalidního důchodu dlužnice, vyplácených Českou správou sociálního zabezpečení. Srážka dlužnice byla k měsíci únoru 2020 ve výši 2.352,- Kč, k měsíci dubnu již pouze 2.102,- Kč a od července 2020 klesla na 950,- Kč, což nedosahuje ani výše pro uhrazení zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce. Vzhledem k tomu, že však výše uspokojení nezajištěných věřitelů k měsíci říjnu 2020 činí 62,6 %, což je 58. měsíc splátkového kalendáře, a na účtu majetkové podstaty se nachází deponace ve výši šesti záloh na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, přistoupil insolvenční správce od

⁹⁹ V tomto případě je zapotřebí dosáhnout tohoto uspokojení k 36., resp. 42. měsíci oddlužení, kdy jsou tyto podmínky zkoumány.

měsíce července k postupnému uvolňování této zálohy, díky čemuž zůstávají plněny podmínky schváleného oddlužení.

Bohužel stejný postup není možné aplikovat například u insolvenčního řízení vedeného pod sp. zn. KSCB 27 INS 27295/2015, které by se dalo připodobnit nastíněnému případu v předchozí kapitole. V tomto případě se jednalo o oddlužení manželů ve formě plnění splátkového kalendáře, schváleného usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. dubna 2016, č. j. KSCB 27 INS 27295/2015 – B – 5. Usnesení bylo tedy schváleno za podmínky, že uspokojení celkového objemu přihlášených nezajištěných pohledávek dosáhne minimálně 30 %. Splátkový kalendář byl hrazen prostřednictvím Darovací smlouvy a srážek prováděných ze starobního důchodu dlužníka. Bohužel však v průběhu insolvenčního řízení, přesněji ve 47. měsíci realizace splátkového kalendáře, došlo k úmrtí dlužníka. Příjem dlužnice však již v této době nedosahoval dostatečné výše pro provádění srážek a této výše nedosahuje ani po přiznání vdovského důchodu. Jelikož zároveň došlo k vypovězení Darovací smlouvy, není na účet majetkové podstaty zasíláno žádné plnění. Dlužnice uvedla, že nedisponuje dostatečnou výší příjmu pro provádění srážek, její zdravotní stav jí neumožňuje pracovat a ve svém okolí již nemá nikoho, kdo by ji mohl poskytovat plnění v rámci Darovací smlouvy. Vzhledem k tomu, že zde není možné nahradit jiným způsobem příjem poskytovaný do majetkové podstaty, bude toto oddlužení bohužel pravděpodobně v posledním roce splátkového kalendáře zrušeno. Pokud by však tento případ nastal u oddlužení schváleném v režimu po 1. 6. 2019, dle mého názoru by bylo správné dlužnici ve chvíli zastavení řízení vůči zemřelému manželovi oddlužit, resp. podat Zprávu o splnění oddlužení insolvenčním správcem a dané insolvenčnímu soudu navrhnout, neb její nárok na starobní důchod trval již od doby před chválením oddlužení a trval po celou dobu oddlužení, a zároveň byly plněny i ostatní podmínky potřebné osvobození dlužnice od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly dosud uspokojeny.

4.2.6 Dílčí shrnutí

Zhodnocení přijatého stavu a jeho využitelnosti

Nesmíme zapomínat na fakt, že na kategorii dlužníků – starobních důchodců nelze koukat pouze jako na „oběti“ a měli bychom mít na paměti, že ne všichni z těchto dlužníků se například snažili někomu vypomoci, nýbrž jde i o osoby,

jejichž závazky vnikly v době, kdy byly ještě ekonomicky aktivní, podnikaly nebo naopak vedly nezřízený život a své dluhy si z této doby nesou až do starobního věku.

I přes to jsem však toho názoru, že zavedení této varianty oddlužení bylo správným krokem. S ohledem na ekonomickou nabídku velké většiny dlužníků v tomto věku je vysoce pravděpodobné, že pokud by nadále byli vedeni ve vícečetných exekucích, neuspokojili by své věřitele ve větší míře nežli v oddlužení.¹⁰⁰

Žádné z insolvenčních řízení, ve kterých byl Ing. Lukáš Vlašáný od 1. 6. 2019 ustanoven a v nichž je splátkový kalendář plněn pouze srážkami ze starobního důchodu, by nebylo schváleno za podmínek účinných před tzv. oddlužovací novelou. Například pro dlužníky, jejichž insolvenční řízení je vedeno pod sp. zn. KSHK 41 INS 9091/2019, by v té době nebylo reálné ani o podání insolvenčního návrhu vůbec uvažovat. S nejvyšší pravděpodobností by s ohledem na jejich stávající příjem své závazky do konce života neuhradili, když celková výše jejich přihlášených nezajištěných pohledávek činí celkem 8.140.970,82 Kč a oddlužení jim bylo schváleno za předpokladu očekávaného uspokojení nezajištěných věřitelů ve výši 1,42 %, když oba dlužníci disponují pouze příjmem ze starobního důchodu a s ohledem na jejich zdravotní stav není možné, aby byli výdělečně činní. Obdobný příklad je i u insolvenčního řízení vedeného pod sp. zn. KSCB 26 INS 30638/2019, když v tomto insolvenčním řízení dlužníka, starobního důchodce, činí celková výše přihlášených pohledávek celkem 2.969.880,94 Kč a očekávané uspokojení jeho věřitelů je 10,34 %. Příklady těchto dlužníků jsou však i ukazatelem na fakt, že ne všichni dlužníci senioři ke svým závazkům přišli nešťastným způsobem, ale jejich závazky vznikly z podnikání.

Fakt, že v ani jednom ze zkoumaných řízení není předpoklad více jak 30% uspokojení, příkládám té skutečnosti, že v uplynulých letech byli dlužníci nuceni dosáhnout určité výše příjmu pro splnění podmínky minimálního uspokojení, a často proto uzavírali Smlouvy o důchodu či Darovací smlouvy. Vzhledem k odpadnutí vstupní 30% bariéry však dlužníci nejsou nuceni příjem navyšovat těmito způsoby za předpokladu, že výše jejich srážek dosahuje alespoň minimální výše splátky.

¹⁰⁰ Vycházím z předpokladu, že jsou v exekučních řízeních prováděny spíše nepřednostní pohledávky, zatímco v insolvenčním řízení jsou srážky prováděny ve výši jako u pohledávek přednostních.

Vlastní názor

Ať již je původ závazků těchto dlužníků jakýkoli, stále se kloním k názoru, že pokud je zde důvod u některé sociálně vyloučené skupiny ke zvýhodňování oddlužení, přestože oddlužení je již jako takové defacto výhodnější režim v porovnání kupříkladu s exekucí, je to právě tato skupiny osob, u které je to z hlediska sociálního a psychologického zapotřebí.

Pokud se dlužníci v důchodovém věku rozhodnou, že namísto „dožití“ s menší srážkou ze starobního důchodu opravdu chtějí své dluhy platit a jsou ochotni podstoupit oddlužení, pravděpodobně často s motivací vypořádat své závazky, dokud ještě mohou, je, z mého pohledu, správné danou cestu ulehčit právě jim nežli dlužníkům v ekonomicky aktivním věku.

Doufám však, že s vidinou ulehčit této skupině dlužníků, jim naopak nebude více uškozeno, a to především s ohledem na možný nátlak mladších členů rodiny a snahy řešit své ekonomické problémy půjčkami přes seniory, ale také z celkového pohledu na osoby v tomto věku či se jemu i jen blížící, kdy by mohly být potencionálním rizikem pro banky¹⁰¹, a přestože by se jednalo o osoby bez dluhů, mohla by situace do budoucna eskalovat do té míry, že s ohledem na možné riziko ze vstupu do oddlužení a pravděpodobně velmi nízkou možnost uspokojení pohledávky v rámci insolvenčního řízení, prakticky nebudou této skupině osob poskytovány úvěry, neb by se toto riziko jednoduše věřitelům nevyplatilo.

Jak jsem již uvedla, i kdyby se stalo oddlužení starobních důchodců v některých směrech potencionálním rizikem, není zde jistota, že budou tyto obavy naplněny. Současně přináší oddlužení pro tyto osoby nespočet výhod, ať již ekonomické, tak, dle mého názoru, především sociální a psychické. Bylo mi již několikrát těmito dlužníky sděleno, „že zde po sobě nechtějí nechat dluhy“.

Přestože tato varianta oddlužení nenese tak vysoké ekonomické výhody pro ekonomiku státu, tedy důležitý ekonomický důvod navrácení dlužníka zpět z šedé ekonomiky, snížení nákladů na sociální zabezpečení a jiné, a to především z důvodu, že u těchto osob není standardní předpoklad návratu do zaměstnání, ale jejich status zůstane nadále neměnný, je oddlužení seniorů důležité. Jde o pravděpodobně poslední pokus, jak zvýšit naději na uspokojení věřitelů, a to i

¹⁰¹ STRNAD, Zdeněk. In VÁLOVÁ, Irena. Oddlužovací novela insolvenčního zákona: Důchodci se stanou pro banky rizikem, zaznělo na kongresu. In: *Ceska-justice.cz* [online]. 10. 5. 2019 [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/05/oddluzovaci-novela-insolvencniho-zakona-duchodci-se-stanou-pro-banky-rizikem-zaznelo-na-kongresu/>.

s ohledem na fakt, že k uspokojení dojde poměrně. Tento stav samozřejmě může být pro některé věřitele výhodou, pro jiné však nevýhodou.

Bohužel však pro zodpovězení otázek uvedených výše, stejně jako potvrzení/vyvrácení mých obav, budeme muset ve většině případů vyčkat do prvních přiznání osvobození od hrazení zbývající výše pohledávek, či do uplynutí potřebné doby pro sběr dostatečného množství dat sloužících pro kvalitní statistiku.

4.3 Oddlužení poživatelů invalidního důchodu

4.3.1 Nárok na přiznání invalidního důchodu

Podmínku pro splnění nároku na invalidní důchod nalezneme v ustanovením § 38 ZDP. Nárok na invalidní důchod bude mít pojištěnec, který prozatím nedosáhl 65 let věku, nebo věku důchodového, za předpokladu, že by byl vyšší, a stal se a) invalidním a získal potřebnou dobu pojištění, pokud v této době ještě nesplnil podmínky pro vznik důchodu starobního, a v případě, že byl přiznán předčasný starobní důchod, pokud nedosáhl důchodového věku b) invalidním následkem pracovního úrazu.

Pojištěnec je invalidní, pokud z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %.

U invalidity rozlišujeme tři možné stupně, a to v závislosti na poklesu pracovní schopnosti pojištěnce. Pokud pracovní neschopnost pojištěnce poklesla a) nejméně o 35 %, a nejvíce o 49 %, jde se o invaliditu prvního stupně b) nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jde se o invaliditu druhého stupně c) nejméně o 70 %, jde se o invaliditu třetího stupně. V tomto případě rozumíme pracovní neschopností schopnost daného pojištěnce vykonávat výdělečnou činnost, kterou můžeme dle jeho vzdělání, či fyzického a psychického stavu uvažovat, a to v porovnání s poklesem této pracovní schopnosti po vzniku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Žádost o důchod musí podat sám občan, a to ideálně po konzultaci se svým ošetřujícím lékařem. Invalidita je posuzována ošetřujícími lékaři okresních správ sociálního zabezpečení, kteří zpracovávají podklady stanovující zdravotní stav žadatele. Výsledkem posuzování zdravotního stavu je posudek o invaliditě, na základě kterého následně ústředí ČSSZ rozhoduje o nároku na invalidní důchod a také o jeho možné výši.

Úpravu doby pojištění nalezneme v § 40 ZDP, přičemž ve zkratce můžeme uvést, že je kaskádovitě odstupňována dle věku pojištěnce, kdy například u

pojištěnce ve věku 28 let činí doba pojištění 5 let v období posledních 10 let před vznikem invalidity¹⁰² a naopak například u osob mladších 20 let činí doba pojištění 1 rok.

4.3.2 Výše invalidního důchodu

Výše invalidního důchodu je složena ze základní výměry a procentní výměry. Základní výměra je stanovena v obecné výši a je jednotná pro všechny důchody. Výměra procentní je naopak individuální a odvíjí se od doby pojištění, příjmů, kterých pojištěnec dosahoval před vznikem invalidity, a také od stupně invalidity a stanovuje se procentní sazbou za každý celý rok doby pojištění v závislosti na přiznaném stupni invalidity a činí u invalidního důchodu prvního stupně 0,5 % výpočtového základu měsíčně, u invalidního důchodu druhého stupně 0,75 % výpočtového základu měsíčně a u třetího stupně invalidního důchodu 1,5 % výpočtového základu. Nejnižší procentní výměra invalidního důchodu činí 770,- Kč měsíčně. Základní výměra je stanovena zákonem o důchodovém pojištění a pro rok 2020 činí 3.490,- Kč měsíčně.¹⁰³

K době pojištění se zároveň přičítá tzv. dopočtená doba, kterou je dle § 41 odst. 4 ZDP doba od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku, kterou by hypoteticky mohla osoba odpracovat za předpokladu, že by se nestala invalidní.

V případě, že dojde ke změně stupně invalidity, a to buďto možným zhoršením, nebo zlepšením zdravotního stavu poživatele invalidního důchodu, který je zjištěn na základě posudku ošetřovacího lékaře okresní správy sociálního zabezpečení, nedojde ke zrušení nároku na invalidní důchod, ale pouze k nové výši procentní výměry odvozené od nově stanoveného stupně invalidity.

Dle dat dostupných ze statistik České správy sociálního zabezpečení je průměrná výše invalidního důchodu u důchodu s exekuční srážkou k měsíci červnu 2020 pouze 10.070,- Kč¹⁰⁴, přičemž průměrný věk důchodce u důchodů s exekuční srážkou je k témuž měsíci 51 let.¹⁰⁵ Zde můžeme porovnat data s důchody

¹⁰² CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 302 s. ISBN 978-80-7380-732-0. s. 146.

¹⁰³ Česká správa sociálního zabezpečení. Invalidní důchody podrobně. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 6. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchody-podrobne>

¹⁰⁴ Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrná výše srážky u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse-srazky-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>

¹⁰⁵ Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrný věk důchodce u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 6. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerny-vek-duchodce-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>

starobními, kde je výše průměrného důchodu u důchodu s exekčními srážkami poměrně znatelně vyšší, stejně jako je vyšší průměrný věk poživatelů starobního důchodu. Z tohoto můžeme pro účely tématu rigorózní práce vyvodit, že dosáhnout schválení oddlužení při pobírání dávek invalidního důchodu může být s ohledem na ekonomickou nabídku dlužníka ještě složitější, nežli je tomu u starobních důchodců.

4.3.2.1 Souběh invalidního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti

Nárok na dávky a jejich vyplácení není nijak ovlivněno jejich souběhem s příjmem z výdělečné činnosti, tedy nebude tím dotčen ani nárok, ani jejich výše a invalidní důchod bude vyplácen bez zřetele na rozsah pracovního úvazku či na výši příjmu z invalidního důchodu.¹⁰⁶

Poživatelé invalidního důchodu tedy nejsou nijak omezováni, co se týče výše invalidního důchodu, k uzavření pracovního poměru, a tím navyšování svých příjmů.

4.3.3 Důležitost přiznání zkráceného oddlužení invalidním důchodcům

Invalidní důchodci byli pro účely zkráceného oddlužení pojati stejně jako starobní důchodci do konceptu tzv. zvláště zranitelných osob, které jsou z důvodu svého hendikepu vyloučeni z pracovního trhu, a je pro ně obecně velmi obtížné sehnat si jiný příjem než pouze ten, který jim poskytuje stát. V některých případech, především u invalidity třetího stupně, je to pak prakticky nemožné, neb jim zdravotní stav neumožňuje jakoukoli práci vykonávat.

Aktuálně je v České republice 32.973 invalidních důchodců¹⁰⁷, kterým je prováděna srážka z invalidního důchodu za účelem plnění exekčního nebo insolvenčního řízení. Tento počet rozhodně není zanedbatelný a s ohledem na podmínky schválení oddlužení před novelizací č. 31/2019 Sb., se ve většině případů těchto osob nedalo uvažovat o možnosti splnit oddlužení bez dalšího příjmu do majetkové podstaty. Invalidní důchodci proto buďto museli disponovat ještě příjmem z výdělečné činnosti, nebo mít příspěvek od 3. osoby v podobě darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu.

¹⁰⁶ CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 302 s. ISBN 978-80-7380-732-0. s 146.

¹⁰⁷ Česká správa sociálního zabezpečení. Počet důchodců s exekční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 7. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-duchodcu-s-exekucni-srazkou>

Přestože jsem zastávce zkráceného oddlužení pro starobní důchodce, a to především z toho důvodu, že je to poslední etapa života, ve které mohou alespoň částečně uspokojit své věřitele, a zároveň je zde, z mého pohledu, velmi silný sociální důvod, kdy se snažíme osobám v tomto věku pomoci dojít stáří bez dluhů a nezanechat zde po smrti dluhy, nesdílím podobné nadšení z přiznání těchto výhod poživatelům invalidních důchodů. U starobních důchodců se například nedá předpokládat, že by mohli být postupem času mnohem pravděpodobněji ekonomicky aktivní, naopak zde máme na paměti, že pokud je dlužník schopen navyšovat příjem do oddlužení kromě srážek ze starobního důchodu ještě výdělečnou činností například ve svých 68 letech, není zde jistota, zda bude schopen ji vykonávat ještě za rok či dva.

U mnohých poživatelů invalidního důchodu tomu tak však je. Postupem času se jejich zdravotní stav může samozřejmě zhoršovat, ale naopak i zlepšovat. Z poživatele invalidního důchodu druhého stupně může být v horizontu několika let zdravý občan bez nároku na invalidní důchod.

Při pozitivním vývoji zdravotního stavu, který je zkoumán lékařem OSSZ při kontrolní prohlídkách, které jsou stanovovány zpravidla jednou za jeden až tři roky s ohledem na vážnost zdravotní situace, může být shledána změna invalidity na nižší stupeň, či může dojít ke zjištění, že pokles pracovní schopnosti již nenaplnuje podmínky přiznání invalidního důchodu, a ten může být zcela odebrán.

Z mého pohledu si nejsem jistá, zda byla nutnost oddlužení pro invalidní důchodce zkracovat. Otevřeně je možné říci, že u starobních důchodců může být s ohledem na věk délka řízení klíčová, a není neobvyklé, že dochází k zastavení insolvenčních řízení právě z důvodu úmrtí dlužníka. U invalidních důchodců tomu tak však není, jak jsem již uvedla výše, průměrný věk invalidního důchodce, kterému jsou prováděny srážky, činí 51 let. Myslím si proto, že snížení podmínek pro splnění oddlužení a odstranění hranice vstupní bariéry 30% uspokojení pro osoby, jejichž měsíční příjmy jsou velmi nízké, by v tomto případě mohlo být dostatečným uvolněním podmínek a snížení nároku pro oddlužení osob, které jsou vyloučeny z pracovního trhu. Na základě závislosti na příjmu, který poskytuje stát, mi přijde pochopitelné ulehčit jim v podmínkách pro úspěšné splnění oddlužení a přiznání osvobození od hrazení zbývajících pohledávek, avšak tento problém mi přijde „vyřešen“ již odstraněním podmínky minimálního uspokojení a stanovením pouze minimální výše splátky. Je zde i nadále šance, že dlužníkovi bude v budoucích letech odebrán či snížen stupeň invalidního důchodu na první stupeň,

díky čemuž by bylo možné uspokojit závazky věřitelů ve vyšší míře. Obávám se, že tímto uvažováním o vyloučených osobách bychom mohli uvažovat o zkráceném oddlužení i pro osoby, jako jsou matky samoživitelky nebo osoby pobírající rodičovský příspěvek.

4.3.4 Podmínky oddlužení

Podmínky oddlužení, resp. podmínky pro splnění oddlužení invalidních důchodců, nalezneme ve stejném ustanovení jako podmínky pro splnění oddlužení starobních důchodců, přičemž je uvedeno, že.:

„Je-li dlužník invalidní ve druhém nebo třetím stupni, je oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splněno, jestliže nebylo zrušeno po dobu 3 let od schválení oddlužení. Listiny dokládající invaliditu dlužník za účelem podání zprávy o splnění oddlužení předloží insolvenčnímu správci.“

Aby byl invalidní důchodce osvobozen ve zkráceném oddlužení trvajícím tři roky, musí se jednat o osobu postiženou druhým nebo třetím stupněm invalidity a potvrzení o invaliditě musí být řádně doloženo insolvenčnímu správci. Zároveň nesmí být stejně jako u jiných dlužníků procházejících oddlužením po dobu oněch tří let oddlužení zrušeno.

V první řadě si můžeme povšimnout absence podmínky uvedené u starobních důchodců, kde je uvedeno, že nárok na starobní důchod musí vzniknout před schválením oddlužení a trvat po celou dobu oddlužení. V případě invalidního důchodce je stanovena pouze povinnost být invalidní ve druhém nebo třetím stupni, avšak není uvedeno, že by měl trvat po určitou dobu. Spatřujeme zde tedy disproporcii v podmínkách pro různé druhy důchodů, když u invalidních důchodců musí být invalidita dána při dovršení 3 let od schválení oddlužení, popřípadě později v rámci zákonné doby oddlužení.¹⁰⁸ Invalidita tedy musí být dána v době rozhodování o splnění oddlužení, které bude pravděpodobně nejčastěji v době podání zprávy insolvenčního správce o splnění oddlužení, resp. zprávy o splnění oddlužení, pokud již bude ukončeno zpeněžování majetku dlužníka.¹⁰⁹

Zároveň není uvedeno žádné omezení v případě souběhu příjmů invalidního důchodu s příjmem pocházejícím ze zaměstnání nebo podnikání. Ani v tomto

¹⁰⁸ GRYGAR, Jiří. Problematické aspekty oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 19 – 20, ISSN 1210-6348.

¹⁰⁹ STRNAD, Zdeněk. § 412 (Splnění oddlužení). In: KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

případě není za předpokladu splnění podmínek uvedených výše narušena možnost zkráceného režimu oddlužení.

Stejně jako u starobních důchodců není ani stanovena žádná podmínka minimálního uspokojení věřitelů, která je pouze limitovaná minimální splátkou, zjednodušeně „1+1“, tedy v základu být schopen uhradit alespoň zálohu na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce a minimálně tolik být schopen splácet nezajištěným věřitelům. Stejně tak platí, že musí být dána schopnost k této splátce hradit běžné, popřípadě dlužné výživné a odměnu za sepis a podání insolvenčního návrhu, pokud nárok na její úhradu vznikl.¹¹⁰

Jak jsem konstatovala již u starobních důchodců, i zde není výslovně uvedena povinnost dlužníka vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat k plnému uspokojení svých věřitelů – srov. § 412a odst. 4 a odst. 1 písm. c). Tak, jak jsem právě uvedla i u předchozí kapitoly, i zde bude tato povinnost pravděpodobně brána jako univerzální pravidlo a bude zapotřebí ji dodržovat tak, jako je tomu i u ostatních dlužníků.¹¹¹

V poslední řadě dodávám, že i zde platí, že je možné oddlužení v této podobě přiznat pouze jednou. Tak jako u starobních důchodců však nalezneme výjimku, kdy je možné i v dalším insolvenčním řízení přiznat stejnému dlužníku opakovaně osvobození od zbývajících pohledávek ve zkráceném oddlužení, a to z důvodů zvláštního zřetele hodných. O jaké přesné důvody se bude jednat, zjistíme však až postupem času dle rozhodovací praxe soudů.

4.3.5 Problematika nové úpravy

Nerada bych se v této kapitole opakovala a znovu pouze vyjmenovávala potencionální problémy, které jsou v podstatě shodné s problematikou rozebíranou u starobních důchodců. Ve zkratce proto alespoň shrnu body, kterých se dotýkají stejně jako v kapitole č. 4.2.5.

I zde mám lehce obavy ze snahy zneužívat tyto osoby jako „nástroj“ k dosažení finančních prostředků, neb mají invalidé proces oddlužení ulehčen oproti standardnímu oddlužení fyzických osob. Jejich zneužívání a potencionálního nátlaku se však obávám méně než u poživatelů starobního důchodu, a to především s ohledem na průměrný věk invalidních důchodců a celkově větší diverzifikaci mezi

¹¹⁰ Nárok na odměnu za sepis a podání insolvenčního návrhu není přiznán akreditovaným osobám, jimiž je podávána velká část insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení.

¹¹¹ STRNAD, Zdeněk. § 412 (Splnění oddlužení). In: KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

poživateli tohoto důchodu. Obecně jsou v tomto ohledu nejrizikovější právě staří lidé.

Také zde platí chybějící úprava ohledně společného oddlužení manželů, kdy je jeden z manželů poživatel důchodu, avšak druhý nikoli. Tak jako tomu bylo u starobních důchodců, můžeme i u invalidů předpokládat, že při nesplnění podmínky u obou manželů nebude přiznán zkrácený režim oddlužení. Zde by však mohl být tento stav „záchranou“ pro manžela závislého pouze na dávkách invalidního důchodu, neb s ohledem na průměrnou výši tohoto důchodu se dá očekávat, že by nebyla tato osoba často schopna dosáhnout výše minimální splátky. V případě, že bude druhý manžel výdělečně činný, měl by být schopen pokrýt minimální výši splátky za oba manžele, a tím dojít splnění oddlužení.

Jak jsem naznačila i u starobních důchodců, ne vždy může být zvyšující se nezabavitelná částka pro dlužníky výhodná. Samozřejmě nic nebrání dlužníkům v rozhodnutí používat pro splátky v oddlužení i část ze svého nezabavitelného příjmu a v některých případech, kdy dlužníkům například vypomáhá někdo z blízkých s běžnou reží, nečiní pro dlužníky přílišný problém poskytovat několik set korun i ze své nezabavitelné výše příjmu. Toto rozhodnutí musí být však činěno výslovně na základě požadavku dlužníka a není možné ho k tomuto rozhodnutí nutit.

Vzhledem k tomu, že nic nebrání dlužníkům, aby při pobírání invalidního důchodu disponovali souběhem příjmů, je to často i s ohledem na komplikovaný zdravotní stav běžný jev. Často jde pouze o brigády na pár hodin týdně, i tak však tyto doplňkové příjmy napomáhají dlužníkům k vyšším nezabavitelným částkám, a samozřejmě vyššímu plnění.

Naopak nový problém v této situaci spatřuji v souvislosti s uspokojením věřitelů dlužníků pobírajících invalidní důchod. Přestože se může jednat o sporadické případy, je zde možnost měnícího se zdravotního stavu dlužníka v průběhu oddlužení. Samozřejmě ve chvíli, kdy se v průběhu oddlužení stane z neinvalidní osoby osoba invalidní ve druhém či třetím stupni, není zde příliš vysoká pravděpodobnost brzké rekonvalescence. Jsou však osoby, které několikrát stav změní, jako například dlužnice v insolvenčním řízení vedeném pod sp. zn.: KSHK 42 INS 3875/2015, která před schválením oddlužení pobírala invalidní důchod prvního stupně, již měsíc po zahájení splátkového kalendáře ji byl však zvýšen na invalidní důchod třetího stupně a po několika měsících opět snížen na invalidní důchod prvního. Tento proces se znovu opakoval a dlužnici byl

deset měsíců po snížení invalidity na první stupeň opět navýšen invalidní důchod na stupeň třetí. Po dvou letech realizace splátkového kalendáře se výplata invalidního důchodu ustálila a zůstala až do konce splátkového kalendáře vyplácena jako invalidita pro první stupeň.

Tento příklad nás však přivádí k myšlence, jak v podobných situacích postupovat u oddlužení schválených po 1. 6. 2019. Napadá mě situace, kdy insolvenční správce podá zprávu o splnění oddlužení, ke které dlužník doloží listiny dokládající nárok na zkrácené oddlužení, avšak v období podání této zprávy, tedy ve 36. měsíci oddlužení, mu bude zároveň nárok na invalidní důchod ukončen. Jednalo by se tedy o situaci, kdy dlužník splnil podmínky pro splnění oddlužení ve zkráceném režimu, neb by v tento měsíc byl stále invalidním důchodcem, ale bylo by evidentní, že od měsíce následujícího již tímto důchodem disponovat nebude. Obávám se však, že přestože by mohli věřitelé podat odvolání a domáhat se snahy o pokračování v oddlužení dlužníka a jeho uspokojování pohledávek, dlužníkovi by bylo přiznáno osvobození od zbývajících částí neuspokojených pohledávek, neb v rozhodné době splnil podmínky pro zkrácené oddlužení, a nebude tedy přihlíženo ke stavu budoucímu, přestože by s ohledem na zásady insolvenčního řízení bylo, dle mého názoru, pro věřitele spravedlivé v oddlužení pokračovat.

Pro zajímavost ještě uvedu, že v uplynulých pěti letech nevedl Ing. Lukáš Vlašný jediné řízení, ve kterém by byl splátkový kalendář realizován pouze srážkami z invalidního důchodu. Tyto srážky, pokud je vůbec bylo s ohledem na výši invalidního důchodu možné provádět, byly vždy doplněny buďto plněním z Darovacích smluv nebo Smluv o důchodu, popřípadě dlužníci disponovali příjmem ze zaměstnání nebo z podnikatelské činnosti.

4.3.6 Dílčí shrnutí

Zkrácený režim oddlužení pro invalidní důchodce je rozhodně přínosný pro dlužníky, neb jsou při splnění minimálních podmínek, jako je například doložení listin prokazujících jejich nárok na invaliditu druhého nebo třetího stupně, oddlužení již za tři roky od schválení oddlužení.

Výhodný ovšem není pro věřitele, neb, jak jsem již výše nastínila, tyto osoby disponují ve většině případů souběhem příjmů, díky čemuž jsou věřitelé uspokojováni v nejvyšší možné míře, které je dlužník schopen dosáhnout. Zkrácení oddlužení o dva roky tak výrazně sníží konečné uspokojení věřitelů.

Ohledně tohoto výhodnějšího režimu jsem značně skeptická. Spousta invalidních důchodců je v ekonomicky produktivním věku, jejich zdravotní stav se může měnit, a mají proto dostatek času, na rozdíl od problematiky starobních důchodců, své závazky splnit.

Pokud bychom touto myšlenkou zvýhodňovali všechny skupiny osob, které mají složité postavení, a to především co se týče pracovního trhu a ekonomické situace, mohli bychom sem zařadit mnohem více osob nežli pouze poživatelé invalidního a starobního důchodu, ale také matky samoživitelky nebo rodiče na rodičovské dovolené.

4.4 Shrnutí kapitoly

Rok 2019 byl pro novou skupinu osob zařazenou do tzv. zvlášť zranitelných osob zlomový. Novelizace č. 31/2019 Sb. jim přinesla značnou výhodu oproti oddlužení „standardních“ fyzických osob, a sice zkrácení oddlužení na tři roky. Kromě pádu 30% vstupní bariéry, tedy minimálního uspokojení celkového objemu pohledávek, které bylo zapotřebí v minulosti splnit, tak bylo umožněno, aby i za předpokladu minimálního uspokojení věřitelů byly tyto osoby osvobozeny od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, již za tři roky od schválení oddlužení.

Podmínky pro nárok na tento režim oddlužení se mírně liší u poživatelů starobního důchodu a osob s přiznanou invaliditou druhého a třetího stupně. Nejzásadnějším rozdílem je, že nárok na starobní důchod musí vzniknout před schválením oddlužení a trvat po celou dobu oddlužení až do podání zprávy o splnění oddlužení, na rozdíl u podmínek pro přiznání zkráceného oddlužení u osob invalidních, kde postačí, aby byl dlužník invalidní ve druhém či třetím stupni a listiny tento stav prokazující předložil insolvenčnímu správci nejpozději za účelem podání zprávy o splnění oddlužení. Pro dlužníky invalidní důchodce tedy neplatí, že musí nárokem pro invalidní důchod v potřebném stupni disponovat po celou dobu oddlužení.

Z důvodu především možného nátlaku na tyto skupiny osob bylo zároveň stanoveno, že tato forma oddlužení může být až na výjimky přiznána pouze jednou. Myslím, že již v tuto dobu, tedy necelý jeden a půl roku po účinnosti novelizace, můžeme konstatovat, že se očekávání ohledně kratšího oddlužení pro vybraný okruh osob naplnila. Těmto osobám je zjednodušen vstup do oddlužení a celkově i jeho kompletní průběh. Otevřela se možnost oddlužení osobám, především

starobním důchodcům, které by své dluhy především s ohledem na jejich výši již nebyly schopny do konce života splatit. Přestože je i zkrácené oddlužení prováděno formou kombinace splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, nemyslím si, že by došlo k nárůstům zpeněžování, a to především z důvodu nového institutu, tzv. chráněného obydlí. Vzhledem k faktu, že poživatelé důchodů jsou často dlužníky s vícečetnými exekucemi, jsou tedy spíše skupinou nemajetných dlužníků a oddlužení je pro ně poslední šancí, jak se dostat z dluhové situace.

Dle statistických dat dosahuje aktuálně například uspokojení věřitelů v oddlužení u dlužníků starobních důchodců celkem 49 %¹¹². Bohužel v tuto chvíli však nejsme schopni kvalitně predikovat budoucí uspokojení u tohoto okruhu dlužníků po prvních přiznání splnění oddlužení ve zkráceném režimu. Z mého pohledu můžeme očekávat výrazný pokles uspokojení věřitelů, a to již jen s ohledem na zkrácení oddlužení z pěti let na tři roky, avšak stav by mohl být kompenzovaný vyšším počtem poživatelů důchodů vstupujících do oddlužení.

¹¹² *InsolCentrum* [online]. © 2009 – 2019 InsolCentrum, s.r.o. [cit. 8. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/sumar-covid19-oddluzeni/>

5 Oddlužení tzv. „dětských dlužníků“

5.1 Způsobilosti právního jednání dětí

5.1.1 Historický exkurz

Problematika způsobilosti právního jednání nezletilých osob a jejich následků je v soukromém právu řešena již od svého prvopočátku. Například starověké římské právo stanovovalo několik pevných věkových hranic, se kterými byl spojen rozsah způsobilosti člověka právně jednat, kdy první hranicí byl věk 7 let, tedy určení hranice, do kdy nemohly děti činit žádné právní jednání, až do hranice 25 let, kdy se jednalo o osoby dospělé, avšak považované za nezkušené a byla s touto hranicí spojena možnost podání žaloby z důvodu domáhání se náhrady škody způsobené druhou stranou úmyslným podvodným jednáním. Systém stanovení pevných věkových hranic převzal také rakouský Všeobecný občanský zákoník („ABGB“), jenž na našem území platil až do poloviny 20. století. Ke zrušení koncepce pevných věkových hranic došlo až v roce 1960 v souvislosti s přijetím nové Ústavy Československé socialistické republiky a došlo k zavedení způsobilosti k právním úkonům v závislosti na rozumové a volní vyspělosti odpovídající věku nezletilých.¹¹³

5.1.2 Aktuální právní úprava

Přestože došlo po pádu komunistického režimu k rekonstrukci soukromého práva, pojetí způsobilosti nezletilých k právnímu jednání zůstala v zásadě nezměněna.

Občanský zákoník je tak v České republice vybudován na konceptu částečné svéprávnosti nezletilých dětí, přičemž úpravu právního jednání nezletilých nalezneme především v § 31 ObčZ, kde je stanoveno: *„Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“* Jinými slovy jde o vyvratitelnou právní domněnku, dle které je každý nezletilý, který zatím nenabyl plné svéprávnosti, způsobilý k právnímu jednání co do povahy přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku, pokud není prokázán opak. Za

¹¹³ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita a ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*. 2019, č. 21, s. 725-735, ISSN 1210-6410.

této situace jsou tedy „rozumová a volní vyspělost“ považována za objektivní kritéria v souvislosti s posouzením konkrétní situace.

Na rozdíl od historického pojetí je však tento princip doplněn několika pravidly. První z nich se týká situací v běžném životě, kdy za předpokladu souhlasu zákonného zástupce uděleného nezletilému k určitému právnímu jednání může nezletilý v souladu s tímto souhlasem jednat. Další doplňující ustanovení se týká možnosti nezletilého samostatně provozovat obchodní závod nebo jinou obdobnou výdělečnou činnost, přičemž je v těchto případech zapotřebí nejen souhlasu zákonného zástupce, ale i přivolení soudu. Zároveň je stanoveno, že je nezletilý způsobilý zavázat se k výkonu výdělečné činnosti po dovršení 15 let. Poslední pravidlo pro jednání nezletilého stanoví, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není způsobilý samostatně právně jednat v záležitostech, k nimž by bylo zapotřebí přivolení soudu i jeho zákonným zástupcům. Současně doplním, že nezletilým je možné přiznat soudem plnou svéprávnost ještě před nabytím zletilosti, pokud nezletilý prokáže schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti. V takovém případě je na tuto osobu pohlíženo jako na plně svéprávnou, avšak stále nezletilou.

Současný stav tak neobsahuje konkrétní věkovou hranici, která by stanovovala přesný věk nezletilého, před jehož nabytím by nebyl možný přechod dluhu na nezletilou osobu, kvůli čemuž mohou v návaznosti na právní jednání vznikat dluhy dětem i v jejich útlém věku. V tuto chvíli jim proto není poskytována dostatečná zvláštní ochrana.

5.1.2.1 Problematika aktuální právní úpravy

Poplatky za komunální odpad

Nastíněné problematice se často věnuje i judikatura, přičemž jedním z nejdůležitějších judikátů, který jako první důrazně poukázal na závažnost této situace, je nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017 vedený pod spisovou značkou Pl. ÚS 9/15, který se zabýval vyměřováním místních poplatků za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů, zkráceně „poplatky za provoz systému shromažďování odpadů“ nezletilým osobám, v tomto případě konkrétně stěžovatelce, které byly poplatky vyměřeny v jedenácti letech. Ústavní soud tehdy rozhodl, že: „*ustanovení § 10b odst. 1 písm. a) zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, byl v rozsahu, v němž ukládal povinnosti nezletilým poplatníkům, v rozporu s čl. 32 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst.*

4, čl. 3 odst. 1, a s čl. 11 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.“¹¹⁴

V tomto konkrétním případě byl řešen případ stěžovatelky, které byly jako jedenáctileté vyměřeny poplatky za provoz systému shromažďování odpadů, přičemž vyměřené platební rozkazy byly doručovány její matce, a to prostřednictvím veřejné vyhlášky, neb byla v místě trvalého bydliště vedena jako neznámá. Následně byly matce doručeny výzvy k úhradě nedoplatků v náhradní lhůtě, avšak na tyto nijak nereagovala. Poté, co stěžovatelka nabyla zletilosti, došlo k vydání exekučního příkazu k provedení srážek ze mzdy stěžovatelky, který sice napadla odvoláním, avšak neúspěšně. Ústavní soud v rozhodování o této otázce především zdůraznil, že místní poplatky nezohledňují věk poplatníka či jeho majetkovou situaci, přestože je evidentní, že v době uložení povinnosti obvykle nezletilý nedisponuje majetkem a zároveň ani nemá možnost finanční prostředky získat výdělečnou činností, kvůli čemuž jsou následně ve chvíli vstupu do dospělosti zatíženi veřejnoprávními dluhy. Ústavní soud konstatoval, že tyto druhy poplatků by měly být nezletilým ukládány pouze v tom případě, že mohou postihnout příjmy nebo majetek nezletilých, přičemž pokud jím nedisponují, má dojít ke splnění této povinnosti v rámci vyživovací povinnosti rodičů, popřípadě jiných osob, neb jde o povinnost uloženou autoritativně veřejnou mocí.

Kromě problematiky komunálního odpadu v tomto rozhodnutí Ústavní soud taktéž rozvedl problematiku „rdousícího účinku poplatku vůči nezletilým“, tedy stavu, za kterého je daň (poplatek) pro nezletilé takovým břemenem, že nejsou fakticky schopni ji splnit a teoreticky u nich ani není možné splnění předpokládat.

Taktéž neopomenul zdůraznit povinnost ochrany této skupiny osob s ohledem na jejich zranitelnost a znevýhodnění. V neposlední řadě se zabýval rodičovskou odpovědností v souvislosti s plněním povinnosti k placení poplatku. Zde shrnul stav, kdy institut rodičovské odpovědnosti zajišťuje ochranu nezletilého, a dalo by se tedy předpokládat, že v případě, kdy je nezletilý povinný k úhradě nějakého poplatku, odpovídá za splnění této povinnosti právě rodič. Tato úvaha vychází ze stanoviska vlády, avšak v zákoně nemá dostatečnou oporu.

V návaznosti na judikaturu došlo k vyřešení situace začleněním několika ustanovení do zákona č. 266/2015 Sb., o místních poplatcích, jenž mají předcházet výše uvedenému příkladu. V první řadě se jednalo dle § 10 odst. 3 zákona č.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15.

266/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů o osvobození od poplatku pro děti umístěné v dětských domovech a nezaopatřené děti umístěné v domově pro osoby se zdravotním postižením. Dále bylo v § 12 odst. 1 téhož zákona stanoveno, že v případě vzniku nedoplatku na poplatek u nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, přechází povinnost uhradit poplatek na zákonného zástupce. V neposlední řadě byla do zákona vnesena možnost úplného či částečného prominutí poplatku. Těmito změnami tak došlo k eliminaci případů vzniku tzv. dětských dlužníků, jejichž dluhy vznikaly z neuhrazeného poplatku za komunální odpad.

Dluhy vzniklé z „jízdy načerno“

Dluhy vzniklé z neschopnosti nezletilých prokázat platnou jízdenku při přepravní kontrole jsou aktuálně velkým tématem především v souvislosti s nedostatečným zajištěním procesních práv dítěte, kvůli čemuž nezletilým vznikají vysoké dluhy skládající se nejen z jízdného a přírážky k němu, ale následně úroků z prodlení, nákladů s uplatněním pohledávky a potencionálními náklady za soudní řízení. Z nezaplacení jízdného, pohybujícího se obvykle v řádech desetikorun, tak vznikají dluhy za tisíce. K nehrazení jízdného dochází u dětí z různých důvodů, ať již z důvodů nedbalostních, či těch, které nejsou schopny ovlivnit, když jim rodiči nejsou poskytovány finanční prostředky na úhradu jízdného, a s tím spojenou lhostejnost zákonných zástupců uhradit dlužnou částku.

Jako druhý judikát proto uvedu nález Ústavního soudu I. ÚS 1775/14 ze dne 15. 2. 2017, týkající se „jízdy načerno“, a to především z důvodu, že spolu se zde uvedenými příklady jde o jeden z nejčastějších původců dluhů nezletilých.

Ústavní soud v tomto případě řešil případ stěžovatelky, která se v době její nezletilosti, konkrétně ve věku dvanácti let, opakovaně při jízdě městskou hromadnou dopravou nedokázala na výzvu přepravní kontroly prokázat platnou jízdenkou, kvůli čemuž stěžovatelce vznikla povinnost uhradit cenu jízdného, a to včetně přírážky. Z důvodu nesplnění povinnosti byla na navrhovatelku podána žaloba na zaplacení dlužných částek. Vzhledem k tomu, že byla stěžovatelka v řízení zastoupena matkou, jakožto zákonným zástupcem, která vůči platebním rozkazům ukládajícím stěžovatelce povinnost uhradit pohledávky včetně náhrady nákladů řízení nepodala odpor, nabyly tyto právní moci a pohledávky byly následně předány k exekučnímu vymáhání. Nutno podotknout, že stěžovatelka byla v období od „jízdy načerno“ do dosažení zletilosti svěřena do ústavní výchovy.

Ústavní soud v tomto případě dospěl k závěru, že je zapotřebí zabývat se tím, zda nezletilé dítě, které je způsobilé uzavřít smlouvu o přepravě osob, si je zároveň vědomo důsledků spojených s neuhrazením jízdného a s ním spojených přírůžek k jízdnému, popřípadě hrazení nákladů řízení o zaplacení této částky, když je za úkol obecných soudů dané pečlivě zkoumat především s ohledem na chránění zájmů dítěte. V opačném případě dítě vstoupí do dospělosti se závazky, které mohou mít rdousící efekt ve smyslu, jak bylo vysvětleno výše.¹¹⁵

Dluhy vzniklé ze smluv s mobilními operátory

S ohledem na zvyšující se rozmach využití služeb mobilních operátorů se v této souvislosti začaly objevovat taktéž případy dětských dlužníků s dluhy za mobilní hlasové a datové služby.

Jelikož operátoři nabízejí zvýhodněné podmínky pro své uživatele, především pro studenty a nezletilé, došlo k případu, kdy matka uzavřela smlouvu na studentský tarif na svého v té době teprve osmiletého syna, který s ní ani nežil ve společné domácnosti. Jelikož matka řádně nehradila měsíční vyúčtování, byl podán na jejího syna exekuční návrh. Na základě šetření provedeného veřejným ochráncem práv reagoval na danou situaci Český telekomunikační úřad a stanovil, že jelikož je rodič nositelem rodičovské odpovědnosti, je také zodpovědný za úhradu závazků dítěte, a dluhy budou tedy vymáhány po zákonných zástupcích dětí.¹¹⁶

Přístup Českého telekomunikačního úřadu byl v tomto případě, z mého pohledu, velmi přínosný, neb se nesmí stávat, aby bylo dítě zodpovědné za závazky, které vzniknou ve prospěch jiné osoby, o to hůře zákonných zástupců, kteří navíc těží ze stavu, že je dluh následně vymáhán po dítěti.

Myslím si, že velkou část vzniku dětských dluhů by bylo možné vyřešit podobnými dílčími řešeními a nebylo by přímo zapotřebí razantně zasahovat do svéprávnosti dětí, především vezmeme-li v potaz obdobné důvody vzniku dluhů, které vznikly před 18. rokem života.

Dluhy za ubytování, z nájmu bytu nebo domu

Jedním z posledních rozsudků věnujících se této otázce bylo rozhodnutí Ústavního soudu č. j. ÚS 1639/2018 ze dne 8. ledna 2019, který se zabýval

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14.

¹¹⁶ Veřejný ochránce práv. Rodiče nemají zadlužovat své děti. In: *Ochrance.cz* [online]. 11. 10. 2019 [cit. 14. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/rodice-nesmi-zadluzovat-sve-deti/>

problémem rozumové a mravní vyspělosti nezletilé v souvislosti s jejím ubytováním v domově mládeže, když jako vedlejší účastnice současně se svou matkou, tedy s jejím souhlasem a vědomím, společně podepsaly přihlášku k ubytování nezletilé. Ta však následně nehradila poplatek za ubytování a stěžovatelka byla nucena domáhat se úhrady dlužných poplatků prostřednictvím platebního rozkazu, který jí však Okresní soud v Šumperku zamítl, když uzavřel, že nezletilá nebyla dostatečně svéprávná, aby o volbě ubytování rozhodovala, a šlo pouze o zdánlivé jednání ve smyslu § 554 ObčZ, k němuž se dle zákona nepřihlíží.

Ústavní soud v tomto případě konstatoval, že podepsala-li vedlejší účastnice přihlášku k ubytování, kdy byla seznámena i s povinností hradit měsíční poplatek za ubytování, nedošlo zde sice k uzavření smlouvy, avšak vedlejší účastnice svým podpisem přihlášky projevila svou vůli být na místě ubytována, a není tak možné posuzovat nárok stěžovatelky jako bezdůvodné obohacení.¹¹⁷

Zde se přikláním k rozhodnutí soudu, a to mimo jiné z důvodu věku stěžovatelky při podpisu přihlášky k ubytování. Přestože byla samozřejmě nějakým způsobem ovlivněna přítomným zákonným zástupcem, nemyslím si, že by nebyla schopna si neuvědomit povinnost, která jí podpisem přihlášky vznikla.

Co se týče uzavírání nájemní smlouvy, není s ohledem na právní úpravu možné, aby byla uzavřena přímo nezletilým, který není plně svéprávný. Je však možné, aby na dítě nájem bytu či domu přešel. Daná situace je upravena v ustanovení § 2279 ObčZ, podle kterého platí, že zemře-li nájemce, přejde nájem na člena nájemcovy domácnosti, který v bytě žil ke dni smrti nájemce a nemá vlastní byt.

Kvůli přechodu nájmu se tak stranou nájemní smlouvy může stát nezletilé dítě, typicky při smrti rodičů dítěte. V souladu se zákonem je sice možné oznámit do jednoho měsíce pronajímateli, že osoba v nájmu pokračovat nechce, jde však o tak krátkou lhůtu, že ani v případě, kdy bude dítěti obratem přidělen veřejný poručník, nelze reálně uvažovat o možnosti stihnout takto zareagovat.¹¹⁸ Dítě, které více než kdy jindy potřebuje zvýšenou ochranu, je tak vystaveno povinnosti, kterou po něm fakticky není možné požadovat.

Také zde vidím určitý prostor pro dílčí úpravu problému, jako například prodloužení lhůty k oznámení pronajímateli, že osoba již nebude v nájmu

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu e dne 1. 8. 2019, sp. zn. IV. ÚS. 1639/2018.

¹¹⁸ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita a ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*. 2019, č. 21, s. 725-735, ISSN 1210-6410.

pokračovat. Prodloužení lhůty by se vztahovalo pouze k dětem do určité hranice věku, kde by bylo omluvitelné, že pronajímatel strpí delší lhůty v zájmu malého dítěte.

Obdobné dluhy

Kromě dluhů vznikajících na základě výše uvedených situací alespoň uvedu další obvykle se vyskytující původce tzv. dětských dluhů. Jde například dluhy vzniklé v souvislosti s výpůjčkami knih z knihoven, neuhrazené poplatky za vedení účtů, které dětem založí rodiče, nebo i dluhy v rámci dědictví.

Na výše uvedených judikátech jsem se snažila poukázat na závažnost problematiky aktuální právní úpravy obsažené v občanském zákoníku a její možné dopady na ekonomickou situaci osob ve chvíli, kdy nabydou plné svéprávnosti. Jak bylo nastíněno, svých závazků si až do této doby nemusí být vůbec vědomy a v zásadě nedisponují možnostmi, jak se v těchto situacích bránit.

5.2 Model tzv. dětského dlužníka

Zákon předpokládá, že nabytím zletilosti a plné svéprávnosti, dojde při zániku rodičovské odpovědnosti rodičů k odevzdání jmění, které spravovali, a případně na žádost dítěte k předložení vyúčtování správy jmění bez zbytečného odkladu. Pokud by tedy dítěti vznikl nějaký dluh, bude o něm v tomto momentu rodiči informován a započne mu za předpokladu, že se bude domnívat, že rodiče nejednali jako řádní hospodáři, běžet promlčecí lhůta na případnou náhradu škody z jejich strany. Vzhledem k tomu, že v souladu s § 636 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb. NOZ činí lhůty deset let v případě práva na náhradu škody či jiné újmy a patnáct let v případě úmyslně způsobené škody, je dítěti poskytnuto dostatečně dlouhé časové období na vymáhání škody.¹¹⁹

Uvedený postup však předpokládá, že si jsou rodiče vzniklého dluhu vědomi a budou o něm dítě informovat. Děti však standardně nejsou zadlužovány v rodinách, kde je finanční situace pod kontrolou a rodiče žijí spořádaným životem. Naopak jde ve většině případů o sociálně slabé rodiny. Není výjimkou, že se tito lidé často stěhují, mění své faktické, nikoli však trvalé bydliště, které mají mnohdy vedené na městském úřadu, a proto jim není doručováno standardní cestou, kvůli čemuž o svých dluzích, natož pak o dluzích svých dětí, vůbec nevědí.

¹¹⁹ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita a ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl třetí: pohled praktický, morální, procesní, komparační a aktuální návrhy legislativního řešení. *Právní rozhledy*. 2019, č. 23-24, s. 807 – 816, ISSN 1210-6410.

Není výjimkou, že dětští dlužníci pocházejí z rodin, které jsou v mnoha ohledech dysfunkční, a to jak finančně, tak co se týče rodinných vztahů. Děti proto mnohdy reálně nežijí se svými rodiči, ale jsou vychovávány rodinnými příbuznými, v horším případě jsou umisťovány do dětských domovů. Důvodů, proč rodiče dluh dítěte neuhradí, je tak vícero, může se jednat o problém finanční, tedy nedostatek prostředků, ze kterých by dluh uhradili, nebo fakt, že o dluhu vůbec nevědí, když s nimi dítě nežije, či může jít o pouhou lhostejnost a ignorování problému, u kterého předpokládají, že pokud dluh vznikl dítěti, pravděpodobně prostě zmizí.¹²⁰

Patrně se mohou vyskytnout výjimky, ale většinu zadlužených dětí nenajdeme v „normálně“ fungujících rodinách. Pokud rodiče vykonávají řádně rodičovské povinnosti, dluh za dítě uhradí. Za dluhy dětí, a to v návaznosti na uvedené judikáty, bychom proto měli hledat rodiče.

Pokud dítě pochází z naznačených poměrů, kdy se o něj rodiče dostatečně nestarali nebo nebyli finančně schopni zabránit zadlužení dítěte, jelikož jsou sami zadluženi a nacházejí se ve finančních problémech, nemůžeme očekávat, že budou dítě o jeho dluzích při dosažení zletilosti informovat. Dítě se proto o svých dluzích dozvídá až ve chvíli, kdy jsou mu doručovány písemnosti od exekutora či postihována mzda srážkami ze mzdy.

Samozřejmě v tu chvíli dítě může uplatňovat náhradu škody po rodičích, avšak položme si otázku, zda tak opravdu učiní. Nejen že dítě v tu chvíli stojí před rozhodnutím žalovat své rodiče, a tedy minimálně prohloubit rozvrat rodinných vztahů, ale v mnohých případech si je i vědomo, že s ohledem na životní styl rodičů to jeho situaci nevyřeší. Nejen z mého pohledu proto není vhodné, aby jediným východiskem z dluhové situace dětských dlužníků byl postup dle § 896 a násl. ObčZ.¹²¹

Důvodů, proč je obecně narůstající počet dětských dlužníků problémem, je hned několik. V první řadě jsou tito mladí lidé hned na počátku svého dospělého života značně znevýhodněni. Ne svojí vinou mají vstoupit do života značně indisponováni a pravděpodobně nechápou důvod, proč zrovna oni by měli svoje životy takto začínat.

Pokud bych se měla alespoň pokusit se vžít do některého z těchto případů, vyrůstala bych ve špatných finančních podmínkách, několik let bych z důvodu

¹²⁰ FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita a ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl třetí: pohled praktický, morální, procesní, komparační a aktuální návrhy legislativního řešení. *Právní rozhledy*. 2019, č. 23-24, s. 807 – 816, ISSN 1210-6410.

¹²¹ Ibid.

nezájmu rodičů byla přemístěna k žití u svých prarodičů, a pravděpodobně bych „bojovala“ s tím, jaký mám život, viděla bych dospělost, tedy ten pomyslný zlom ve věku osmnácti let, jako nový start. U dětí z dětských domovů to tak přesně je, neb v době nabytí zletilosti tyto dětské domovy opouštějí a začínají žít „nový“ život. V ideálním případě bych si našla práci, bydlení a snažila se začlenit do běžného života. Po úvodní euforii vítězství bych však při první výplatě zjistila, že jsou mi prováděny srážky ze mzdy a chodí mi písemnosti od exekutorů. Sama bych v tento moment pravděpodobně pocívala nespravedlnost a dost možná bych svoji situaci zazlívala systému, který to dopustil. Je poměrně logické, jak může takovýto člověk svou situaci řešit. Je možné, že se to pokusí řešit nějakým sofistikovaným způsobem, zjistí si, jaké má exekuce a v jaké výši, požádá o pomoc dluhovou poradnu. Obávám se však, že pravděpodobnější postup těchto mladých lidí bude přechod do šedé ekonomiky, v horších případech do černé. Tímto krokem však svůj problém nevyřeší a pouze do budoucna zhorší. Taktéž bude mít toto rozhodnutí negativní dopady na ekonomiku státu.

Dle statistik Exekutorské komory České republiky za rok 2019¹²² žije v České republice 3.476 dětí a mladistvých, kteří jsou exekucí zatíženi, přičemž 2.200 z nich je dokonce mladších 15 let. Děti, které budou mít alespoň jeden dluh, který však zatím není exekučně vymáhán, tak bude několikanásobně více. Přestože dluhy samotné nedosahují nijak vysokých částek, za dobu několika let „jejich života“ narůstají o příslušenství a stanou se příliš vysokými, aby je mladý člověk na prahu své zletilosti byl schopen v co nejkratší době uhradit, a brzdí je od toho pomyslného startu a možného plnění snů.

Nutno také podotknout, že motivace splatit tyto dluhy je o to menší, když se na jejich vzniku ve většině případů nepodíleli, či pouze minimálně, a především z jejich vzniku neměli žádné výhody ani profit.

5.3 Cíl novelizace insolvenčního zákona č. 230/2019 Sb.

Vzhledem k silné medializaci problému v uplynulých letech eskalovala situace do takových rozměrů, že se o ní začali kromě politiků zajímat i běžní občané. Prvním možným řešením byl poslanecký návrh novelizace insolvenčního zákona, který měl jako první varianta vyřešit palčivý problém. Je však pravdou, že

¹²² Exekutorská komora České republiky. Statistiky exekucí za rok 2019: Klesl počet exekucí i povinných. 5. 3. 2020 In: *Ekr.cz* [online]. [cit. 14. 11. 2020] Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2697-statistiky-exekuci-za-rok-2019-klesl-pocet-exekuci-i-povinnych?w=>

změna insolvenčního zákona a ustanovení výhodnějšího či privilegovaného oddlužení není řešením problému jako takového, nýbrž již pouze řeší důsledek a nezabývá se jeho vznikem.

Cílem novelizace bylo dle předkladatelky poslankyně Kateřiny Valachové především vyřešit problém několika tisíc mladých lidí, kteří se dostali do bezvýchodné situace právě proto, že v naší zemi je vůbec možné se do podobné situace dostat a vznik dětských dluhů dovolujeme. Namísto postihu zákonných zástupců, kteří děti do zadluženosti v podstatě dovedli, necháváme mladé lidi, aby se se situací sami vypořádali.¹²³

Tak či onak je novelizace insolvenčního zákona č. 230/2019 Sb. velkým přínosem pro dětské dlužníky a je to alespoň malá pomoc, jak těmto mladým lidem jejich komplikovaný start do dospělého života ulehčit, a to i s ohledem na mimořádný zájem na oddlužení těchto osob na počátku jejich ekonomické aktivity.¹²⁴

5.4 Novelizace zákona č. 230/2019 Sb.

Dne 24. 5. 2019, tedy krátce před účinností tzv. oddlužovací novely, byl skupinou poslanců předložen návrh insolvenčního zákona, týkající se pouze jednoho odstavce, přesněji doplnění § 412a o nový odstavec 6 týkající se speciálních pravidel pro tzv. dětské dlužníky.

Tento návrh se dle předkladatelů podobal filosofii oddlužení starobních a invalidních důchodců, jejichž zvýhodněný režim oddlužení v té době již pouze vyčkával na svou účinnost. Vzhledem k tomu, že byla tato novelizace zákona značně připodobňována již dříve řešené kategorii zvlášť zranitelných osob, bylo v zájmu, aby nabyla účinnosti v co nejkratší době od účinnosti novelizace č. 31/2019 Sb.

Novela byla přijata pod č. 230/2019 Sb. dne 14. 8. 2019 (sněmovní tisk č. 493) a byla přijata ve zkráceném legislativním procesu v prvním čtení dne 10. 7. 2019, s účinností od 1. 10. 2019.

V návrhu bylo kromě nových změn také navrženo, aby se ve všech insolvenčních řízeních zahájených od účinnosti tzv. oddlužovací novely postupovalo podle znění navrhované úpravy, tedy aby se jednalo o procesní retroaktivní ustanovení, a to především z důvodu dlouhodobě nevyhovujícího stavu

¹²³ *Sněmovní tisk č. 493/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019 [cit. 15. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=493&CT1=0>

¹²⁴ *Ibid.*

ohledně tzv. dětských dlužníků, jejíž řešení již dle předkladatelů nesneslo odkladu a bylo správné ho zakomponovat právě v době účinnosti oddlužovací novely, jejímž cílem bylo především rozšířit vstup do oddlužení pro co nejširší okruh osob.¹²⁵

Přestože si byla vláda vědoma možného úskalí při použití procesní retroaktivity, a to především s ohledem na dopad na práva věřitelů v rozhodování o způsobu oddlužení, či potřebě opravovat a opakovaně předkládat insolvenčnímu soudu insolvenčními správci zprávy pro oddlužení¹²⁶, bylo dle přechodného ustanovení čl. II zák. č. 230/2019 Sb. stanoveno, že se bude dle této novely postupovat nikoli až v řízeních zahájených po účinnosti této novely, ale již v řízeních, jež byla zahájena a bylo v nich vydáno rozhodnutí o úpadku po 31. 5. 2019, tedy shodně s účinností zákona č. 31/2019 Sb.

5.5 Podmínky oddlužení

S ohledem na fakt, že byl návrh novelizace insolvenčního zákona pro zavedení zvýhodněného režimu oddlužení pro dětské dlužníky připodobňován k režimu oddlužení starobních a invalidních důchodců, je tato varianta oddlužení v podmínkách dosti podobná oddlužení důchodců.

Podmínky splnění oddlužení nalezneme v ustanovení § 412a odstavec 6, který říká, že: *„Pokud pohledávky nezajištěných věřitelů vznikly alespoň ze dvou třetin jejich výše před dosažením 18 let věku dlužníka, je oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splněno, jestliže nebylo zrušeno po dobu 3 let od schválení oddlužení. Za pohledávku vzniklou před dosažením 18 let věku dlužníka se dále považuje příslušenství takové pohledávky, smluvní pokuta vzniklá na základě stejné smlouvy jako taková pohledávka a pohledávka, která vznikla na základě smlouvy uzavřené při podnikatelské činnosti věřitele před uplynutím 3 let od dosažení 18 let věku dlužníka, jestliže obdržené plnění dlužník alespoň ze dvou třetin jeho výše využil k úhradě pohledávky podle věty první.“*

V první řadě si můžeme povšimnout shodného prvku s oddlužením jiných skupin zvláště zranitelných osob, a sice délky oddlužení, která je stejná, a při

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 230/2019 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

¹²⁶ *Sněmovní tisk č. 493/1* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019 [cit. 12. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=493&CT1=1>

dodržení zbylých podmínek slibuje oddlužení za dobu tři let¹²⁷ od schválení oddlužení.

Shodně je stanovena i podmínka vyskytující se i u jiných variant oddlužení, a sice splnění oddlužení za předpokladu, že za rozhodnou dobu, v tomto případě tři let, nebylo oddlužení zrušeno.

Dalším znakem tohoto oddlužení je fakt, že tato osoba bude oddlužena nehledě na konečnou výši uspokojení nezajištěných věřitelů, nebude zde tedy platit podmínka oddlužení za tři roky pouze za předpokladu splnění 60 %, přestože nejde o poživitele starobního či invalidního důchodu II. nebo III. stupně.

Samozřejmě i zde je možné uvažovat o absentující podmínce výslovné povinnosti dlužníka vynaložit veškeré možné úsilí, které lze po něm požadovat, k co nejvyššímu uspokojení věřitelů. Jak již bylo zmíněno dříve, i zde se dá předpokládat, že se jedná o univerzální pravidlo,¹²⁸ a mělo by být dodrženo ve všech variantách oddlužení.

Shodně je zamýšlena i výše minimální splátky pro schválení oddlužení, tedy ve stylu „1+1“ tak, jak je minimální hranice nastavena u všech ostatních oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Hlavní změna definující tuto variantu oddlužení se týká podmínky, vymezující okruh potencionálních osob, pro které bude přístupná. Dlužník, kterému bude oddlužení za těchto výhodnějších podmínek umožněno, musí mít pohledávky vzniklé alespoň v souhrnu z výše dvou třetin před dosažením jeho 18 let věku.

Hranice dvou třetin může být pro někoho otázkou pochybností a možná až příliš shovívavá, avšak zdůvodnění nalezneme právě v důvodové zprávě, která říká, že není možné odepřít tuto variantu každé osobě, které vznikl nový dluh po dovršení 18 let věku, neb se dá předpokládat, že svou situaci se bude snažit v první řadě vyřešit právě půjčkami a vznikem nových dluhů na úhradu dluhů z dětství. Není možné reálně předpokládat, že mladý člověk na prahu dospělosti bude ihned uvažovat o možnosti oddlužení a nepokusí se situaci „vyřešit“ jinými možnostmi. Přestože tedy budou některé pohledávky pocházet již z „dospělého“ života a budou vznikat ze svobodné vůle věřitele při jeho podnikatelské činnosti, bude za

¹²⁷ Někteří z poslanců, například pan Jan Farský, navrhovali splnění oddlužení dokonce za dobu jednoho roku od schválení oddlužení. S ohledem na kompromisy mezi potřebami dlužníka a věřitele však tyto návrhy neprošly a byla stanovena doba shodná s dobou oddlužení zbylých kategorií zvláště zranitelných osob.

¹²⁸ STRNAD, Zdeněk. § 412 (Splnění oddlužení). In: KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

předpokladu použití minimálně dvou třetin získaného plnění na úhradu dluhů z dětství považován tento závazek taktéž za dluh vzniklý před 18. rokem života.

Dále je stanoveno, že právní fikcí se mezi dluhy vzniklé před 18. rokem bude řadit i veškeré příslušenství těchto dluhů, přestože se dá předpokládat, že vzniknou až po dosažení zletilosti. Zároveň se může zdát, že některé pohledávky vznikly jako pohledávky nové, uzavřené až po uplynutí 18 let věku, je však potřeba u těchto rozlišovat „nové“ pohledávky a pohledávky vznikající refinancováním, použité na úhradu dluhů z dětství.

Přestože věřitelé budou nuceni na jedné straně strpět kratší dobu možného uspokojení jejich pohledávek pro dobro oddlužení těchto mladých osob, byla snaha tento ústupek vykompenzovat podmínkou, aby na tuto variantu oddlužení dosáhly pouze osoby, které včas projeví zájem svou situací vyřešit, a byla proto stanovena hranice období 3 let od dosažení 18 let věku, do které musí tyto dluhy vzniknout.

Důležité je také uvést, jak a kdy budou muset být prokázány skutečnosti o splnění předmětných podmínek. Předpokládá se, že by dlužník měl danou situaci avizovat již v době rozhodování o splnění oddlužení, a za součinnosti insolvenčního správce, který přihlášené pohledávky přezkoumává, dojít k závěru, že má dlužník nárok na privilegované oddlužení za tři roky pro tzv. dětské dlužníky. Hlavní důkazní břemeno by však měl pravděpodobně nést dlužník, a to především s ohledem na původ vzniku dluhu při podnikatelské činnosti věřitele a použití minimálně dvou třetin přijatého plnění právě na úhradu svých starých dluhů¹²⁹.

Předpokládám, že na rozdíl od invalidních důchodců by existence skutečností měly být avizovány již ve zprávě pro oddlužení, a to i z důvodu avizování informace věřitelům. Insolvenční správce si musí být dané situace vědom, aby případně mohl podat zprávu o splnění oddlužení po uplynutí třech let.

Jak již bylo zmíněno, tento mimořádný postup může být dle přechodného ustanovení čl. II zák. č. 230/2019 Sb. použit v řízeních, která byla zahájena, a současně v nich bylo rozhodnuto o úpadku, po 1. 6. 2019.

5.6 Průzkum provedený mezi nezletilými

Přestože je velice přínosné, že se začal problém dětských dlužníků otevřeně řešit a je snaha s tímto problémem bojovat, zamýšlela jsem se nad tím, jak moc je tento problém řešen právě mezi osobami, kterých se týká. Dětské dluhy a kauzy

¹²⁹ *Sněmovní tisk č. 493/1* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019 [cit. 14. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=493&CT1=1>

okolo dětských dlužníků byly před přijetím novelizace insolvenčního zákona velmi medializované a mohli jsme nabýt dojmu, že o tomto problému slyšel každý a každý již ví, že existuje něco jako „oddlužení pro mladé s dluhy z dětství“. Jelikož jsem si však sama vědoma, které problémy řeší lidé blízcí zletilosti, nebyla jsem si jistá, zda je opravdu toto podvědomí i mezi nimi, přestože jsou to právě oni, kteří by měli být o možnostech oddlužení nejvíce informováni.

Rozhodla jsem se proto uskutečnit alespoň menší průzkum. Z důvodu výběru okruhu respondentů jsem se obrátila na jednu ze středních škol v místě mého bydliště. Jde o Vyšší odbornou školu, Střední školu, Centrum odborné přípravy se sídlem Budějovická 421, 391 02 Sezimovo Ústí.¹³⁰ Tato škola je poměrně specifická svým zaměřením, proto jsou studenti povětšinou chlapci. Zároveň se jedná o střední školu velmi otevřenou pro studium studentů ze vzdáleného bydliště a mnoho z nich je ubytovaných na některém ze školních internátů. Dle slov jedné z vyučujících je mezi studenty nemálo dětí pocházejících z problematických rodin, a to jak co se týče rodinných vztahů, tak jejich ekonomické situace. Respondenti byli vybráni ze tříd prvního až třetího ročníku střední školy, tedy ve věku cca 15 – 18 let.

S ohledem na výběr školy se dá proto předpokládat určité zkreslení výsledků, když je možné, že výsledek dotazníku by byl rozdílný při vyplnění studenty například z prestižního soukromého gymnázia či školy s větším zaměřením na finance a ekonomiku. Okrajově je však i na této střední škole finanční gramotnost v rámci některých předmětů vyučována.

Při výběru otázek do dotazníku jsem se snažila zaměřit na několik věcí. V první řadě zjistit, zda jsou studenti srozuměni se základními pojmy týkající se dluhů, následně se alespoň částečně pokusit zjistit, zda se již s nějakými dluhy setkali, a postupně přejít k jádru problematiky a zjištění, zda jsou v rámci oddlužení dětských dlužníků informováni. Celkem bylo položeno 86 žákům 10 otázek k vyplnění

První otázka zněla, zda student ví, co jsou exekuce. Zde 85 žáků odpovědělo, že ano, a pouze jeden, že ne. Je tedy očividné, že ohledně exekucí jsou děti informováni, resp. o nich minimálně někdy slyšely a mají alespoň základní podvědomí, o jakou problematiku se jedná.

¹³⁰ Původní plán byl uskutečnit několik přednášek spolu s diskuzí a závěrečným vyplněním dotazníků na vícero středních školách v okolí mého bydliště, bohužel však z důvodu opatření spojených s pandemií COVID-19, se mi povedlo uskutečnit pouze sběr dat pomocí dotazníků na jedné ze středních škol.

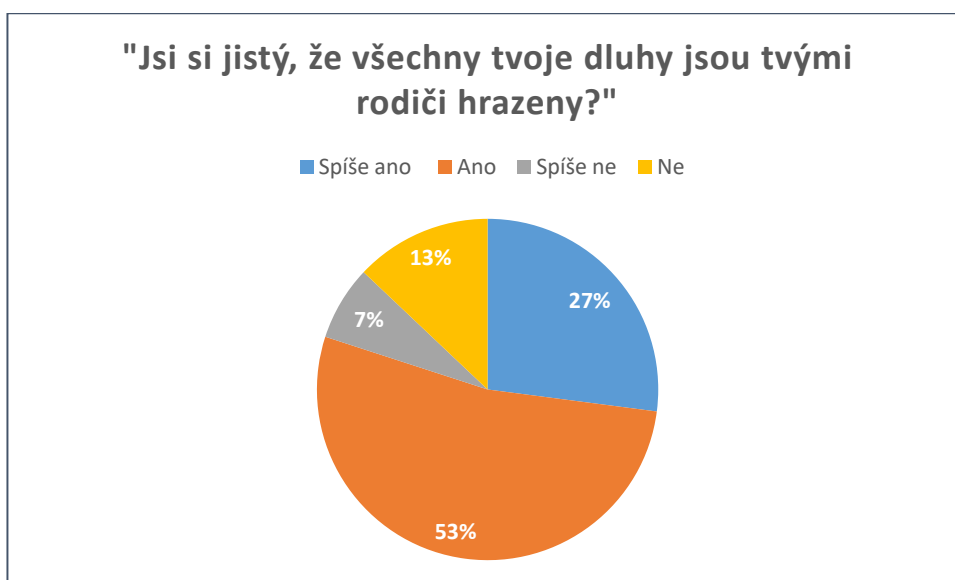
Druhá otázka, zda student ví, k čemu slouží oddlužení, již však tolik úspěchu nenesla. Z celkového počtu studentů odpovědělo 54 ano, 31 ne. Zde již můžeme spatřit první problém. Přestože je oddlužení mladším institutem, je již poměrně hojně využívaný a jedná se pravděpodobně o nejefektivnější variantu řešení dluhové pasti, jak je z výsledku evidentní, velká část dětí však o ní není informována.

Třetí otázka směřovala více do osobní roviny žáků, přičemž se jednalo o otázku, zda znají někoho, kdo má problém s hrazením svých závazků. Dítě bylo vedeno k tomu, aby se zamyslelo nad tím, zda ve svém okolí slyšelo o osobě, která má finanční problémy a pravděpodobně je adekvátně není schopna vyřešit. Zde odpovědělo 11 studentů ano, 75 ne. Pokud bychom neuvažovali možnost zkreslení dotazníků, kdy by se některé děti mohly například stydět odpovědět jinak nežli ne, ani výše 11 dětí, které odpověděly ano, není zanedbatelná, a to především proto, že se dá očekávat, že nejvíce dospělých osob, se kterými jsou děti v kontaktu, jsou příslušníci rodiny.

Čtvrtá otázka byla zpřesněním předchozí, a sice zda student zná někoho, kdo má exekuce, či je v insolvenční. Zde odpovědělo 9 dětí ano, 77 ne. Výsledky jsou skoro shodné s výsledky předchozí otázky, přičemž dané příkládám fakt, že dlužníci často řeší své finanční problémy až ve chvíli, kdy jsou na ně vedeny exekuce a neřeší své závazky včas. Je také více diskutováno, zda je na osobu vedena exekuce, či je v insolvenčním řízení, v porovnání se stavem, že „nestíhá splácet úvěr“.

Pátá otázka již směřovala k dluhové problematice dětí a dotazovala respondenty, zda si jsou vědomi faktu, že za jejich dluhy automaticky neodpovídají jejich rodiče. Zde jsem byla poměrně mile překvapena, neb 63 studentů odpovědělo ano, 23 ne. Přiznám se, že jsem očekávala mnohem více pesimistické výsledky a drtivou většinu odpovědí směřující k jejich neodpovědnosti za vzniklé dluhy. Přestože 23 odpovědí znamená, že si jedna čtvrtina respondentů není vědoma své odpovědnosti, tři čtvrtiny si svých potencionálních závazků vědomi jsou, a je proto větší šance, že se budou snažit jim předcházet.

Šestá otázka již byla opět více osobní a z důvodů většího množství odpovědí jsem se ji rozhodla znázornit pro lepší přehlednost do grafu.

Tabulka 3 - "Jsi si jistý, že všechny tvoje dluhy jsou tvými rodiči hrazeny?"

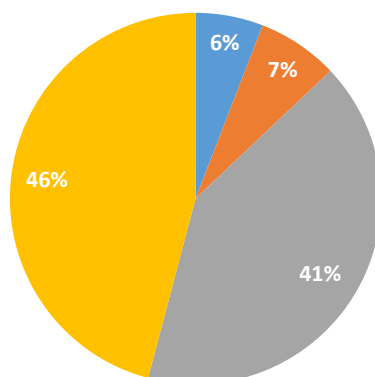
Z grafu je očividné, že 20 % dětí uvedlo, že si nejsou jistí, že jejich zákonní zástupci plní adekvátně svou rodičovskou povinnost a dohlíží na bezdlužnost svých potomků. Tento výsledek grafu může být jedním z velmi důležitých výsledků průzkumu, neb se dá očekávat, že odpověď dětí bude závislá především na rodinných vztazích a ekonomické situaci zákonných zástupců. Nemyslím si, že je pravděpodobné, aby se dítě z fungující, ekonomicky stabilní rodiny domnívalo, že za něj rodiče nehradí dluhy. Je tedy pravděpodobné, že dětský dlužník bude právě v těchto 20 %.

Další otázka byla opět spíše teoretická a dotazovala se studentů, zda si myslí, že je možné mít exekuce již v dětství. Zde se opět projevila neinformovanost mladistvých, neb 48 odpovědělo ano a 38 ne. Z tohoto výsledku můžeme vyvozovat, že velká část nezletilých je toho názoru, že exekuce jsou spojeny až se zletilostí a „dospělým životem“, přestože si je tedy 63 respondentů vědomo, že dluhy mohou vzniknout přímo jim, neočekávají, že dluhy mohou být vymáhány soudní cestou.

Otázka následující byla opět osobnější a je znovu znázorněna v následujícím grafu.

"Obáváš se, že při nabytí zletilosti zjistíš, že máš z dětství neuhrazené dluhy?"

■ Spíše ano ■ Ano ■ Spíše ne ■ Ne

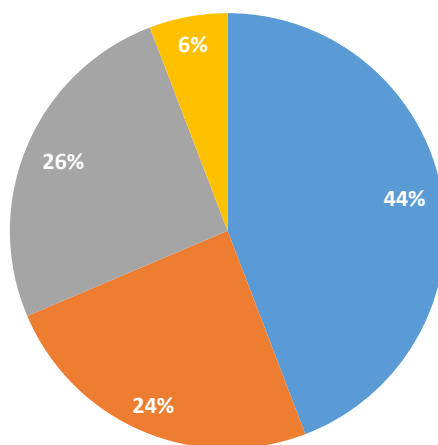
Tabulka 4 - "Obáváš se, že při nabytí zletilosti zjistíš, že máš z dětství neuhrazené dluhy?"

Tento výsledek poměrně koresponduje s výsledky dřívějších otázek, pořád jde o podobné množství respondentů, v tomto případě o 13 %, kteří se cítí již v tomto věku ohroženi a nejsou si jisti svou budoucí finanční situací, přestože ještě ani nestihli dosáhnout zletilosti.

Předposlední otázku jsem se snažila formulovat tak, abych vyloučila dětem využít při prvního řešení, které by pravděpodobně většinu nezletilých napadlo.

"Víš, jak případnou situaci řešit, aniž by sis na vyřešení situace musel vzít půjčku?"

■ Spíše ano ■ Ano ■ Spíše ne ■ Ne

Tabulka 5 - "Víš, jak případnou situaci řešit, aniž by sis na vyřešení situace musel vzít půjčku?"

Zde je již opravdu vidět evidentní problém celé situace a pravděpodobně i celkové možné funkčnosti oddlužení dětských dlužníků, když jedna třetina nezletilých by nevěděla, jakým způsobem své potencionální problémy řešit. Dá se na situaci samozřejmě podívat z té druhé strany, že prozatím nebyli nuceni situaci řešit a vyhledávat informace o potencionální cestě z dluhové pasti, je však otázkou, jak moc bude pozdě, až začnou informace vyhledávat.

Poslední otázka, na kterou ještě naváží v následující kapitole, mířila přímo na oddlužení dětských dlužníků, a sice zda student ví, že existuje tříletá varianta oddlužení pro mladé dospělé lidi, jejichž dluhy vznikly z dětství.

Tabulka 6 - Víš, že existuje tříletá varianta oddlužení pro mladé dospělé lidi, tzv. dětské dlužníky?"

Na tuto otázku odpovědělo pouze 9 studentů ano, přičemž alarmující počet 77 studentů ne.

5.6.1 Shrnutí výsledků

Jak vyplývá z výsledků dotazníku, problém dětských dluhů je opravdu reálný, o čemž nás utvrzuje i fakt, že strach z nich má i nezanedbatelné procento mladistvých respondentů. Problematika dluhů a exekucí jim evidentně není cizí a buďto se s těmito jevy již osobně setkali, nebo o nich alespoň mají ponětí.

Horší je to však s řešením dluhové situace. Spousta mladistvých o institutu oddlužení neví a již vůbec netuší, že je speciálně připraveno s výhodnějšími podmínkami právě pro ně, aby jim napomohlo dostat se z tíživé finanční situace co nejdříve a mohli začínat plnohodnotně fungovat bez ekonomické zátěže z dětství.

Jak jsem si zjišťovala, i na této škole mají třídy základy finanční gramotnosti v rámci předmětů podobných občanské výuce. Je však evidentní, že je ve školách učena méně, než je potřeba. Ze svých zkušeností mohu potvrdit, že ani na gymnáziu jsem se v žádném z předmětů nedozvěděla o problematice exekucí, dluhů, natož institutu oddlužení.

Je tedy otázkou, jak můžeme chtít, aby bylo této varianty oddlužení využíváno, když informace o ní nešíříme mezi osoby, kterých se týká. Nemyslím si, že můžeme předpokládat, že mladiství na prahu dospělosti, kteří pocházejí právě z podmínek typických pro dětské dlužníky, sami od sebe vyhledávají informace o novelizacích zákonů a o dluhové pasti. Je to, dle mého pohledu, stejné, jak kdybychom předpokládali, že se dítě samo naučí číst nebo počítat.

V nedostatku vyučování finanční gramotnosti spatřuji obrovský problém a bohužel jsem toho názoru, že počet zadlužených lidí v České republice nesnížíme, pokud nebudeme předcházet problému v době, kdy ještě dluhy nemají. Aktuálně tedy stále oddlužením řešíme již následný problém, nesnažíme se mu však předcházet.

5.7 Problém dětských dlužníků (ne)vyřešen

5.7.1 Přípravovaná novelizace občanského zákoníku a občanského soudního řádu

Jak bylo již výše několikrát avizováno, novelizace zákona č. 230/2019 Sb. byla velmi přínosná a byla prvním krokem, jak eliminovat dluhy z dětství. Jedná se však již o řešení stavu, kdy mladý člověk nabyde zletilosti a zjistí, že je předlužen. Insolvenční zákon tedy míří až na samotný problém, který již vznikl, avšak neslouží, a nikdy ani neměl, k eliminaci vzniku dluhů v dětství.

Vyřešení celé problematiky dětských dluhů tak bylo představeno v několika krocích. Prvním z nich, ten řekněme jednodušší, bylo právě přijetí novely insolvenčního zákona. Druhým krokem mířícím již přímo na bod vzniku dluhu a zvýšení ochrany dětí v právních vztazích, je připravovaná novelizace občanského zákoníku a občanského soudního řádu. Ministerstvo spravedlnosti přišlo se dvěma variantami řešení, přičemž jedna z nich je mířena přímo na dluhy již existující, tedy řešení ex post, druhá má současně zamezit samotnému vzniku těchto dluhů, tedy

přístup ex ante¹³¹, přičemž je předkladatelem spíše preferována varianta druhá, a to především pro její komplexnost a blízkost k mezinárodním standardům.¹³²

5.7.1.1 Varianta I

V rámci první varianty je nejpodstatnější změnou § 899 ObčZ, kterým dochází k omezení potencionálního vymáhání peněžité dluhu vzniklého z právního jednání dítěte do výše jeho jmění ke dni nabytí plné svéprávnosti, přičemž je důležité zdůraznit, že se musí jednat o dluhy vzniklé pouze z právního jednání, nikoli jednání protiprávního. Aby nedocházelo ke znevýhodňování věřitele, je zároveň stanoveno, že pokud dluhy vzniklé na základě právního jednání přesáhnou jmění nezletilého, a dal-li k tomuto jednání souhlas zákonný zástupce nebo si za dítě přímo sám půjčil, je to právě on, kdo za dluhy ručí. V tomto případě by tedy došlo k zavedení ručení zákonného zástupce za dluhy nezletilého přesahující jeho jmění, a to zejména z toho důvodu, že by dluh vznikl při výkonu rodičovské odpovědnosti, a byl by tedy vlastně zapříčiněn zákonným zástupcem. Současně by za této situace nebylo možné dluh následně vymáhat po dítěti.¹³³

Co se týče náhrady škody, kterou způsobí dítě mladší patnácti let, navrhuje se, aby odpovědnost nesla osoba, která měla na dítě dohlížet, přičemž by již prakticky nebylo možné vymáhat náhradu na dítěti, pokud by se nedopustilo trestného činu nebo mělo značný majetek. Důvod této úpravy je především posílení odpovědnosti toho, kdo zanedbal nad nezletilým náležitý dohled.¹³⁴

5.7.1.2 Varianta II

Varianta druhá je řekněme nástavbou varianty první a přidává k ní úpravu svéprávnosti. Zjednodušeně se dá říci, že dle tohoto návrhu by byl nezletilý schopen jednat jen v mezích souhlasu zákonného zástupce. Stoupl by tedy význam souhlasu zákonného zástupce a tím i důraz na jeho spoluúčast na právním jednání dítěte. Pokud by dítě jednalo bez souhlasu zákonného zástupce, jednání by bylo neplatné, a to až na několik výjimek týkajících se například platby kapesným, přijetí daru či

¹³¹ ČTK. Benešová chce předejít vzniku dětských dluhů, připravila dvě varianty zákona. In: *Ceska-justice.cz* [online]. 31. 7. 2019 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/07/benesova-chce-predejti-vzniku-detskych-dluhu-pripravila-dve-varianty-zakona/>

¹³² ZAJÍČKOVÁ, Zuzana. Ministerstvo spravedlnosti připravilo vlastní návrh na posílení právní ochrany nezletilých dětí. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 7, s. 34 – 36, ISSN 804-2392.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ ČTK. Benešová chce předejít vzniku dětských dluhů, připravila dvě varianty zákona. In: *Ceska-justice.cz* [online]. 31. 7. 2019 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/07/benesova-chce-predejti-vzniku-detskych-dluhu-pripravila-dve-varianty-zakona/>

jednání v běžných záležitostech každodenního života. Zároveň jsou jednání nezletilého rozšířena při dosažení 15 let věku.¹³⁵

Změny občanského soudního řádu se projeví především v zapojení starších nezletilých osob nad patnáct let do soudního řízení, díky čemuž bude posíleno právní postavení nezletilého. Tato změna se týká i doručování nezletilým, přestože budou v řízení zastoupeni zákonnými zástupci. Zároveň by nebylo možné vydat vůči dítěti rozsudek pro zmeškání nebo platební rozkaz.¹³⁶

Nutno také podotknout, že ministerstvo již minulý rok podpořilo poslanecký návrh novely občanského zákoníku předložený v dubnu 2019, jehož stěžejní bod se týká přechodu dluhů dětí pod 15 let věku na jejich zákonného zástupce nebo osobu, která má dítě v péči.¹³⁷ Zároveň však vláda upozornila na několik problémů, které by novela v tomto znění mohla přinést, předně s obavami o vytvoření neodpovědné generace a zároveň potencionálního vyloučení nezletilých z právních jednání.¹³⁸

Přestože je situace dětských dlužníků palčivým problémem, v rámci akademické veřejnosti panují rozličné názory ohledně konkrétního řešení a mnoho názorů směřuje proti přijetí zásahu do podstaty právní úpravy svéprávnosti, přičemž by se někteří odborníci přikláněli spíše k řešení prostřednictvím sjednocujících stanovisek Nejvyššího soudu, či posílení ochrany nezletilých nesvéprávných osob v procesní rovině.¹³⁹

5.7.2 Finanční gramotnost

Jak jsem již několikrát nastínila, velký problém spatřuji ve finanční gramotnosti. Přestože si i důvodové zprávy k návrhům novelizací insolvenčních zákonů v uplynulých letech opakovaně vytyčují za cíl zlepšit finanční gramotnost obyvatel, nemyslím si, že se kroky k její zlepšení dějí dostatečně rychle.

Už jako student jsem si všimla možnosti využít nové předměty nabízené vysokými školami s ekonomickým zaměřením týkající se právě zacílení na zvýšení finanční gramotnosti. Jak uvedl i například JUDr. Ing. Zdeněk Strad, Ph.D. (2020) v rozhovoru pro *legaltv.cz*, ve spolupráci s Jihočeskou univerzitou Ekonomické

¹³⁵ *Sněmovní tisk č. 984/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0>

¹³⁶ ZAJÍČKOVÁ, Zuzana. Ministerstvo spravedlnosti připravilo vlastní návrh na posílení právní ochrany nezletilých dětí. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 7, s. 34 – 36, ISSN 804-2392.

¹³⁷ *Sněmovní tisk č. 456/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=456&CT1=0>

¹³⁸ *Sněmovní tisk č. 456/1* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=456&CT1=1>

¹³⁹ KORNEL, Martin. Zpráva ze semináře k dětským dlužníkům. *Právník*. 2019, č. 6, ISSN 0231-6625.

fakulty se v programu Bankrot jako „výhra“ snaží studenty učit, aby překonali stigma insolvence jako prohry, tedy že insolvence je správné řešení, a mělo by se jí proto, především zavčas, využívat.¹⁴⁰

Na jednotlivých školách, a především na vysokých školách určitě tyto tendence vidět jsou. Z mého pohledu by však bylo více zapotřebí směřovat podobné programy, samozřejmě s upravenou náročností, do nižších ročníků škol. Jsou to právě druhé stupně základních škol a střední školy, kde by se všichni studenti měli zaměřovat na hospodaření s finančními prostředky a učitelé by se neměli obávat rozvíjet konverzaci i na řešení dluhů a exekucí. Jsem přesvědčena, že pokud děti budou pravidelně ve školách slýchat o tom, jak se dají efektivně řešit exekuce, ideálně jak jim předcházet, a bude dětem vysvětlováno alespoň okrajově, co je oddlužení, budou ho častěji, a především zavčas, v dospělosti využívat.

Zpráva z výzkumu pro Ministerstvo financí ČR týkající se finanční gramotnosti¹⁴¹ uvádí, že význam termínu oddlužení, popřípadě osobní bankrot, znají pouze dvě třetiny lidí, třetina, která pojem nezná, jsou především mladší zletilí do 29 let, osoby s dosaženým vzděláním základní školy a střední školy bez maturity, důchodci, osoby s nejnižšími příjmy a osoby s nízkou ekonomickou zodpovědností a finančními znalostmi. Pokud se tedy zamyslíme nad výsledkem této statistiky, je očividné, že institut oddlužení neznají právě ty osoby, které ho potřebují nejvíce.

Především s ohledem na výsledky výzkumu je proto, dle mého názoru, nejdůležitější zařadit výuku o nejen finanční gramotnosti, ale i osobním bankrotu, v určitých základech na druhý stupeň základní školy. Nemyslím si, že je reálné v horizontu několika let zavést vyučování do samostatného předmětu, ale mohlo by být zakomponováno do občanských nauk a předmětů s obdobným zaměřením. Zavedení výuky již takto brzy je důležité právě z toho důvodu, že děti ze sociálně slabých rodin nemusí vždy pokračovat na střední školy, a musí si proto tyto znalosti osvojit již v dětství. Přestože jde o komplikované téma, myslím si, že by bylo možné zpracovat tematiku takovým způsobem, aby alespoň v základech dítě pochopilo, z jakého důvodu je špatné žít dlouhodobě s exekucemi. Na středních školách by

¹⁴⁰ STRNAD, Zdeněk. In: První dáma insolvence soudkyně Maršíková: Mám velké obavy do budoucna. [online] 7. 2. 2020 In: *LegalTV cz* [rozhovor]. Dostupné z: <https://legaltv.cz/2020/02/07/3528/>

¹⁴¹ Ministerstvo financí České republiky. *Zpráva z výzkumu pro Ministerstvo financí ČR: Finanční gramotnost 2020*. Praha: ppm factum research s.r.o., 2020. Dostupné z: <https://financniagramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>

následně byla výuka dále rozvíjena a spolu s mentálním vývojem dítěte by byl systém oddlužení vysvětlován podrobněji.

Obávám se, že je prakticky nereálné očekávat, aby dítě vyrůstající v rodině s mnohačetnými exekucemi, v níž rodiče neřeší své finanční závazky, pracují v šedé ekonomice, či dokonce nejsou zaměstnání vůbec, bylo možné bez pomoci vzdělání a poznání informací mimo rodinu přivést do života bez dluhů a očekávat, že se v dospělém životě nezadluží. Je zapotřebí právě těmto dětem již v útlém věku vštěpovat, že mohou žít ekonomicky stabilní život, přestože k tomu nebyly doma vychovávány. Zároveň předpokládám, že by touto výukou mohlo být plně překonáno stigma oddlužení jako životní prohry a bylo by chápáno jako automatický proces při neschopnosti splácet své dluhy.

Institut oddlužení pro dětské dlužníky prozatím není využíván. Potvrdil to i soudce Krajského soudu v Praze Mgr. Tomáš Jirmásek na konferenci Insolvence 2020 konané dne 9. října 2020, když uvedl, že se za rok účinnosti této novely prozatím neseťkal s žádným případem. Taktéž mohu konstatovat, že jsem prozatím nenarazila na jediný případ oddlužení dětského dlužníka. Na konferenci se taktéž diskutovalo o možnostech, jak aktuální nápad případů řešit, přičemž bylo navrženo například využití reklam a jiné podobné medializace, která by pomohla rozšíření povědomí právě mezi mladé zletilé.

5.8 Shrnutí kapitoly

Výhodnější varianta oddlužení pro tzv. dětské dlužníky je zaručeně správným krokem, jak pomoci mladým zletilým řešit jejich dluhy vzniklé v době dětství, a především ve většině případů za jejich nevědomosti.

Přednosti této varianty oddlužení, která je zkrácená na tři roky trvání, spatřuji především v urychlení možného startu dospělého života bez dluhů, který je obzvlášť v tomto věku tak důležitý nejen pro dlužníka samotného, ale i pro ekonomiku státu. Je to právě tento věk, kdy se dlužník může dostat do šedé ekonomiky a již v ní zůstat po zbytek života.

Přestože jsou podmínky této varianty pro mladé dospělé jedince výhodné a postačuje v podstatě pro přiznání zvýhodnění pouze prokázat vznik dvou třetin celkové výše dluhů před 18. rokem věku, není prozatím vůbec využívána a s dětskými dlužníky v oddlužení se zatím neseťkáváme. Pravděpodobně je dané způsobeno faktem, že tyto osoby o možnostech oddlužení nejsou dostatečně informovány.

Zároveň je však zapotřebí konstatovat určité problematické aspekty, které spatřuji především v důkazním břemenu na straně dlužníků, kteří ne vždy ochotně spolupracují s insolvenčním správcem, přestože zrovna v těchto případech, tedy objasnění data a účelu vzniku dluhu, bude spolupráce zapotřebí.

6 Budoucí vývoj

6.1 Směrnice o restrukturalizaci a insolvenční v souvislosti s oddlužením

Dne 1. 6. 2019 vstoupila v účinnost zásadní novela týkající se oddlužení, tedy novela č. 31/2019 Sb., čímž by se dalo předpokládat, že bude novelizací na nějaký čas konec. Opak je však pravdou, jelikož dne 16. července 2019 vstoupila v platnost nová evropská směrnice - směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční), jinak nazývaná směrnice „druhá šance“. Transpozice této směrnice do tuzemského právního řádu má být provedena do dvou let, tedy do 17. 7. 2021.

Základní cíle, které jsou směrnicí vytyčeny, jsou především harmonizace vnitrostátních úprav členských států, zavedení preventivní restrukturalizace a druhá šance oddlužení pro fyzické osoby podnikatele.

V první řadě je důležité podotknout, že směrnice ponechala poměrně velkou volnost transpozice. Směrnice je v mnoha částech velmi obecná, až neurčitá, díky čemuž bude záležet na členských státech, jakým způsobem pravidla promítnou do svých právních úprav. Jak uvedl již na konci roku 2019 Doc. JUDr. Tomáš Richter, LL.M., Ph.D. (2019), minimálně tím může dojít ke znovuotevření debat již předchozích legislativních návrhů¹⁴².

Přestože musí unijní norma přinést změnu oddlužení fyzických osob podnikatelů, je pouze doporučeno, aby byly obdobné principy nastaveny, i co se týče spotřebitelů. Rada EU již v roce 2011 doporučila členským státům Evropské unie sjednotit maximální dobu oddlužení pro podnikající osoby maximálně na tři roky, kdy vychází především z myšlenky, že delší doba oddlužení není ekonomicky efektivní, snižuje ochotu nést podnikatelské riziko, zvyšuje sociální stigma a obecně můžeme říci, že má negativní dopad na ekonomiku státu, když u podnikatele, který se ocitl v úpadku, je pravděpodobné, že napodruhé uspěje

¹⁴² RICHTER, Tomáš. *Harmonizační fake news? Poznámky k návrhu evropské směrnice o restrukturalizačních rámcích*. [online] Clifford Chance LLP, 13. 11. 2019 [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.cliffordchance.com/briefings/2018/11/harmoniza_ni-fake-news--poznamky-k-navrhu-evropske-smrnic-e-o-res.html

lépe.¹⁴³ V rámci směrnice „druhé šance“, která navazovala na doporučení Evropské komise, je připuštěno, že by se podobná právní úprava měla ideálně poskytnout i spotřebitelům, avšak stanovení délky oddlužení je pro členské státy pouze fakultativní, nikoli obligatorní, jako je to u fyzických podnikajících osob.

Novelizací insolvenčního zákona č. 191/2020 Sb., který nabyt účinnosti dne 24. 4. 2020, došlo ke kompletnímu zrovnoprávnění podmínek oddlužení pro osoby podnikající i nepodnikající a definitivně přestal hrát roli původ dluhů z podnikatelské činnosti. Můžeme tak v krátkosti shrnout, že aktuálně, tedy na konci roku 2020, máme stejné podmínky pro fyzické osoby podnikající a nepodnikající a základní varianty oddlužení na pět let, či tři roky tak, jak bylo blíže popsáno v předchozích kapitolách. Implementace směrnice tak nutně musí vyčlenit ještě další kategorii do zkráceného oddlužení, a to kategorii fyzických podnikajících osob. Hypoteticky by tak při splnění pouze základních požadavků, co se oddlužení týče a při nejmenším zásahu do insolvenčního zákona, zůstaly varianty oddlužení v délce (základní) tři a pět let, avšak ke starobním důchodcům, poživatelům invalidního důchodu II. a III. stupně a tzv. dětským dlužníkům by ještě přibyla kategorie podnikatelů, kteří by taktéž dosáhli na výhodnější oddlužení v délce tři let. Samozřejmě by zůstala i varianta zkrácení oddlužení pro spotřebitele, kteří by za tři roky uspokojili věřitele ve výši 60 %.

Již v době přijetí směrnice vyvstaly obavy některých odborníků¹⁴⁴, stejně jako věřitelů, z finální podoby transpozice směrnice a možné znovu otevření „dluhové amnestie“, o níž byly vedeny bouřlivé diskuze při řešení novelizace insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb. Opakovaně proto vyvstávaly názory mířící proti sjednocení budoucí úpravy pro podnikatele i spotřebitele a neprovádění zásadních změn tam, kde nejsme směrnici nuceni změny provést.

Obavy se však naplnily při předložení vládního návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, (sněmovní tisk č. 1073/0), kde vláda předložila návrh jednoho režimu oddlužení pro všechny fyzické osoby. Zde je v rámci důvodové zprávy konstatováno, že přestože bylo oddlužení původně zamýšleno pouze pro spotřebitele, vlivem postupných změn došlo k odstranění diskriminace a nastavení stejných pravidel jak spotřebitelů, tak podnikatelů, a

¹⁴³ Doporučení komise č. 2014/135/EU, o novém přístupu k neúspěchu podnikání a k platební neschopnosti. Dostupné z: eur-lex.europa.eu

¹⁴⁴ Podnikatelé získají možnost zbavit se dluhů do tří let. In: *Zizlavsky.cz* [online]. 14. 8. 2019 [online]. [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.zizlavsky.cz/podnikatele-ziskaji-moznost-zbavit-se-dluhu-do-tri-let/>

přestože směrnice stanovuje povinnost členským státům přijmout zrychlené a zjednodušené oddlužení pouze pro podnikatele¹⁴⁵, dospěl předkladatel k závěru, že bude správné přijmout stejná opatření bez rozdílu na fyzické osoby podnikatele či spotřebitele. Dle předloženého návrhu by nás tak v poměrně blízké době mělo čekat plošné zavedení oddlužení za maximální dobu tři let.

Důvodů pro sjednocení všech režimů oddlužení uvádí několik. V první řadě avizuje, že Česká republika již disponuje zkušenostmi s odlišnými režimy oddlužení a tento stav vede k mnoha problémům. Taktéž předkladatel uvedl, že: „*Rozlišování obecného režimu oddlužení pro různé kategorie fyzických osob pouze podle typu výdělečné činnosti a způsobu zajišťování své obživy lze považovat za překonané a nedůvodně diskriminační.*“¹⁴⁶ Následně podotýká, že neuložení povinnosti směrnici přijmout zkrácené oddlužení i pro spotřebitele vychází z omezeného právního základu, kvůli čemuž není umožněno uložit členským státům transpoziční povinnost i na nepodnikající subjekty. Opakovaně je zdůrazňováno, že sjednotit režimy nebylo sice uloženo jako povinnost, avšak mnohokrát doporučováno. Taktéž je poukázáno na možné problémy, dle důvodové zprávy přímo „reálnou nemožnost“ rozlišovat mezi podnikatelem a nepodnikatelem, a neopomnělo se uvést ani administrativní a procesní zatížení insolvenčních soudů.

Přestože je problematika a předložený návrh podložen mnoha argumenty, nadále jsem přesvědčena, že není správné přijmout oddlužení ve zkrácené době pro všechny dlužníky bez dalších podmínek. Jsem si vědoma toho, že oddlužení trvající pět let je časově náročné a dlužník v insolvenčním řízení opravdu stráví poměrně velkou část života, avšak nemyslím si, že plošné zkrácení doby k uspokojení pohledávek v kombinaci s nestanovením minimální hranice uspokojení věřitelů či jiné kompromisní varianty je správná cesta.

Zároveň mi nepřijde „vhodné“ argumentovat pouze rok po přijetí zkrácených variant oddlužení názorem, že rozlišovat obecné režimy oddlužení dle výdělečné činnosti je diskriminační. Byl to právě důvod vyčlenění dlužníků do tzv. zvlášť zranitelných osob, vyžadujících zvýšenou ochranu, který jim poskytl uvolněnější režim oddlužení, když bylo vzato za morálně správné jim ulevit na

¹⁴⁵ Oddlužení v této variantě počítá s osvobozením od všech typů pohledávek, podnikatel tedy bude oddlužen v kratší době jak od dluhů vzniklých z podnikání, tak i od dluhů vzniklých mimo podnikatelskou činnost.

¹⁴⁶ *Sněmovní tisk č. 1073/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=1073&ct1=0> s. 21

podmínkách, neb jsou znevýhodněni oproti běžnému ekonomicky aktivnímu dlužníku. Již rok po účinnosti těchto režimů oddlužení, které byly hájeny a prosazeny na základě statistik a příběhů z praxe, a současně poukázáním na reálné problémy, které opravdu vedou k nemožnosti oddlužit se stejně „snadno“ jako u jiných dlužníků, říkáme, že tento přístup není správný a všichni by si měli být v podmínkách rovni.

Jak uvedl JUDr. Michal Žižlavský v jednom ze svých článků: „*nevyrobme obří továrnu na druhotnou platební neschopnost*“.¹⁴⁷ S názory v tomto článku se naprosto ztotožňuji. Podíl podnikatelů na celkovém počtu oddlužení je opravdu minimální a je zapotřebí mít na paměti, že dluh vzniklý z podnikání a dluh spotřebitelský vzniká jinak. Dluhy z podnikání jsou spojeny s podnikatelským rizikem a je v zájmu státu podnikatele podporovat a akceptovat, že podnikání nese riziko možného neúspěchu. Naopak dluhy spotřebitelské vznikají neřízeným konzumentem.¹⁴⁸ Spotřebitelské půjčky vznikají za cílem renovace bydlení, pořízování automobilů, dopřání si dovolené či pořízování vánočních dáreků apod. Přestože v důvodové zprávě nalezneme, že morální a právní důvod vzniku pohledávek je irelevantní, nemyslím si, že je v pořádku uvažovat nad těmito dluhy ve stejném měřítku a přehlížet důvod jejich vzniku, když je jeden z nich spojen s výhodami pro ekonomiku státu a druhý v zásadě s výhodami pro dlužníky.

Negativní reakce se samozřejmě projevila i na straně věřitelů. Ti teprve před rokem a půl „dobojovali“ o neprosazení dluhové amnestie a již po tak krátké době je čekají pravděpodobně další změny.

Vládní návrh zákona vnímají jako nespravedlivý a nepřijatelný zásah do jejich práv. Zároveň uvádějí, že jde o další zásadní zhoršení vymahatelnosti práva a další krok ke stavu, že dluhy se již nemusejí splácet. Za této situace bude pro dlužníky snazší dluhy vytvářet a nedbat na jejich úhradu. JUDr. Pavel Staněk, prezident České asociace věřitelů, uvedl: „*Přijaté kompromisní řešení se tak salámovou metodou může vrátit k původní extrémní podobě, před kterou velká část odborníků i zákonodárců v minulosti varovala. Pokud vláda trvá na zkrácené době oddlužení, měla by alespoň výrazně zpřísnit jeho podmínky. Například tím, že by*

¹⁴⁷ ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Oddlužení za tři roky? Nevyrobme si obří továrnu na druhotnou platební neschopnost. In: *Zizlavsky.cz* [online]. 9. 11. 2020. [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.zizlavsky.cz/oddluzeni-za-tri-roky-nevyrobme-si-obri-tovarnu-na-druhotnou-platebni-neschopnost/>

¹⁴⁸ Ibid.

*úspěšné absolvování oddlužení bylo opět podmíněno splacením minimálně 30 procent dluhu.*¹⁴⁹

Změny provedené v oddlužení každou další změnou pomáhají pouze jednomu subjektu, a sice dlužníkům. Je v pořádku oddlužení přiblížit většímu množství osob, ale nesmíme na úkor pomoci jednomu subjektu škodit subjektu na „opačné straně“. Musíme si uvědomit, že čím více uvolňujeme podmínky pro dlužníky a přibližujeme se více dluhové amnestii, tím více ubližujeme každému jednotlivému věřiteli, kterým nejsou pouze banky¹⁵⁰.

Tímto vývojem brzy opravdu můžeme docílit „továrny na druhotnou platební neschopnost“, kdy z důvodu nehrazení dluhů věřitelům vytvoříme z věřitelů dlužníky.¹⁵¹ Tento postup odstraňuje balanc mezi od nepaměti známým vztahem mezi dlužníkem a věřitelem.

Je důležité rozlišovat mezi zpřístupněním podmínek do oddlužení pro každého¹⁵² a snižováním nároků, či řekněme očekávané výše uspokojení pohledávek. Je totiž rozdíl mezi nemožností do oddlužení vstoupit a oddlužit se a setrvat v nekomfortních podmínkách o dva roky déle, neb jsem se dostal do dluhové pasti.

6.1.1 Transpozice směrnice v SRN

Jak uvádí důvodová zpráva, tříletý režim oddlužení byl podpořen více než 20 členskými státy. Ministerstvo Spolkové republiky Německo dokonce již v druhé polovině září zveřejnilo návrh transpozice směrnice 2019/1023 o restrukturalizaci a insolvenční a taktéž došlo k návrhu oddlužení pro všechny osoby za 3 roky.

¹⁴⁹ Česká asociace věřitelů. Vláda zkrátila oddlužení z pěti na tři roky. In: *Advokatnidenik.cz* [online]. 2. 11. 2020 [cit. 23. 11. 2020]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/11/02/vlada-zkratila-nova-oddluzeni-z-peti-na-tri-roky/>

¹⁵⁰ Dlužníky nejčastěji při kritizování věřitelů umravňují přenesením jich samotných do představení si pozice věřitele, tedy aby si sám dlužník představil, že půjčí jiné osobě například 50.000,- Kč. Dluh se bude následně snažit nějakou dobu vymáhat vlastními silami, nakonec přikročí k soudnímu vymáhání a po vynaložení času a nákladů bez jakékoli úhrady na dluh zjistí, že dlužník vstoupil do oddlužení a jeho předpokládané uspokojení dluhu činí okolo 1 % (což již není nic nereálného). Z 50.000,- Kč, které z dobré vůle půjčil, dostane nazpět 500,- Kč.

¹⁵¹ ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Oddlužení za tři roky? NevYROBME si obří továrnu na druhotnou platební neschopnost. In: *Zizlavsky.cz* [online]. 9. 11. 2020. [cit. 23. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.zizlavsky.cz/oddluzeni-za-tri-roky-nevyrobme-si-obri-tovarnu-na-druhotnou-platebni-neschopnost/>

¹⁵² Zpřístupnění oddlužení již bylo dosaženo tzv. oddlužovací novelou, kdy byla zrušena 30% hranice jako podmínka ekonomické nabídky dlužníka, a zároveň došlo pouze ke stanovení minimální splátky ve výši 2.178,- Kč, které by měla drtivá většina osob s pravidelným příjmem dosahovat, neb se jedná u osoby bez vyživovacích osob o čistý příjem ve výši 11.500,- Kč. Osob, které těchto příjmu nedosahují a chtějí vstoupit do oddlužení, je velmi málo a zkrácení oddlužení jejich situaci nezmění.

V Německu prošlo oddlužení zásadní novelou v roce 2014, přesněji s účinností od 1. 7. 2014, která obdobně jako na našem území měla učinit oddlužení přístupnější a variabilnější. Insolvenční řízení je v Německu rozděleno do několika částí a obsahuje rozdílné mechanismy pro fyzické osoby podnikatele a spotřebitele, přičemž, co se týče oddlužení spotřebitelů, je upraveno v § 304 a násl. Insolvenzordnung¹⁵³ (dále jako „InsO“). V zásadě oddlužení v SRN trvá šest, pět nebo tři roky. Šest let je doba standardní, pět let může trvat za předpokladu úhrady veškerých nákladů insolvenčního řízení a tři roky je možné, pokud dlužník uspokojí své věřitele ve výši nad 35 % a současně uhradí veškeré náklady insolvenčního řízení. Do oddlužení určeného pro spotřebitele však může za určitých podmínek vstoupit i bývalý podnikatel. Zde můžeme pozorovat podobnost mezi původním návrhem tzv. oddlužovací novely v ČR, kde bylo původně předloženo oddlužení na tři, pět a sedm let, avšak s tím rozdílem, že při všech variantách musely být uhrazeny náklady insolvenčního řízení a počet let byl odstupňován dle uspokojení věřitelů.

Oddlužení spotřebitelů je v Německu postaveno na principech vyrovnávacího řízení a již v insolvenčním návrhu musí dlužník dle § 305 InsO prokázat, že se neúspěšně snažil pokusit o mimosoudní vyrovnání s věřiteli. Po podání návrhu následuje druhý pokus o vyrovnání s věřiteli. Pokus o vyrovnání s věřiteli je obligatorní součástí spotřebitelského oddlužení, avšak v praxi není úspěšný.

Pro povolení oddlužení je dle § 287 odst. 1 InsO nutným předpokladem podání dlužnického návrhu, tento proces tedy navazuje na spotřebitelskou insolvenční řízení. K návrhu na povolení oddlužení je za účelem oddlužení od zbývajících dluhů zapotřebí, ideálně současně, připojit insolvenční návrh. V další fázi oddlužení dojde ke zpeněžení majetkové podstaty a následně již nastává doba, po kterou musí dlužník hradit své závazky, přičemž jde o výše avizované trvání nejméně tři a nejvíce šesti let. Pokud dlužník splní veškeré povinnosti ve všech fázích řízení, rozhodne insolvenční soud o jeho oddlužení v souladu s § 300 InsO.

Jak v České republice, tak v SRN je oddlužení připuštěno pro fyzické osoby podnikající i pro spotřebitele. Na rozdíl od České republiky však musí dlužník v SRN nejdříve projít konkursem, čemuž se ale v ČR připodobnilo sloučení způsobu oddlužení splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

¹⁵³ Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 5. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994.

Spolková republika Německo představila v rámci implementace směrnice návrh oddlužení, který mění koncepci jeho dosavadní podoby, když v tomto návrhu se zkracuje doba trvání na 3 roky, a to bez jakékoli další podmínky splnění minimálního uspokojení věřitelů. Tříletý režim oddlužení se měl vztahovat na všechna insolvenční řízení, která byla zahájena od 1. října 2020, a to především z důvodu poskytnutí pomoci dlužníkům, kteří se dostali do platební neschopnosti v důsledku pandemie COVID-19. Zkrácené oddlužení by mělo být pro spotřebitele omezeno prozatím do 30. června 2024, kdy v následujícím roce dojde k vyhodnocení přijatého stavu.¹⁵⁴

Současně se zkrácením oddlužení došlo taktéž ke ztížení a rozšíření podmínek oddlužení, jako například prodloužení doby, ve které může dlužník opět vstoupit do oddlužení, či neoddlužení v případě nepřiměřeně vysokých dluhů.

Plánovaná platnost změn již k říjnu 2020 prozatím nebyla naplněna a v tuto chvíli není jasné, kdy se tak stane, přičemž je možné ji pravděpodobně očekávat až v roce 2021.

Přestože německý návrh zákona taktéž předpokládá oddlužení pro všechny dlužníky v době tří let, nejsem si jistá, zda se dá úprava oddlužení přímo srovnávat. Oddlužení v Německu je celkově mnohem složitější a upraveno o více mechanismů, díky nimž může být řízení zrušeno, nežli prozatím v České republice.

6.2 Návrhy de lege ferenda

6.2.1 Transpozice směrnice druhé šance pouze v nutných změnách

V ideálním případě bych se s blížící se transpozicí směrnice nejvíce klonila k možnosti změnit oddlužení pouze v těch rovinách, ve kterých jsme povinni tak v rámci směrnice učinit. Ke stávajícím režimům oddlužení by se tedy pouze „přeradili“ podnikatelé do zkráceného oddlužení k již vyčleněným skupinám dlužníků, které jich již využívají, a oddlužení zbylých fyzických osob by zůstalo dle stejných pravidel.

Myslím si, že by bylo vhodné, aby se změny účinné teprve od 1. 6. 2019 měly možnost projevit a bylo možné učinit adekvátní závěry o jejich funkčnosti, stejně jako by bylo vhodné nechat si změny „sednout“, přeci jen se v uplynulých letech režim oddlužení měnil zásadně několikrát a v praxi to přináší nemálo

¹⁵⁴ Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. Gesetz zur weiteren Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens. In: *Bmjv.de* [online] 1. 7. 2020. [cit. 24. 11. 2020] Dostupné z https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/DE/Restschuldbefreiung.html;jsessionid=6EF334B76F595A2E7065A188953BF619.1_cid324?nn=6705022

problémů. Pokud pomínu obtížné udržení přehledu nad veškerými řízeními přidělenými insolvenčnímu správci¹⁵⁵, když se aktuálně probíhající oddlužení řídí buďto „revizní“, nebo „oddlužovací“ novelou, stejně tak dlužníci a potencionální žadatelé o insolvenční návrh již nemají vůbec přehled o aktuálních podmínkách a je pro ně obzvláště obtížné se v situaci orientovat.

Samozřejmě se při hypotetickém přijetí úpravy v této podobě obávám obcházení podmínek schvalování oddlužení podnikatelů. Pokud si bude spotřebitel uvědomovat, že bez dluhů z podnikání bude jeho oddlužení trvat o dva roky déle než oddlužení podnikatele, bez řádného zkoumání podnikatelské minulosti dlužníka, nebude spotřebiteli nic bránit v tom, aby si založil živnostenský list, „obstaral“ si dluh z podnikání a následně byl oddlužen v režimu oddlužení podnikatelů. Samozřejmě si uvědomuji protiprávnost tohoto jednání, avšak s podobnými praktikami a snahou obcházet podmínky insolvenčního řízení se setkávám ve své praxi až příliš často. V případě, že by bylo oddlužení na tři roky připuštěno pouze pro fyzické osoby podnikatele, bylo by taktéž vhodné zaměřit se na pravidla, která by eliminovala zneužívání oddlužení na tři roky a zaručila by oddlužení poctivých podnikatelů. Právě jim by mělo být především oddlužení zpřístupněno, tedy podnikatelům, kteří si ho „zaslouží“. Ideální verze tohoto podnikatele je osoba, která dlouhodobě podniká, v oboru se jí dařilo a zároveň hradila své závazky řádně v době, kdy její podnikání ještě profitovalo. V těchto případech by bylo zapotřebí obzvláště podrobně zkoumat, zdali jednání dlužníka není založeno na nekalém úmyslu.

Obávám se však, že z důvodu obtížnosti vyčlenění fyzické podnikající osoby a rizika dlužníků spotřebitelů, kteří by se snažili uměle naplnit podmínky oddlužení na tři roky, nebude v této podobě novelizace přijata. Pokud by však byl návrh přijat, došlo by ještě k další zásadní změně, a sice odstranění privilegovaných oddlužení pro zvláště zranitelné osoby. Z tohoto důvodu navrhuji níže ještě další možné varianty, které by, dle mého názoru, mohly najít kompromis mezi zkrácením oddlužení, snížením uspokojení věřitelů a navýšením povinností insolvenčním správcům, stejně jako snížením jejich odměny a náhrady hotových výdajů.

¹⁵⁵Každá z novelizací zákona přinesla rozdílné režimy oddlužení, stejně jako povinnosti na straně dlužníků i insolvenčních správců. Insolvenční správce si proto neustále musí udržovat přehled nad tím, kdy bylo řízení zahájeno, resp. rozhodnuto o schválení oddlužení, aby adekvátně plnil své povinnosti a udržoval dohled nad insolvenčním řízením dlužníka.

6.2.2 Zkrácení oddlužení pro spotřebitele za splnění podmínky minimálního uspokojení

Jak bylo rozebráno v kapitole č. 3, zkrácené oddlužení pro všechny fyzické osoby je již možné, a sice za podmínky splnění uspokojení nezajištěných věřitelů ve výši 60 %. Nastavení správné hranice, myšleno její snížení na adekvátní výši uspokojení, by, dle mého názoru, mohlo vést k upuštění potřeby snažit se před vstupem do oddlužení splnit podmínky pro „oddlužení pro podnikatele“, vstoupit do něj jako spotřebitel a nepodstupovat risk protiprávního jednání.

Dle dostupných statistik¹⁵⁶ činí průměrné uspokojení věřitelů 56 %. Pokud bychom uvažovali uspokojení 56 % za standardní dobu 60 měsíců, dosahovalo by u takového „průměrného“ dlužníka výše uspokojení k 36. měsíci 33,6 %. Vzhledem k tomu, že by v tomto případě byla hranice uspokojení pohledávek zamýšlena pro všechny spotřebitelské dlužníky bez rozdělení na zvláště zranitelné osoby a jiné, je zapotřebí ji snížit ještě pod 33,6 %. Dle statistik dosahuje průměrné uspokojení věřitelů u dlužníků seniorů za roky 2008 – 2017 celkem 49,6 %. Obdobným uvažováním jako u „průměrného“ dlužníka bychom k 36. měsíci oddlužení dosáhli uspokojení ve výši 29,76 %. Vzhledem k tomu, že jsou statistiky prováděné v uplynulých letech před zvýšením nezabavitelné částky, je, dle mého názoru, nutné tuto hranici ještě snížit, díky čemuž by bylo zkrácené oddlužení přístupné ještě více osobám.

Z mého pohledu by proto bylo správné stanovit hranici minimálního uspokojení pro zkrácené oddlužení ve výši 20 %. Přestože by byli dlužníci, kteří by uspokojení nebyli schopni dosáhnout, oddlužení by jim nebylo nijak odepřeno a nadále by do něj mohli vstupovat za současných podmínek, avšak s tím rozdílem, že při nesplnění této hranice uspokojení k 36. měsíci¹⁵⁷ by dále v realizaci splátkového kalendáře pokračovali až do 60. měsíce.

Stanovením minimální hranice uspokojení věřitelů bude dosaženo určité jistoty pro věřitele, kteří si budou vědomi, že při zkrácení oddlužení nebudou nijak kráceni. Zároveň se nezmění podmínky pro standardní variantu oddlužení na pět let a oddlužení bude nadále zpřístupněno všem dlužníkům, kteří budou schopni měsíčně poskytovat plnění alespoň ve výši minimální splátky. Současně bych

¹⁵⁶ *InsolCentrum* [online]. © 2009 – 2019 InsolCentrum, s.r.o. [cit. 25. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/sumar-covid19-oddluzeni/>

¹⁵⁷ Teoreticky by se zde dalo uvažovat splnění podmínky až k 42. měsíci realizace splátkového kalendáře při prodloužení oddlužení.

v ideálním případě, přestože je v jejím výpočtu zohledněno uspokojení věřitelů u seniorů, při této variantě ponechala i varianty oddlužení na tři roky pro starobní důchodce, poživatele invalidního důchodu II. a III. stupně a tzv. „dětské dlužníky“. Oddlužení by tak bylo opět zmírněno, přibylo by zkrácené oddlužení pro podnikatele a zároveň se snížily podmínky uspokojení pro zkrácené oddlužení z 60 % na 20 %.

Při této variantě se domnívám, že by bylo možné z velké části eliminovat zájem o obcházení oddlužení „nově vzniklými podnikateli“ jen pro účely jejich výhodnějšího osvobození od dluhů. Zároveň by nedošlo k tak razantnímu zásahu do podoby oddlužení a jednalo by se o částečný kompromis mezi dlužníky a věřiteli. Věřitelé by na jednu stranu získali určitou jistotu, dlužníci by nadále chápali, že dluhy se musí platit, došlo by však ke zmírnění nežádoucích problémů při diferenciaci podmínek pro fyzické osoby podnikající a nepodnikající.

6.2.3 Plošné zkrácení oddlužení a podpora státu

Třetí navrhovaná varianta je variantou nejradikálnější, a to v několika směrech. Přijetí novelizace v této podobě by znamenalo úlevu pro dlužníky, kompletní sjednocení oddlužení pro veškeré osoby, alespoň minimální jistotu uspokojení pohledávek pro věřitele a zároveň kompenzaci pro insolvenční správce, kteří stejně jako věřitelé ztratí při zkrácení oddlužení 40 % odměn a náhrad hotových výdajů.

Pokud bude oddlužení zkráceno tak, jak je navrhováno ve vládním návrhu (sněmovní tisk č. 1073/0), bude mít novelizace za následek několik reálných a několik potencionálních problémů.

Reálný problém vznikne na straně věřitelů, jejichž konečné uspokojení se u každého oddlužení sníží o 40 %¹⁵⁸. Kromě toho, že jde o silný zásah do jejich práv, věřitelé prakticky nedisponují žádným skutečně obranným mechanismem v případě, že se dlužník rozhodne podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení¹⁵⁹. Dopad snížení uspokojení věřitelů může mít za následek změnu chování věřitelů, především co se týče poskytování úvěrů, ale i změnu

¹⁵⁸ Samozřejmě vyjma oddlužení, která již za aktuální úpravy splňují podmínky pro oddlužení za dobu 3 let.

¹⁵⁹ Přestože se občas najdou věřitelé, kteří nesouhlasí se vstupem dlužníka do oddlužení, oddlužení bývá stejně schváleno. Je tomu z důvodu, že je dlužník povětšinou bez jakéhokoli majetku, konkurs by proto v tomto případě nebyl možný, a pokud majetkem disponuje, je v rámci způsobu oddlužení splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty beztak zpeněžen. Věřitelé jsou proto vůči oddlužení ve většině případů pasivní.

úrokových sazeb. Pro věřitele bude v zásadě velmi riskantní poskytovat půjčky, když nebudou disponovat žádnou jistotou minimální výše uspokojení a zároveň dlužníku nebude poskytnuta potřebná lhůta pro jejich uspokojení. Již za aktuálních podmínek může předpokládané uspokojení věřitelů dosahovat pouze pár procent, a je proto otázkou, zda je v těchto případech vůbec pro věřitele výhodné být v oddlužení uspokojován a nepodat po přezkumném jednání, kdy bude postavena najisto ekonomická nabídka dlužníka, zpětvzetí pohledávky. Samozřejmě za této situaci přichází risk, kdy dlužník může v průběhu oddlužení nabýt hodnoty získané darem či dědictvím, jejichž prodejem může být dosaženo nezanedbatelného výtěžku, a věřitel by v případě ukončení účasti v insolvenčním řízení pozbyl možnosti dosáhnout uspokojení pohledávky.

Další reálný dopad zkrácení oddlužení se týká insolvenčních správců, kteří stejně jako věřitelé budou na svých odměnách a náhradě hotových výdajů zkráceni o 40 %. Přestože jsou tyto zálohy na odměnu a náhradu hotových výdajů poskytovány v měsíčním plnění ve výši 1.089,- Kč/1.633,- Kč vč. DPH, nelze je automaticky považovat za „dávku“ na každý jednotlivý měsíc, která by nebyla jinak vyčerpána. Nejvíce práce na insolvenčním případě je na počátku a na konci oddlužení. Na počátku, po ustanovení do funkce insolvenčního správce, je zapotřebí zjistit informace o majetkové podstatě dlužníka, provést lustraci dlužníka u několika různých institucí, založit účet majetkové podstaty pro dané řízení, začít komunikovat s dlužníkem a připravit veškeré podklady a dokumenty na přezkumné jednání. Taktéž je zapotřebí provést obhlídku dlužníkovy bydlíště, s dlužníkem uskutečnit osobní jednání a ne zřídka je tento proces zapotřebí na počátku insolvenčního řízení provést opakovaně. Vzhledem k tomu, že měsíční záloha na náhradu hotových výdajů činí 125,-/250,- Kč bez DPH, je očividné, že správce v těchto počátečních měsících pracuje na „dluh“, který je mu následně dorovnáván postupně měsíčními zálohami. Stejný nepoměr vynaložených nákladů a odměn za vykonanou práci je i na konci insolvenčního řízení. Vzhledem k tomu, že je zapotřebí s každým jednotlivým řízením každý měsíc pracovat, není zde žádné období, kdy by odměna a náhrada hotových výdajů byla pouze dlužníkem hrazena a nebyla nijak účelově čerpána.

Přestože insolvenční správci opakovaně vybízejí k navýšení záloh na odměnu a hotové výdaje, jejichž výše je neměnná od účinnosti vyhlášky č. 313/2007 Sb., tedy od 1. 1. 2008, jsou tyto podněty nadále přehlíženy. Otázku navýšení těchto záloh je však zapotřebí vzít v potaz, neb od roku 2008 došlo

k průměrnému navýšení mezd o více než 30 %, tedy nejde o pouhou snahu insolvenčních správců bezdůvodně inkasovat více peněz, ale o reálnou potřebu, která je v jiných profesích akceptována. Nejen že se za tyto roky obecně zvýšily ceny za administrativní provoz, stejně jako mzdy zaměstnanců, ale došlo i například k navýšení cen nájmu o cca 20 %. Nacházíme se tak v situaci, kdy míra povinností insolvenčního správce je neporovnatelná s povinnostmi jemu stanovenými v roce 2008, avšak odměna a náhrada hotových výdajů je mu hrazena stejně jako v té době. Je to obdobná situace, jako kdyby bylo za stejnou mzdu od zaměstnance požadováno, aby namísto 8 hodin denně v průběhu let navyšoval počet odpracovaných hodin na například 11 denně, avšak dané by nebylo nijak promítnuto do jeho ohodnocení.

Finanční ohodnocení je, z mého pohledu, velmi důležité, pokud chceme, aby všichni insolvenční správci vykonávali své funkce co nejlépe a nejsvědomitěji, a také aby byla motivace potenciálních uchazečů chtít tuto funkci vykonávat a skládat zkoušky insolvenčních správců.

Několik hypotetických problémů spatřuji i v rovině dlužníků. Obávám se vytvoření systému, který bude pro dlužníky, a především pro potenciální dlužníky v podstatě výhodný. Pro osobu, která nedosahuje vysokých příjmů, nedisponuje žádným majetkem a má několik úvěrů, je snazší, nežli úvěry řádně splácet, vstoupit do oddlužení a bez větších stresů být po třech letech oddlužena, přestože by v horizontu několika let, byla schopna závazky uhradit vlastními prostředky. Nemyslím si, že by bylo v těchto situacích obtížné naplnit podmínky pro schválení oddlužení, neb dlužníci bývají občas velmi kreativní a insolvenční soudy budou pravděpodobně především s ohledem na zmírnění dopadu krize vyvolané COVID-19 velmi benevolentní.

Stejně jako u předchozí navržené varianty i zde bych však ráda udržela systém obdobný privilegovanému oddlužení. Zvýšení minimální splátky by opět pro část dlužníků uzavřelo cestu k jejich oddlužení a je to jeden z hlavních argumentů, proč nelze navýšit zálohy pro insolvenční správce a vyšší míru jistoty uspokojení věřitelů. Z tohoto důvodu jsem přemýšlela o vztahu státu, dlužníka, věřitele a insolvenčního správce. Jedná se o vztah, kdy dlužník potřebuje pomoci ze své nevladatelné situace, stát má zájem na zlepšení ekonomické situace dlužníka a je pro ekonomiku státu podstatné, aby se co nejdříve finančně uzdravil, o to více pokud dlužník žije v šedé či černé ekonomice. Věřitel musí dlužníkův neúspěch strpět a pohlížet na situaci tak, jak předkládá známý judikát *Wetmore v.*

Markoe již z roku 1904: „*Systémy úpadku jsou vytvořeny s cílem ulevit poctivým dlužníkům od břemena zadlužení, které se stalo utiskujícím a nedovolí jim čerstvý start podnikání nebo komerčního života osvobozeného od závazků a odpovědností, které mohly vyplynout z podnikatelského neúspěchu.*“¹⁶⁰. Úpadek dlužníka je pro něj velmi nevýhodný a jde o poslední šanci dosáhnout uspokojení jeho pohledávky. Insolvenční správce stojí v pozici mezi dlužníkem a věřitelem. Nad dlužníkem vykonává dohled a je v tomto vztahu nestranným. Řídí se povinnostmi stanovenými insolvenčním soudem a zákonem a bez jeho svědomitého a s odbornou péčí realizovaného výkonu funkce by sanační proces nemohl řádně fungovat.

Zkrácení oddlužení by bylo pro dlužníka dalším posunem výhod, díky kterému by byl zkrácen pro něj nekomfortní proces oddlužení. Zároveň je zkrácení oddlužení benefitem pro ekonomiku státu, neb rychlost a efektivita oddlužení a začlenění dlužníka zpět do ekonomicky aktivního života vypovídá o jeho ekonomické stabilitě. Na druhé straně tím, že bude pomoci jednomu subjektu, je poškozován subjekt jiný a myslím si, že není správné se touto cestou bez kompromisů vydávat.

Při zkrácení oddlužení pro všechny dlužníky bych proto navrhla zvýšení minimální srážky. Věřitelům by se tímto alespoň částečně navýšila možnost uspokojení, insolvenčním správcům by se vykompenzovaly odměny a náhrady hotových výdajů a při uvažování průměrného uspokojení věřitelů ve výši 56 % je pravděpodobné, že by se změna většiny dlužníků nijak nedotkla. Aby však nedošlo k zúžení okruhu osob, které by na insolvenční řízení dosáhly, stanovila bych pro tyto situace systém dávek poskytovaných státem. Jednalo by se o podobné dávky, jako jsou doplatky na bydlení, dávky mimořádné okamžité pomoci, příspěvek na péči a jiné. Tato, řikejme tomu pracovní „insolvenční dávka“, by byla vyplácena v případě naplnění zákonem stanovených podmínek po dobu, po kterou by dlužník splňoval potřebné podmínky.

¹⁶⁰ V originále „Systems of bankruptcy are designed to relieve the honest debtor from the weight of indebtedness which has become oppressive, and to permit him to have a fresh start in business or commercial life, freed from the obligation and responsibilities which may have resulted from business misfortunes.“ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v kauze Wetmore v. Markoe (1904). [caselaw.findlaw.com]. Překlad: ZEZULKA, Ondřej. Perspektivy vývoje oddlužení v kontextu tzv. druhé šance. In: *Justice.cz* [online]. Pracov u Tábora: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2019. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/15689/1947732/KSCB_Pracov_2018_Zezulka_Perspektivy+v%C3%BDvoje+oddlu%C5%BEen%C3%AD+v+kontextu+tzv.+druh%C3%A9+C5%A1ance.pdf/5ad53519-6202-4d59-9b4b-8b04bec611fe

Při výpočtu minimální splátky jsem v tomto případě vycházela z reálných potřeb, a jelikož je splátka věřitelům podmiňována výší úhrady zálohy insolvenčního správce, její výše bude odvozena právě od zvýšení odměn a náhrad hotových výdajů insolvenčních správců. Zvýšení odměn a výdajů bych navrhovala udělat v naprosto reálném měřítku, a sice zvýšit dané o 33 %, tedy cca o tolik, o kolik byla od roku 2008 navýšena průměrná měsíční mzda. Z odměn ve výši 750,- Kč bez DPH v případě jednotlivce a 1.125,- Kč bez DPH v případě oddlužení manželů, by nově činila výše po zaokrouhlení (z důvodu zachování částek na celé koruny) 1.000,- Kč a 1.500,- Kč bez DPH. Stejně by tomu bylo u hotových výdajů, kdy by se měsíční výše namísto 150,- Kč bez DPH u jednotlivce za měsíc a 225,- Kč bez DPH u oddlužení manželů za jeden měsíc navýšila na částky 200,- Kč a 300,- Kč měsíčně. Celkem se tedy bavíme o zálohách na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce u jednotlivce ve výši 1.452,- Kč vč. DPH, u manželů pak 2.178,- Kč. Pro přehlednost níže uvádím tabulku porovnávající nové výše záloh insolvenčních správců, stejně jako nové výše minimálních splátek.

	<i>Aktuální výše záloh na odměnu a hot. výdaje IS</i>	<i>Návrh</i>	<i>Aktuální výše minimální splátky</i>	<i>Návrh</i>
<i>Jednotlivec</i>	1.089,- Kč	1.452,- Kč	2.178,- Kč	2.904,- Kč
<i>Společné oddlužení manželů</i>	1.633,5 Kč	2.178,- Kč	3.267,- Kč	4.356,- Kč

Tabulka 7 - Porovnání výše splátek

Přestože se nejedná o nijak drastické navýšení, jednalo by se o kompromis mezi dlužníkem, věřitelem a insolvenčním správcem.

Jak jsem již avizovala výše, s argumentem ztížení vstupních podmínek do oddlužení pro nemajetné osoby, především tedy pro kategorie zvláště zranitelných osob starobních důchodců a osob s invaliditou ve II. a III. stupni, kteří jsou prakticky závislí na příjmu přidělovaným státem, jsem se vypořádala možností zavedení „insolvenční dávky“. Insolvenční dávka by byl příspěvek státu pro osoby, které doposud taktéž požívaly výhod právě z jejich zhoršeného ekonomického

postavení a vyloučení z pracovního trhu. Spadaly by do ní tedy osoby, které nejsou standardně schopny dosáhnout stejně jednoduše adekvátního příjmu jako „průměrný dlužník“. Dávka by nepokrývala celou výši minimální splátky, nýbrž by byla stanovena ve výši rozdílu dosavadní výše splátky a splátky navržené. U jednotlivce by se jednalo o částku 726,- Kč měsíčně a u oddlužení manželů ve výši 1.089,- Kč měsíčně, samozřejmě však pouze za předpokladu, že budou naplněny stejné podmínky, jako jsou teď nastaveny pro privilegované oddlužení, podmínky na dávku by proto musely být naplněny u společného oddlužení manželů u obou dlužníků.

Tato dávka by byla státem vyplácena po takovou dobu, po kterou by byly splňovány podmínky pro její vyplácení. U starobních důchodců a poživatelů invalidního důchodu II. a III. stupně by byla vázána na vznik nároku na přiznání důchodu a u dětských dlužníků v případě naplnění dosavadních podmínek pro oddlužení dětských dluhů ve zkráceném oddlužení.

Tato dávka by byla státem vyplácena i za situace, kdy dlužníkův příjem pokryje minimální výši splátky, a to z toho důvodu, aby se zamezilo záměrnému snižování příjmů.

Myslím si, že tato varianta návrhu de lege ferenda vhodně zapojuje stát do procesu oddlužení, a přestože na něj stejně jako na věřitele částečně přenáší povinnost strpět dlužníkovu oddlužení tak, jak je požadováno po věřitelích, je na toto břímě zapotřebí pohlížet defacto jako na investici státu, neb díky ní budou dlužníci oddlužení, dosáhnou na minimální výši splátky a bude alespoň částečně zlepšeno postavení věřitele, který je v celém procesu v nejméně výhodném postavení. Z mého pohledu by tato varianta byla velmi přínosná, jelikož by se do budoucna kompletně sjednotily varianty oddlužení, délka oddlužení by byla pro dlužníky přijatelnější, výše minimální splátky by velkou část dlužníků nijak extrémně nelimitovala¹⁶¹, věřitelé by nebyli oproti stávajícímu návrhu novelizace zkrátit oddlužení bez stanovení jiných podmínek tak extrémně opomíjeni, insolvenčním správcům by byly zvýšeny odměny a náhrady hotových výdajů a stát by se v případech, kdy by se jednalo o osoby, jejichž oddlužení vyžaduje výhodnější přístup, podílel na příspěvku pro oddlužení neboli insolvenční dávce, v zájmu svého

¹⁶¹ Oproti povinnosti dosáhnout uspokojení nezajištěných věřitelů ve výši minimálně 30 % tak, jak platilo pro insolvenční řízení zahájená do 31. 5. 2020, se jedná stále o mnohem výhodnější variantu a výše splátky dosáhne každá osoba bez vyživovacích povinností s čistým příjmem minimálně 12.250,- Kč.

teoretického budoucího profitu, tedy osvobození dlužníka od dluhů a jeho navrácení do ekonomicky aktivního života bez dluhů.

6.3 Shrnutí kapitoly

S jistotou můžeme konstatovat, že přestože jsou zásadní změny insolvenčního zákona účinné teprve rok a půl, v nejbližší době se začne formovat finální návrh opět radikální změny insolvenčního zákona, a to především s transpozicí směrnice o restrukturalizaci a insolvenci a zároveň zohlednění budoucí krize, která se projeví jako důsledek pandemie COVID-19.

Přestože již byl předložen vládní návrh zákona, kterým by mohlo dojít ke změně insolvenčního zákona, osobně si myslím, že v této podobě nebude přijat, neb pouze jednostranně zdůrazňuje ekonomické znevýhodnění dlužníka a opomíjí jakýkoli kompromis, který byl velmi dlouho vyvažován i při přijetí tzv. oddlužovací novely.

Ze svých návrhů *de lege ferenda* jsem osobně nejvíce nakloněna variantě, kdy by se stát ekonomicky podílel na oddlužení dlužníka v případech, kdy by bylo dané opravdu zapotřebí, tedy u zvláště zranitelných osob. Je, z mého pohledu, dokonce spravedlivé, aby se na oddlužení alespoň částečně podílel a nenutil pouze věřitele nést následky dlužníkovy předlužení. Jak jsem již avizovala, pro stát by to byl určitý druh investice, stejně jako naplnění myšlenky dobrodiní. Zároveň by se nejednalo o příliš vysokou finanční zátěž, neb by byly insolvenční dávky poskytovány pouze u vybraných dlužníků, kteří tvoří pouze malé procento všech oddlužení. Ve výsledku by se tak mohlo jednat o přijatelný kompromis.

Závěr

Zkrácené režimy oddlužení vnesly do insolvenčního práva nové možnosti především pro ty dlužníky, jejichž ekonomické postavení je určitými faktory limitováno, a je zapotřebí zohlednit jejich ekonomické handicapy, a současně vneslo možnost zkrátit proces oddlužení pro ty dlužníky, kteří v poměru ekonomické nabídky a závazků značně převyšují průměrné statistiky.

Účelem této práce bylo především popsat stěžejní oblasti zkrácených režimů oddlužení, tedy oddlužení, která mohou v základní délce trvat pouhé tři roky, oproti standardní délce pěti let. Tyto varianty oddlužení byly představeny v jednotlivých kapitolách rozvržených dle skupin osob, pro které jsou určeny, a podmínek, které musí být naplněny pro přiznání zkráceného oddlužení. Současně bylo poukázáno na problematiku prvky insolvenčního řízení a proces, kterým byly, či stále jsou, řešeny. V této práci bylo taktéž pojednáno o nejdůležitějších podmínkách pro přiznání samotného cíle privilegovaného oddlužení, tedy osvobození osob od dluhů ve zrychlenějším režimu. Pro přehlednost práce byly jednotlivé kapitoly rozděleny dle podmínek oddlužení, vztahujících se k jednotlivým okruhům osob, které jsou schopny oddlužení za tři roky dosáhnout.

První dvě kapitoly této práce jsou čistě teoretické, avšak nezbytné pro celou rigorózní práci. První kapitola je obecnějšího rázu, je v ní alespoň okrajově zakomponován historický kontext insolvenčního práva, který společně s druhou kapitolou poukazuje na dynamický vývoj tohoto institutu na našem území. Součástí první kapitoly je především pro snazší orientaci v práci zařazeno objasnění základních pojmů používaných v insolvenčním řízení, vysvětleny základní zásady, kterými se celý proces řídí a na které je především s vývojem oddlužení v uplynulých letech častokrát odkazováno, a dále zjednodušeně nastíněný proces oddlužení, který slouží ke komplexnímu pochopení rigorózní práce.

Kapitola druhá, taktéž v rovině teoretické, se věnuje aktuálním režimům, dle kterých jsou dlužníci oddlužováni. Je zde názorně vidět zásadní posun oddlužení k cílům vytyčeným v posledních letech, a sice k rozšíření okruhů osob, které mohou do oddlužení vstoupit, současně s usnadněním podmínek pro oddlužení, které mají podporovat osoby ke vstupu do oddlužení a nezůstávat v šedé ekonomice a životě s exekucemi. Kapitola obecně uvádí podmínky, za kterých jsou aktuálně dlužníci oddlužováni, a způsoby, kterými je tak prováděno. Jde o širší začlenění do tématu práce a přináší možnost porovnat výhody a nevýhody zkrácených oddlužení oproti

standardním způsobům. Zároveň je na jejím konci postupně přistoupeno ke zkrácenému oddlužení, jenž bylo zavedeno v rámci tzv. oddlužovací novely, která prozatím nejzásadněji uvolnila podmínky pro splnění oddlužení, když opustila vstupní 30% bariéru uspokojení a nahradila ji pouze stanovením minimální splátky.

Zmírnění podmínek šlo však v této novelizaci ještě dále a kromě standardní doby realizace splátkového kalendáře v době 60 měsíců zavedla přijatelnější podmínky pro dlužníky, jejichž uspokojování věřitelů bude nadmíru příznivé. Těmto dlužníkům je umožněno se oddlužit již v době tří let za předpokladu splacení alespoň 60 % pohledávek jejich věřitelů, přičemž je přesným podmínkám této varianty oddlužení věnována kapitola číslo tři. Kromě nejpodstatnější podmínky, tedy potřebné výše uspokojení, je zde rozebrána možnost oddlužení prodloužit až o šest měsíců, a získat tak delší časové období pro splnění výše uspokojení. Stejně tak možnost oddlužení pozastavit, které, přestože se v tomto roce potýkáme se zhoršenou ekonomickou situací v důsledku pandemie COVID -19, nebylo doposud prakticky využíváno. Situace je však značně ovlivněna tím, že dle Lex Covid nesmí být zrušeno oddlužení, při němž nejsou plněny podmínky z důvodů spojených s mimořádnými opatřeními při epidemii.

Na závěr této kapitoly je současně uvedena úvaha o dopadu této varianty oddlužení na věřitele a na reálných případech poukázáno, jak by bylo uspokojení věřitelů ovlivněno, pokud by předmětná insolvenční řízení byla zahájena až po 31. 5. 2019. Na výsledcích této menší statistiky můžeme pozorovat individualitu každého jednotlivého případu, kdy by došlo k minimálnímu, ale i velmi citelnému snížení uspokojení věřitelů v případě splnění oddlužení po třech, namísto pěti letech.

Na tříleté oddlužení mohou dosáhnout, s diametrálně jinými podmínkami, i osoby, kterým vznikl nárok na výplatu starobního důchodu. U této varianty oddlužení není konečné uspokojení věřitelů vůbec podstatné, naopak je posuzováno splnění podmínky, která se přímo váže na osobu dlužníka. Problematice spojené s oddlužením starobních důchodců je věnována kapitola č. 4. Kromě objasnění výplaty důchodu je zde vysvětlena potřeba přijetí tzv. privilegovaného oddlužení pro tyto osoby, především v souvislosti s poukázáním na jejich nízký příjem, když jsou důchodové dávky mnohdy jedinou možnou variantou jejich příjmu, a to především s ohledem na jejich zdravotní stav. I zde nalezneme rozbor podmínek, které je potřeba dlužníkem splnit, aby mohl být oddlužen v režimu starobního důchodce. Je zde ale i poukázáno na několik problémů, které mohou vyvažovat

výhodnost tohoto oddlužení. Kromě potencionálního ohrožení starobních důchodců spojeného s tzv. modelem „babička“, tedy pomoci jiným osobám v dluhové situaci braním si půjček na vlastní jméno, je zde rozvedena i otázka společného oddlužení manželů, kdy prozatím není jasně definována právní úprava u případů, kdy nárok na zkrácené oddlužení splňuje pouze jeden z nich. Současně kapitola pojednává i o výhodách, a v případě nízkého příjmu především negativěch zvyšování nezabavitelné částky, když může jejich navýšení na jedné straně zlepšit život dlužníka a na straně druhé způsobit zrušení jeho oddlužení.

V obdobném duchu se věnuji velice podobné problematice, kterou je oddlužení osob invalidních ve II. či III. stupni. Nejzásadnějším rozdílem oproti poživatelům starobního důchodu je podmínka týkající se vzniku nároku na výplatu důchodu, když u starobních důchodců musí být toliko splněna již před schválením oddlužení a trvat po celou dobu oddlužení, na rozdíl od invalidních důchodců, kdy postačí, aby byl nárok přiznán v době posuzování splnění oddlužení, tedy po třech letech. I zde jsou nastíněné problematické otázky ztráty nároku na výplatu důchodu invalidity II. a III. stupně, a to i opakovaně, a možného dopadu na uspokojení věřitelů.

Nejnovějším okruhem osob, pro které bylo taktéž oddlužení v délce tří let umožněno, jsou tzv. dětští dlužníci. Přestože přijetí novelizace insolvenčního zákona bylo velmi intenzivně medializováno, nebylo docíleno nejpodstatnějšího, a sice přenesení povědomí mezi samotné děti. Kromě teoretické části jsou v šesté kapitole zpracována i data z provedené statistiky na střední škole, ze které vyplynul závažný problém týkající se finanční gramotnosti středoškoláků, přičemž se sice jedná o problém dlouhodobě diskutovaný, avšak prozatím bez razantních kroků směřujících k jeho zlepšení. Zároveň je zde otevřena i problematika odpovědnosti dětí za dluhy vzniklé z jejich právního jednání a nastínění aktuálního možného řešení, které představilo Ministerstvo spravedlnosti v rámci novelizace občanského zákoníku a omezení vymáhání dluhů po dítěti do výše jeho jmění.

V poslední části rigorózní práce se zaměřuji na pravděpodobný budoucí vývoj oddlužení, který bude v souvislosti s transpozicí směrnice o restrukturalizaci a insolvenční opět pravděpodobně velmi dynamický. S ohledem na fakt, že je prozatím představen vládní návrh zákona směřující ke zkrácení oddlužení na tři roky, se prozatím zdá, že zkrácené režimy oddlužení byly instituty přínosné, motivované sociální myšlenkou pomoci zvláště zranitelným osobám a dlužníkům, jejichž ekonomická nabídka převyšuje standardy, avšak jde o institut krátkého

trvání a není jisté, zda bude po přijetí novelizace ještě jakkoli funkční. Z tohoto důvodu jsem ve svých návrzích de lege ferenda představila varianty, kterými by bylo možné nadále zohledňovat především osoby, které si zaslouží zvýšenou pozornost v důsledku jejich zhoršeného postavení, a zároveň nastínila, jakým způsobem by bylo možné nalézt kompromis mezi věřitelem a dlužníkem, který bude jako reakce na návrh plošného zkrácení oddlužení na dobu tří let opět diskutován a otevře veškeré debaty, které byly teprve před nedávnem uzavřeny.

Přestože byl institut zkrácených oddlužení zaveden pouze nedávno, vypadá to, že s další změnou insolvenčního zákona bude vlivem snížení podmínek pro oddlužení všech fyzických osob zrušen. Můžeme proto pouze doufat, že bude v rámci změn stanoven určitý kompromis a zůstanou zachovány zásady, že dluhy se mají platit a smlouvy dodržovat.

Resumé

Debt relief is the most used solution of bankruptcy in our territory. So this is very actual topic, the more with respect to forthcoming another amendment of insolvency law. This work deals with issues of shortened system of debt relief. The issue is to debt relief bound by fulfilment of special conditions, thanks to them, already the debtor can be debt relief in three years. Debt relief is possible to undergo like this till 1st June 2019. In this date the amendment of insolvency law n. 31/2019 Sb came into force.

The target of this work is to primarily describe and analyze key areas of shortened systems of debt relief, mainly the conditions of debt relief, problematic aspects of adjustment and its positive. This work is divided into six main chapters and theoretically we can divide it into three parts.

The first part of work is dedicated to theoretical basics, which are essential for remaining work. Except of basic terms, principles and outlining the debt relief process, there is also mentioned ways according to which actually debt reliefs are going on. Another part of work is main and it describes crucial topic.

The first possibility, how to be debt relieved in three years, is to satisfy debts of creditors in the amount of 60% for a period of three years. Every debtor has got this possibility, it means natural person businessman as well as consumer. Other conditions stay same as for standard debt relief for a period of five years. If the debtor doesn't fulfill satisfaction of debts in the amount of 60% after three years, he will continue in proceeding and he will be debt relieved after five years. Although it is advantageous to debtors to debt relief as soon as possible and come back to normal life, for most debtors is this variant completely unreal. With respect to increasing capacity of debts registered in insolvency proceedings, it is not likely, that this variant will be used. This variant will be probably used only by debtors with low amount of debts or debtors with abnormal high income.

Second variant is determined for pensioners. If debtor receive a retirement pension, he will be debt relieved in three years and it is not essential in which amount it will satisfy the creditor. This variant is very seminal because the income from old-age pension is low and debtors haven't got other possibility to obtain another income. We can expect, that number of debt relieved pensioners will be higher to the future, because it is easier for them to enter to debt relief. Release of

conditions for pensioners is advantageous also for creditors because they are more motivated to get debt relief and not to stay in life with enforcement.

Another shortened debt relief, also for three years, is determined for persons with invalidity 2nd and 3rd grades. Conditions for debt relief are similar to debt relief of pensioners. The main difference is, that old-age pension must be declared for whole period of debt relief, but for disabled pensioners it is sufficient when they obtain their pension in decisive time (three years). Both pensioners, old-age and disabled, are usually addicted to income from state and with respect to their health condition, they are usually excluding from job market. In these days debt relief is advantageous especially for these individuals, who have got low income achieved only minimal repayment amount.

The last group, who can be debt relieved for three years, are people with debts which were created in childhood. If debtor can prove that 2/3 of his liability were created in childhood, more advantageous variant of debt relief can be enabled. This legislation was approved mainly because of the reason, that these debtors do not know about origins of their debts till they are adults. Then they find out that they are subject to execution proceedings. It is necessary for our economy young people to stay in legal sphere and to be economically active. Another reason is, that debts do not arise for their benefit. Small help how to facilitate their situation is to shorten their debt relief for three years. Although executions are proceeding against large number of children, this variant practically is not used for now. How to avoid arising the debts in childhood is another problem which is actually solved.

The final part of this work relates to future development of debt relief. There are described actual legislation proposals, thanks to them will may be debt relief shorten to three years for every debtors and it will be the standard length of insolvency proceeding. If this legislation proposal will be accepted, another shortened variants of debt reliefs will expire and there will be no differences between debtors. However, when the debt reliefs will be shortened, there will be low number of satisfied creditors, so it is not sure, that this proposal will be accepted. With respect to the large part of the professional public, which stands against the passing, the conditions of debt reliefs will may be changed. In this part of work is also made comparison of transposition of directive on restructuring and insolvency in Germany with planned comparison of transposition of directive in Czech republic. Although the Germany also introduced debt relief in the length of three years for every debtor and not only for natural person businessman, it can not

be considered as a good idea also in the Czech republic. The debt relief in Germany is actually completely different then in the Czech republic.

I think it will be appropriate to remain in force privileged systems of debt reliefs for people, who need special access especially due to their limited economic supply, also in the future. Because of this, I suggested in proposals de lege ferenda the possibility, how certain advantageous could be kept for these people. Mainly I suggested, in case that debt relief will last three years for every person, to increase minimal repayment provided to debt relief. It would work as a compensation for decreasing satisfaction of creditors. I also suggested to provide benefits to debt relief from state for debtors, who actually use advantages of shortened debt relief. I evaluate more advantageous variants of debt relief for certain individuals as a positive shift of development of insolvency law, mainly because of making accessible debt relief for wider range of people.

Seznam zkratk

Právní předpisy:

IZ, InZ, insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
InsO	Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 5. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994
revizní novela	zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
oddlužovací novela	zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
NOZ, ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014)
OSŘ, občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice o restrukturalizaci a insolvenci, směrnice druhé šance	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenci)

ZDP

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém
pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Orgány:

VS vrchní soud

OSSZ Okresní správa sociálního zabezpečení

ČSSZ Česká správa sociálního zabezpečení

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura a komentáře

1. Alternativa oddlužovací novely: Osvobodíme dlužníky v osobním bankrotu od úroků a pokut. *Konkursní noviny: Spolehlivý právní zdroj*. Brno: COOPER PRESS, 2018, XXI(4), s. 13. ISSN 1213-4023.
2. FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita a ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*. 2019, č. 21, s. 725-735, ISSN 1210-6410.
3. FRINTA, Ondřej, FRINTOVÁ, Dita a ELISCHER, David. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl třetí: pohled praktický, morální, procesní, komparační a aktuální návrhy legislativního řešení. *Právní rozhledy*. 2019, č. 23-24, s. 807 – 816, ISSN 1210-6410.
1. GRYGAR, Jiří. Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 9, s. 32 – 34, ISSN 1210-6348.
2. GRYGAR, Jiří. Problematické aspekty oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 19 – 20, ISSN 1210-6348.
3. HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2018, 1824 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4006-913.
4. CHVÁTALOVÁ, Iva. a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 302 s. ISBN 978-80-7380-732-0.
5. KOLDINSKÁ, Kristina, TRÖSTER, Petr. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*., 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 289 s. ISBN 978-80-7400-693-0.
6. KORNEL, Martin. Zpráva ze semináře k dětským dlužníkům. *Právník*. 2019, č. 6, ISSN 0231-6625.
7. KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr a PACHL, Lukáš. *Insolvenční právo*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.
8. KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.
9. MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 299 s. ISBN 978-80-7380-766.

10. ŘEHÁČEK, Oldřich. Splnění oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 30 – 32, ISSN 1210-6348.
11. STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23-31, ISSN 1805-1081.
12. STRNAD, Zdeněk In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 1840 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-932-9.
13. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka in ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní. 1. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 565 s. ISBN 978-80-7380-437-4.
14. ZAJÍČKOVÁ, Zuzana. Ministerstvo spravedlnosti připravilo vlastní návrh na posílení právní ochrany nezletilých dětí. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 7, s. 34 – 36, ISSN 804-2392.

Odborná literatura dostupná z elektronických zdrojů

1. BRAUN, Tomáš. Vymezení některých základních pojmů insolvenčního zákona. In: *Insolvencni-zakon-komentar.cz* [online]. 10. 12. 2019 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/vymezeni-nekterych-zakladnich-pojmu-insolvencniho-zakon>
2. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. Gesetz zur weiteren Verkürzung des Restschuldbefreiungsverfahrens. In: *Bmjv.de* [online] 1. 7. 2020. [cit. 24. 11. 2020] Dostupné z https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/DE/Restschuldbefreiung.html;jsessionid=6EF334B76F595A2E7065A188953BF619.1_cid324?nn=6705022
3. ČTK. Benešová chce předejít vzniku dětských dluhů, připravila dvě varianty zákona. In: *Ceska-justice.cz* [online]. 31. 7. 2019 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/07/benesova-chce-predejti-vzniku-detskych-dluhu-pripravila-dve-varianty-zakona/>
4. Česká asociace věřitelů. Vláda zkrátila oddlužení z pěti na tři roky. In: *Advokatnidenik.cz* [online]. 2. 11. 2020 [cit. 23. 11. 2020]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/11/02/vlada-zkratila-nova-oddluzeni-z-peti-na-tri-roky/>

5. Česká správa sociálního zabezpečení. Důchodová kalkulačka. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 1. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/duchodova-kalkulacka>
6. Česká správa sociálního zabezpečení. Počet důchodců s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-duchodcu-s-exekucni-srazkou>
7. Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrná výše sólo důchodů v ČR v časové řadě. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 1. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/documents/20143/99428/Prumerna_vyse_solo_duchodu_v_CR_v_casove_rade.pdf/a9b4355f-343f-7f3c-eaef-485a15ec2098
8. Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrná výše důchodu u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse-duchodu-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>
9. Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrný věk důchodce u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerny-vek-duchodce-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>
10. Česká správa sociálního zabezpečení. Průměrná výše srážky u důchodů s exekuční srážkou. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse-srazky-u-duchodu-s-exekucni-srazkou>
11. Česká správa sociálního zabezpečení. Invalidní důchody podrobně. In: *Cssz.cz* [online]. [cit. 6. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchody-podrobne>
12. GRYM, Christian. Co přinesla oddlužovací novela insolvenčního zákona. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 9. 3. 2019 [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/co-prinese-oddluzovaci-novela-insolvenčního-zakona>
13. HOFEREK, Jan. Rozhovor: Pavel Staněk – Věřitel dnes nemá žádné zastání. In: *Pravniprostor.cz* [online]. 28. 2. 2017 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/rozhovor-pavel-stanek-veritel-dnes-nema-zadne-zastani>

14. KUČERA, Petr a Vojtěch BLAŽEK. Zákon proti insolvenčním mafím schválila vláda. Zpřísní se dohled nad správci i podvodníky s oddlužováním. In: *Cak.cz* [online]. 30. 3. 2016 [cit. 10. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15802>
15. OŠŤÁDALOVÁ, Šárka. *Systémy a formy oddlužení v Evropě: Srovnávací analýza*. [online] Praha: Ekumenická akademie, 2017 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: http://mapaexekuci.cz/wp-content/uploads/2017/04/Analiza_WEB.pdf
16. RICHTER, Tomáš. *Harmonizační fake news? Poznámky k návrhu evropské směrnice o restrukturalizačních rámcích*. [online] Clifford Chance LLP, 13. 11. 2019 [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.cliffordchance.com/briefings/2018/11/harmoniza_ni-fake-news--poznamky-k-navrhu-evropske-smrnice-o-res.html
17. SIGMUND, Adam. Nulové oddlužení – cesta z dluhové pasti. In: *Epravo.cz* [online]. 5. 3. 2018 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nulove-oddluzeni-cesta-z-dluhove-pasti-107203.html>
18. STANĚK, Pavel. Reakce České asociace na projednání tzv. oddlužovací novely ústavně právním výborem. In: *Asociaceveritelu.cz* [online]. 26. 9. 2018 [cit. 26. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.asociaceveritelu.cz/reakce-ceske-asociace-veritelu-na-projednani-tzv-oddluzovaci-novely-ustavne-pravnim-vyborem/>
19. STRNAD, Zdeněk. In: VÁLOVÁ, Irena. Oddlužovací novela insolvenčního zákona: Důchodci se stanou pro banky rizikem, zaznělo na kongresu. In: *Ceska-justice.cz* [online]. 10. 5. 2019 [cit. 5. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/05/oddluzovaci-novela-insolvencniho-zakona-duchodci-se-stanou-pro-banky-rizikem-zaznelo-na-kongresu/>
20. ŠRÁMEK, Dušan. Anketa: Jak po roce hodnotíte akreditační novelu insolvenčního zákona? In: *Ceska-justice.cz* [online]. 17. 8. 2018 [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/08/anketa-jak-po-roce-hodnotite-akreditacni-novelu-insolvencniho-zakona/>
21. Veřejný ochránce práv. Rodiče nemají zadlužovat své děti. In: *Ochrance.cz* [online]. 11. 10. 2019 [cit. 14. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/rodice-nesmi-zadluzovat-sve-deti/>

22. VESELÝ, Miroslav. *Odměňování v oddlužení*. [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018 [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/15689/1947732/KSCB_Pracov_2018_Vesel%C3%BD_Odm%C4%9B%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD+v+oddlu%C5%BEen%C3%AD.pdf/403cc61d-23cb-4056-9747-42f55972df4a
23. ZEZULKA, Ondřej. Perspektivy vývoje oddlužení v kontextu tzv. druhé šance. In: *Justice.cz* [online]. Pracov u Tábora: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2019. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/15689/1947732/KSCB_Pracov_2018_Zezulka_Perspektivy+v%C3%BDvoje+oddlu%C5%BEen%C3%AD+v+kontextu+tzv.+druh%C3%A9+%C5%A1ance.pdf/5ad53519-6202-4d59-9b4b-8b04bec611fe
24. ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Oddlužení za tři roky? Nevyrobme si obří továrnu na druhotnou platební neschopnost. In: *Zizlavsky.cz* [online]. 9. 11. 2020. [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.zizlavsky.cz/oddluzeni-za-tri-roky-nevyrobme-si-obri-tovarnu-na-druhotnou-platebni-neschopnost/>
25. Podnikatelé získají možnost zbavit se dluhů do tří let. In: *Zizlavsky.cz* [online]. 14. 8. 2019 [online]. [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.zizlavsky.cz/podnikatele-ziskaji-moznost-zbavit-se-dluhu-do-tri-let/>

Právní předpisy

1. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákona č. 266/2015 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
6. Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů
7. Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 5. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: *Bundesgesetzblatt IS*. 2866, 1994

Ostatní

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
3. Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, (insolvenční zákon).
4. Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, (insolvenční zákon).
5. Důvodová zpráva k zákonu č. 230/2019 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, (insolvenční zákon).
6. Ministerstvo financí České republiky. *Zpráva z výzkumu pro Ministerstvo financí ČR: Finanční gramotnost 2020*. Praha: ppm factum research s.r.o., 2020. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/prod odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>
7. *Sněmovní tisk č. 493/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019 [cit. 15. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=493&CT1=0>
8. *Sněmovní tisk č. 493/1* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019 [cit. 12. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=493&CT1=1>
9. *Sněmovní tisk č. 984/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0>
10. *Sněmovní tisk č. 456/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=456&CT1=0>
11. *Sněmovní tisk č. 984/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 17. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0>
12. *Sněmovní tisk č. 1073/0* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2020 [cit. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=984&CT1=0>

13. První dáma insolvence soudkyně Maršíková: Mám velké obavy do budoucna.
[online] Publikováno dne 7. 2. 2020 In: *LegalTV.cz* [rozhovor]. Dostupné z:
<https://legaltv.cz/2020/02/07/3528/>

Seznam Tabulek

TABULKA 1 - POMĚR USPOKOJENÍ. ZDROJ: AUTOR.....	43
TABULKA 2 - PRŮMĚRNÁ VÝŠE SRÁŽKY U DŮCHODŮ S EXEKUČNÍ SRÁŽKOU. ZDROJ: CSSZ.CZ	53
TABULKA 3 - "JSI SI JISTÝ, ŽE VŠECHNY TVOJE DLUHY JSOU TVÝMI RODIČI HRAZENY?"	87
TABULKA 4 - "OBÁVÁŠ SE, ŽE PŘI NABYTÍ ZLETILOSTI ZJISTÍŠ, ŽE MÁŠ Z DĚTSTVÍ NEUHRAZENÉ DLUHY?"	88
TABULKA 5 - "VÍŠ, JAK PŘÍPADNOU SITUACI ŘEŠIT, ANIŽ BY SIS NA VYŘEŠENÍ SITUACE MUSEL VZÍT PŮJČKU?"	88
TABULKA 6 - VÍŠ, ŽE EXISTUJE TŘÍLETÁ VARIANTA ODDLUŽENÍ PRO MLADÉ DOSPĚLÉ LIDI, TZV. DĚTSKÉ DLUŽNÍKY?" ..	89
TABULKA 7 - POROVNÁNÍ VÝŠE SPLÁTEK	109
TABULKA 8 - POROVNÁNÍ MINIMÁLNÍ VÝŠE USPOKOJENÍ NEZAJIŠTĚNÝCH VĚŘITELŮ PŘED 1. 6. 2019, PO 1. 6. 2019 A PŘI NÁVRHU DE LEGE FERENDA NA ZVÝŠENÍ MINIMÁLNÍ SPLÁTKY PŘI ODDLUŽENÍ V DÉLCE TRVÁNÍ TŘÍ LET. ZDROJ: AUTOR. VÝPOČET PROVEDEN V KALKULÁTORU DOSTUPNÉM NA WEBOVÉ ADRESE: HTTPS://INSOLVENCE.JUSTICE.CZ/KALKULATOR-SPLATEK	128

Příloha č. 1 – Porovnání minimální výše uspokojení nezajištěných věřitelů u novelizace zákona č. 64/2017 Sb., novelizace zákona č. 31/2019 Sb. a u návrhu de lege ferenda při zvýšení minimální výše splátky

	<i>Minimální výše uspokojení nezajištěných věřitelů</i>		
	Úprava do 1. 6. 2019 (5 let)	Úprava po 1. 6. 2019 (5 let)	Úprava de lege ferenda s navýšením minimální splátky (3 roky)
<i>Výše závazků 200.000,- Kč</i>	60.000,- Kč	65.340,- Kč	52.272,- Kč
<i>Výše závazků 2.000.000,- Kč</i>	600.000,- Kč	65.340,- Kč	52.272,- Kč

Tabulka 8 - Porovnání minimální výše uspokojení nezajištěných věřitelů před 1. 6. 2019, po 1. 6. 2019 a při návrhu de lege ferenda na zvýšení minimální splátky při oddlužení v délce trvání tří let. Zdroj: autor. Výpočet proveden v kalkulátoru dostupném na webové adrese: <https://insolvence.justice.cz/kalkulator-sp>